

YENİ

MART * NİSAN/1978 3-4
15 LİRA

Güneş

AYLIK KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ / KURUCUSU YILMAZ GÜNEY

mao'nun şiirleri * zekeriya sertel * emil galip sandalcı
okuyucu postası * baraj işçileriyle röportaj * tonguç * arif damar
arnavutluk sineması * *yılmaz'dan mektup var...*

Yılmaz Güney ile
konuşma

Sahibi : FATMA BÜTÜN Yazı İşleri Müdürü : ERDEN KIRAL
Abone ve Yazışma Adresi : Cumhuriyet Cad. No : 111/8 Elmadağ - İSTANBUL Tel : 40 15 12
Genel Dağıtım : GA-ME-DA. Dizgi : Osmanlı Matbaası, Baskı : Guntur
Kapak Baskısı : Yazır Matbaası, Abone Bedeli : 1 yıllık 180 lira (12 sayı).
Yurtdışı Abone Bedeli : 360 lira

İÇİNDEKİLER :

AYIN SANAT OLAYLARI	2
AÇIKLAMA	3
TONGUÇ	4
KÜRSÜ / EMİL GALİP SANDALCI	5
YILMAZ'DAN MEKTUP VAR	6
SANAT ve DEVRİM / SIQUEIROS (İNCELEME)	10
BİZİM NAZİM HİKMET İMİZ / ARİF DAMAR	15
OĞLUMA HİKAYELER / YILMAZ GÜNEY	21
«ÜÇÜNCÜ KATEGORİ» ÜZERİNE / LU SUN	25
ORHAN KOTAN / ŞİİR	29
SİNAN SABRİ - AHMET ADA / ŞİİR	30
SEYYİT NEZİR / ŞİİR	31
YAŞAR KEMAL'LE KONUŞMA	32
NAZİM HİKMET ÜSTÜNE / ZEKERİYASERTEL	39
DOĞUDAN BATIDAN GÜNEYE	40
ANALIĞIN MODASI MI GEÇTİ / GÜNDÜZ VASSAF	44
DOĞANCI BARAJI İŞÇİLERİ	45
MAO'NUN ŞİİRLERİ	47
KÖYLÜ RESİMLERİ	49
HALK OZANLARI	51
ARNAVUTLUK SINEMASI	53
KİTAP ELEŞTİRİSİ	57
OKUYUCU POSTASI	60
GENEL AF ve İNFAZ YASASI	63 - 64

Yazar Hakları Sempozyumu

Türkiye Yazarlar Sendikası'nın, yazar haklarına aydınlık getirmek amacıyla düzenlediği «Yazar Hakları Sempozyumu», 6 - 7 Şubat günleri yapıldı. Toplantılara katılan Kültür Bakanı Ahmet Taner Kışlalı, bir konuşma yapmış, amaçlarının kültürü siyasal iktidarların yönlendirilmesinden çıkarıp özerk bir kuruluşla devretmek olduğunu belirtmiştir. Açılış konuşmasını yapan T.Y.S. enel Başkanı Aziz Nesin, yazarların önüne çıkarılan yasal engellerin kaldırılmasını diğer sanatçılara tanınan meslek bağışlıkların yazarlara da tanınmasını istemiştir. Daha sonra iki gün boyunca söz alan konuşmacılar yazarların çeşitli sorunları, yazarların örgütlenmesi, kâğıt sorunu, kitap tanıtma ve dağıtma sorunu vb. konusundaki görüşlerini belirtmişlerdir.

ORTADİREK FRANSA'DA CEP KİTABI OLARAK DA YAYINLANDI

1966 yılında Fransa'nın en büyük yayınevi Gallimard yayınevince yayınlanan Yaşar Kemal'in Ortadirek kitabı bu sefer de Folio tarafından cep kitabı olarak yayınlandı. 1978 başında çıkan kitap 30,000 basıldı. Ortadirek'i Fransızcaya Güzin Dino çevirmiştir. Gallimard Yayınevi Yaşar Kemal'in her yıl bir romanını basacağı gibi, gene her yıl yayınevinin cep kitapları kolu olan Folia yazarımızın eserlerini cep kitapları arasında yayınlamaktadır. Ardından 1979 yılı başında İnce Memed I. basılacaktır...

YILMAZ GÜNEY'LE İLGİLİ GENİŞ BİR İNCELEME: «BİR SİNEMACI ve ANLATICI OLARAK YILMAZ GÜNEY»

Geçtiğimiz ay içinde Yılmaz Güney'in sanatçı kişiliğinin incelendiği bir kitap yayınlandı. İncelemeci Mehmet Ergün'ün kaleme aldığı kitapta Yılmaz Güney, bir sinemacı ve bir anlatıcı olarak ele alınmaktadır. Kitap ayrıntılı bir biçimde sanatçının yapıtlarını değerlendirmekte, sinemamızın geçirdiği süreç içinde Yılmaz Güney'in oynadığı rolü yerli yerine oturtmaya çalışmaktadır. Kitabın en son bölümünde ise Yılmaz Güney'in yazar yönü incelenmektedir.

Ergün, Yılmaz Güney'le ilgili incelemesi ile birlikte, önce sanat ve sinema konusundaki görüşlerini açıklamakta, kitabın başlangıç bölümlerinde Türkiye'de sinemanın Yılmaz Güney'den önceki durumuna da geniş biçimde yer vermektedir. Daha sonra Güney'in tüm sinema yapıtları zaman içinde teker teker yorumlanmaktadır. Bu arada

bir sinemacı ve anlatıcı olarak

YILMAZ GÜNEY

mehmet ergün

sanatçının oyuncu yönü üstünde de durulmaktadır. Kitabın «bir anlatıcı olarak Yılmaz Güney» bölümü ise daha kısa tutulmuş sonuç olarak «Boynu Bükük Öldüler»'in Yılmaz Güney'in anlatıcılığının doruk noktası olduğu, görüşü savunulmaktadır.

«ASAF ÇİYLİTEPE SAHNESİ» ÇALIŞMALARINA YENİDEN BAŞLIYOR

1971-1975 yılları içinde sanat yaşamını sürdüren ve çalıştığı bu üç dört yıl içinde oynadığı oyunlarla, yaptığı çalışmalarla geniş ilgi gören Asaf ÇİYLİTEPE Sahnesi Mart ayından itibaren çalışmalarına yeniden başlama kararı almıştır.

Asaf Çiyiltepe Sahnesi sanatçıları yeniden çalışma kararı almalarının nedenlerini yayınladıkları bir kuruluş bildirisiyle açıklamışlardır. *

Çalışmalarına ilk olarak Mert EGEMEN'in yazdığı «Bay Alişanın yaşama oyunu» adlı politik güldürüsüyle başlayacak olan Asaf Çiyiltepe Sahnesi sanatçıları daha sonra «Herşeye yeniden» adlı bir ortak yapımla Hal-dun Taner'in bir oyununu sahneleyeceklerdir.

Kemal Le Pilier

«HİTLER FAŞİZMİNİN KORKU ve SEFALETİ»

Gaziantep Belediye Şehir Tiyatrosu 1977-78 sezonunun çetışitli nedenler yüzünden gecikmeyle 7. Ocak'ta Berli't Brecht'in «HİTLER FAŞİZİMİN KORKU ve SEFALETİ» adlı oyunuyla açtı. Hüsnü Alan yönetiminde kollektif bir çalışma sonucu sahnelenen oyun 7. Ocak, 5. Şubat tarihleri arasında Şehir Tiyatrosu Salonunda sergilendi.

Üç hafta süreklili dolu oynayan oyunun yanı sıra, geçen sezon sergilenmiş olan Brecht'in uyarlaması «ANA» oyunu da halkın genel isteğı üzerine repertuarlı oynanıyor.

Kısaca, Hitler Faşizmin Alman halkına ve dünya halklarına kustuğı vahşeti; halkların mücadelesiyle tarihin çöplüğüne zorunlu gidişini anlatan oyunda rol alan oyuncular şunlar:

Hüseyin Akkaya, Hüsnü Alan, Leyla Altunlu., Ahmet Cengiz, Ali Çevaz, Ahmet Çelik, Tülay Demir, Mithat Kaleoğlu, Özden Kanar, Ali Kurucan, Necati Kürümoğlu, Atilla Özat, Mehmet Polat, Güler Yıldırım, Fatih Özat, Işık : Ali Yenici Slayt : Aydın Aslan...

DİSK'in 11. KURULUŞ YILDÖNÜMÜ TOPLANTISI

Disk'in kuruluş toplantısı 13 Şubat gecesi Spor Sergi Sarayında kutlandı. Toplantı sırasında İGD'liler Aziz Nesine «Aziz Nesin sen nesin?» diye bağırdılar. Geceye katılan sanatçılardan Melike Demirağ, Yılmaz Güney'e selam göndererek «Arkadaş» şarkısına başlayınca İGD'liler ışıklamaya ve alkışlayanları susturmaya çalıştılar...

Gece boyunca «Yaşasın Rusya» diye bağırıp duran İGD lilerin bu tutumları işçiler tarafından tepkiyle karşılanmıştır... «Yaşasın Bağımsız Demokratik Türkiye»

«Faşizmin korku ve sefaleti» adlı oyundan bir sahne..

«GERÇEK SAHNE» ADINDA YENİ BİR TİYATRO KURULDU

Geçtiğimiz günlerde İstanbul'da GERÇEK SAHNE adında yeni bir tiyatro kuruldu. Bakır-

köy'de eski Bakırköy Tiyatrosunun salonunda çalışmalarını sürdürecektir. İlk olarak Berlot Brecht'in «HİTLER REJİMİNİN KORKU VE SEFALETİ» adlı oyunu Mart ayının ortalarında tiyatroseverlerin karşısına çıkacak.

AÇIKLAMA

Aksaklıklar nedeniyle dergimizin birinci ve ikinci sayısını ayın ortalarına doğru çıkarmak zorunda kaldık... Bu durumu geçen sayımızda da belirtmiştik.

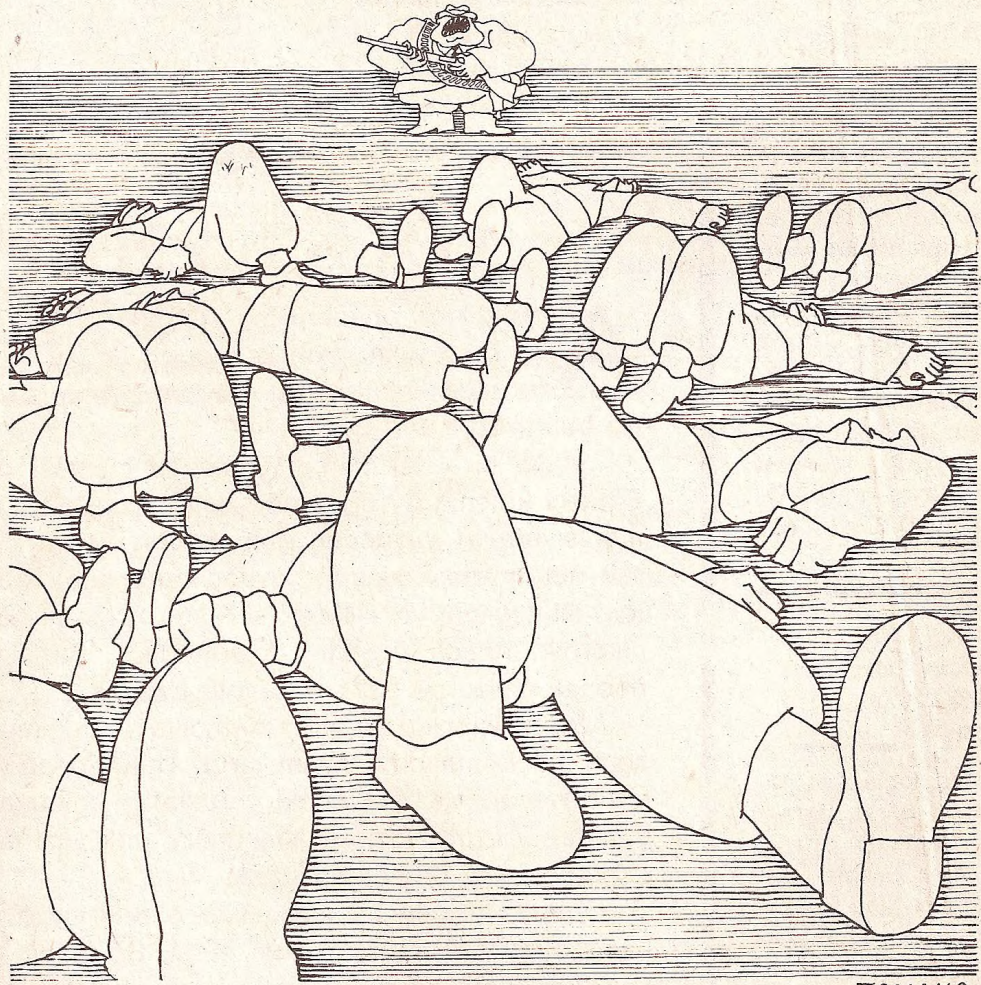
Aylık bir derginin aybaşında çıkması gerekir. Emekçi kitlenin ay ortasında dergi alabilmesi ekonomik sıkıntıları yüzünden çok zordur.. Bunu düşünerek dergimizin çıkışını aybaşlarına denk getirmek için iki sayısını yani Mart ve Nisan sayısını birarada çıkardık. Ancak fiyatını arttırmadık... Bu durumda abonelerimize de 13. sayıyı yollayacağız..

Bu sayımızda Yaşar Kemal'le yaptığımız kapsamlı bir konuşmayı yayınlıyoruz. Ünlü yazarımız sanat ve edebiyat hakkındaki görüşlerini anlatıyor. Öte yandan, «Bizim Nazım Hikmetimiz» adlı yazı dizisine başladık. Arif Damar hazırladı.

Yılmaz Güney bu sayımızda okurlarımıza sesleniyor. 1 Nisan onun doğum günü. Böyle bir günde hapisanede ki komün arkadaşlarına yaptığı bir konuşmayı ve «1 Mayıs» için yolladığı mektubu yayınlıyoruz.

yeni
Güney

TOPRAKLARI TOPRAK YAPAN
ÜSTÜNDEKİ KANDIR

TONGUÇ

Çankaya'nın Çağrısı

OLDUM olası duygularını abartan bir toplumuz. Sevincimizi, kızgınlığımızı, umudumuzu, düş kırıklığımızı, acımızı, matemimizi, mutluluğumuzu, kazancımızı, kaybımızı, yengimizi, yenilgimizi v.b. açıklamada sık sık ölçüydü kaçıırız. 1950'lerin ünlü Macar Futbol takımını İstanbul'da 3 - 1 yendiğimizde sergilediğimiz sevinç dört yüz yıl önceki Mohaç Meydan Savaşı yengisini gölgede bırakmıştı. Geçenlerde bir dostumun ilkokula yeni başlayan oğlu, Atatürk'ün ölüm yıldönümü hazırlıkları sırasında okulda estirilen matem havasına kendisini öylesine kapırdı ki, 10 Kasım günü töreninde ezberlediği şiiri okumanın ortasında kaskatı bayıldı kaldı. Kaldı da öğretmeni aklına başkaca bir neden getiremediğinden çocuğun anasını «oğlunuz saralmı?» yollu sorguladı. Bilirsiniz, büyüklerimize sevgimizi çoluk çocuğumuzu yollarına kurban etmeye kadar vardırırsınız. Öte yandan, saygı gösterilerimiz «refikam, kerimem, cariyeniz, mahdum köleniz» dönemlerinin alışkanlığında telefonda hazırola geçme, ayağa kalkma, ceket düğmesi ilikleme boyutlarına ulaşır vb. Örnek çok. Sonuncusu :

Cumhurbaşkanlığı her yılın başlangıcında Çankaya'da kordiplomatiğe, parlamenterlere ve yüksek düzeydeki yönetici, teknokrat ve bürokratlara yaptığı çağrılara bu yıl bir yenisini ekleyerek, Sanat ve Basın - Yayın çevrelerinden kimine göre 2000, kimine göre 3000 kişiyi Cumhurbaşkanlığı köşküne buyur etti.

Yaptığı yerindeydi. Sözü geçen çevreler ilk kez böylesine yüksek düzeyde, bu çapta bir genişlikte ve bunca yoğunlukta onurlandırılıyorlardı.

Bu açıdan, Çankaya'nın çağrısının olumlu yankılara yol açması olağandı. Nitekim çağrılıların kimisi duydukları kıvancı yerinde sözle, kimisi ise vakit kaybetmeden yazıyla vurguladılar.

Ne var ki, bazıları her zamanki gibi kantarın topuzunu kaçırdılar. Bir çeşit dilenci duası «üşlubu» içinde kendi deyimleriyle «adam yerine konmuş olma»nın iki büküm teşekkürüne giriştiler.

Kaldı ki olup biten —halk deymiyle— «o kadar uzun boylu değil»di.

Her ne kadar sanatçının ve «gazeteci takımı»nın geçmişte —hatta zaman zaman ya da yer yer günümüzde bile— hor görüldüğü yadsınamaz ise de, böylelerinin bu yüzden bir aşağı-

lık kompleksine kapılmaları da elbetteki gerekmez. O tutumun ayıbı horlayanlara aittir. Üstelik, Cumhurbaşkanının çağrısı birtakım «horlanmış kimseler»i «adam yerine koymak» anlamına gelmez.

Cumhurbaşkanlığı Çankaya Çağrısı ile geç kalmış bir onurlandırmayı nihayet yerine getirmişti. Hepsi bu kadar.

Gerçi, uzun yılların ihmali son Cumhurbaşkanlığı dönemine bağlanamaz ama, söz konusu «jest»in yedi yıllık bir sürenin beşinci yılına rastlaması da dikkatten kaçmaz. Çankaya Çağrısı ülke koşullarının ve politik ortamın, özellikle gazeteci ve sanatçılar için, bugünkünden çok daha ağır olduğu iki üç yıl öncesinde yapılsaydı, getireceği onurlandırma daha bir anlamlı olur ve üstelik taşıyacağı mesaj çok yerinde bir çeşit «medeni cesaret» de içerirdi.

Dahası, geçtiğimiz beş yıl içinde Cumhurbaşkanlığı Kontenjan Senatörlüğüne yapılan atamaların arasına bir değerli sanatçıyı yerleştirmek düşünülseydi sanatçıyı onurlandırmanın en anlamlı ve somut bir örneği verilmiş olurdu.

Çankaya Çağrısının eleştirilmesi gerekli bir başka yönü de çağrılıların sayısının binleri bulmasıdır. Simgesel bir çağrı —kişisel onurlandırmaları acımasız bir biçimde cimrici sınırlandırmış olsa da— pek çok kişi de binlerin içinde yer alamamanın yaratacağı haklı kırıklığı engelleyecekti. Seçilen yol bir yandan Cumhurbaşkanlığı adına çağrı listelerini düzenleyenleri hiç de kolaylıkla karşılayamayacakları eleştirilerle karşı karşıya bırakırken, öte yandan da olayı İngiltere'de Kral ya da Kraliçenin resmi doğum gününde düzenlenen «takdim merasimi»nin kötü bir özentisine dönüştürdü.

Çankaya Çağrısının yapıldığı 14 Şubat günü İstanbul'da Taksim - Harbiye arasında yanımda yürüyen gazetecinin kafasını yirmi yıl önce Demokrat Parti iktidarının kiralık saldırganları sopa ile kırmaya kalkışmışlardı. Kalemimi susturamadıklarından... Sanırım, Çankaya Çağrısına liste hazırlamayı üstlenenlerden —ve de o mesleğin adını unutanlardan— bazıları o günlerde henüz ana kucagında idi, ya da alfabeyle yeni söküyordu. Bilemediniz, o yıllarda olup bitenlerden habersizdi. Haberlileri için ise bu daha da bir rezaletti.

Bilirim, şimdi kimileri «Çağrılmamanın kızgınlığından yazıyorsun» diyecektir.

Çağrılıydım gene de yazacağım bu olacaktı. Ama çağrılmadığıma elbette ki bir güzel kızgınlım.

Hem de Çankaya'ya Devlet Başkanı tarafından çağrılmış olmanın onurunu on yedi yıl öncesinden taşımama karşın.

Bunca yıl mesleğinin gereklerini yerine getirmiş bir gazeteci olarak kızmak hakkım benim.

Anlaşılan, bu ülkede en büyük ahmaklık ancak gönüllülük.

En büyük akıllılık ise sanırım Zeki Müren gibi 35 cm. yüksekliğinde ayakkabı giyip gezinmek.

YILMAZ' DAN

Arkadaşımız Yılmaz Güney içinde...
Halk kitleleri onun siyasi görüşlerini
öğrenmek istiyor. Çünkü o, kitlelerin
malı olmuş bir devrimcidir...
Kendisinin doğum günü olan 1 nisan 1977'de;

böyle bir günde ne yapılması konusunda
duygu ve düşüncelerini dile getiren bir
konuşma yapmıştır. Biz bu konuşmayı ve
yaklaşan 1 Mayıs dayanışma günü için
düşüncelerini aktaran iki yazısını yayınlıyoruz.

Arkadaşlarım,*

Toplumsal devrim, sınıfsal temelleri olan, kesintisiz bir değişme ve değiştirme hareketidir. Çeşitli zorluklarla dolu, uzun, sancılı bir tarihi dönem kapsar. Acıları, sevinçleri... başarıları, yenilgileri... yükseliş ve düşüş devrelerini içerir.

Toplumsal devrimleri zorunlu kılan, uzlaşmaz boyutlara ulaşan toplumsal çelişmelerdir. Sınıflı her toplum, uzlaşmaz sınıf çelişmelerini bağrında taşır. İşte devrimleri gündeme getiren bu çelişmeler, çelişmelerin çözümü için gerekli olan sınıf güçlerini, bütün mücadele silahlarıyla karşı karşıya getirir. Sınıf siyasetlerini, ideolojilerini, taktik tavır ve davranışlarını da bu süreç içerisinde biçimler.

Toplumumuz da, günden güne berraklaşan bu saflaşma süreci içindedir. Biliyoruz ki, insanlık tarihi sınıfların mücadelesi tarihidir. Tarihin itici gücü halklardır. Yani, Tarihi gelişmeler, üstün yetenekli insanların eseri değil,

üstün özelliklere sahip insanlar toplumsal çelişmelerin ve gelişmelerin eserleridir. Toplumsal gelişmelerin nesnel yasalarını ve halkların tarihi eğilimlerini özünden kavrayan insanlar, nesnel koşullara uygun düşen doğru önerileri, fedakarlıkları ve cesaretleriyle kitlelerin bilinçlenmelerinde, devrim hedeflerine yönelmelerinde önemli roller oynamışlar ve tarih, onları layık oldukları yerlere oturtmuştur. Tarihi akışa ve toplumsal eğilimlere ters düşen, toplumsal gerçeklikten kopan ve halkın devrimci değerlerini çiğneyen insanlar ise, bir zamanlar halk tarafından nasıl yüceltilmişlerse, yine halk tarafından alaşağı edilmişlerdir... Edilmektedirler ve edileceklerdir... İşte bu tarihi ve evrensel gerçeklerden hareketle, sınıf saflaşmalarının yoğunlaştığı günümüzde kendi yerimizi saptamak göreviyle karşı karşıyayız.

Kimin saflarında olacağız? Bağımsızlık, demokrasi ve özgürlük isteyen... İnsanın insana kulluğuna son veril-

MEKTUP VAR...

mesini isteyen halkların devrimci saflarında mı... Yoksa, bağımsızlığa ve demokrasiye karşı çıkan, sömürüyü bir tasma gibi hakların boğazına geçirip onları köleleştiren ve düzeni korumak için her türlü baskı ve zulmü «meşru» gören halk düşmanı saflarda mı?

Hangi safları seçersek seçelim, seçtiğimiz saflar bize çeşitli görevler yükler. Bu görevlerin yerine getirilmesi, bizi sınıfsal değerlere göre adlandırır. Ya ezilen halkların ve sınıfların fedakar, yiğit,

bilinçli, unutulmaz savaşırları olarak, bilinen-bilinmeyen kahramanları olarak tarihe geçeriz... Ya da, halk düşmanları olarak, nefretle anılarak tarihin kara sayfalarına, tarihin çöplüğüne. Ya a-namıza babamıza, karımıza ve çocuklarımıza, bizden sonraki kuşaklara şerefli insanların mirasını bırakırız... Ya da onların, yakınlarımızın... uzun bir süre utanacakları, hatırladıkça yüzlerini kızartacak acı bir miras. Biz, çocuklarımıza şerefli, onurlu bir miras bırakmalıyız.

Arkadaşlarım,

Şerefli bir miras bırakmanın birinci koşulu, ezilenlerin yanında bilinçli bir biçimde saf tutmak ve kendimizi, ezen sınıfların gerici ideoloji ve kültürel etkilerinden, düşünme biçimlerinden, alışkanlıklarından kurtarmak için sabırlı çaba sarfetmektir.

Safımız, her türlü sahteliği, grupçuluğu aşarak, başta işçi sınıfı olmak üzere, ezilen, sömürülen bütün emekçi kitlelerin birliği doğrultusunda, devrimci proletaryanın mücadele safları olmalıdır.

Bu safı içtenlikle ve inanarak seçmişsek, bu saflara karşı olan bütün gerici güçlere ve bu güçlerin ideolojik, siyasal, kültürel ve toplumsal etkilerine karşı, bilimsel sosyalizmin ilkeleri temelinde savaşılmalıdır.

Bu görev, kendimizi ve çevremizi değiştirmeyi emreder.

Bu görev, devrimci fedakarlığı, bilgi edinmeyi, yiğitliği ve alçak gönüllü olmayı emreder.

Bu görev, devrim saflarını seçmiş insanların, eleştiri-öz eleştiri temelinde birliğini

emreder.

Bu görev, devrim yolunu seçmiş insanların kardeşliğini, kitlelerle birleşmesini emreder.

Arkadaşlarım,

Yeni bir yaşa girdiğim bugün, gerek bana, gerekse sizlere, geçmişe eleştirici bir gözle bakmanın, hatalarımızın sınıfsal köklerini araştırmanın, bizi halka güvensiz, bireyci, tembel yapan nedenlerin araştırılmasının vesilesi olsun.

Gerçekten devrim istiyorsak, devrimin çıkarlarını birinci plana almalıyız. Gerek

kendi, gerekse arkadaşlarımızın zayıflarına, yapıcı ve arındırıcı bir biçimde, bu açıdan bakmalıyız.

Bizi zor görevler bekliyor. Başarılı olmak, en küçük ayrıntının bile doğru sınıfsal ilkeler ışığında titizlikle irdelenmesini zorunlu kılar. Sizlere, önümüzdeki çeşitli engellerin aşılmasında gücüm oranında yardımcı olmak için çalışacağım... olumlu yanlarınızın vazgeçilmez dostu, zaaflarınızın amansız düşmanı olarak her zaman yanınızda olacağım. Bütün eksiklikler ve yetmezliklerinize karşın sizlere inanıyorum ve güveniyorum. Bu inancım, kaynağını halkıma duyduğum güvenden alıyor... Devrimin gerektirdiği bilgiler ve yetenekler kazanılabilir şeylerdir... Halkımız mutlaka başarıya ulaşacaktır. Bağımsızlığın, mutluluğun ve özgürlüğün düşmanı emperyalizm ve sosyal-emperyalizm yenilecektir. İnsanlık düşmanı faşizm yenilecektir... Reformizm ve revizyonizm yenilecektir... Her türlü sağ ve «sol» sapmalar aşılacaktır... Ve halkımız kendi eseri olacak Demokratik Halk Devrimini ve buradan geçerek sosyalizmi kesin zafere ulaştıracaktır. Bu, tarihin yazgısıdır...

Yaşasın devrim!..

Yılmaz Güney

1 Nisan 1977

Kayseri Cezaevi

* Yılmaz Güney'in, 1 Nisan 1977'de, Kayseri Cezaevi Müşahede bölümünde, doğum günü nedeniyle, komün arkadaşlarına yaptığı konuşma.

Bütün Dünya İşçilerinin «Birlik, Dayanışma ve Mücadele» Günü, 1 Mayıs... İşçi Bayramı...

1 Mayıs İşçi Bayramıdır... aynı zamanda bütün dünya işçilerinin, yoksul köylülerinin, emekçi kitlelerinin ve ezilen halklarının eski dünyayı yıkmak ve yeni bir dünya kurmak için yürüttükleri kararlı mücadelenin bilindiği bir gündür.

Neden 3 Mayıs, 5 Mayıs değil de, 1 Mayıs?

Amerikan işçi sınıfı, 1 Mayıs 1886'da, sekiz saatlik iş günü için genel greve gitti. Bu greve ikiyüzünü aşkın işçi katıldı. Grevin üçüncü gününde, gösteri yapan işçilerin üzerine Polis saldırdı ve bir işçi öldürüldü. Bunun üzerine protesto gösterileri yoğunlaştı. Bir polis merkezine bomba atılması sonucu yüzlerce işçi tutuklandı. Mahkeme, dört işçiyi idama, dört işçiyi de ömürboyu hapse mahkûm etti. Amerikan burjuvazisinin şiddeti Amerikan işçi sınıfını yıldıramadı.

14-21 Temmuz 1889'da Paris'te toplanan İkinci Enternasyonalin 1. Kongresinde, 1 Mayıs, bütün dünya işçilerinin birlik dayanışma ve mücadele günü olarak kabul edildi.

Çağımız emperyalizm ve proletarya devrimleri çağıdır.

Bu ne demektir?

Bu, dünyanın esas olarak iki kampa bölündüğü, bir yanda emperyalizmin ve müttefiklerinin dünya çapında, ekonomik, askeri, siyasi, toplumsal, kültürel vb. güçlerinin, öte yandan da proletarya ve müttefiklerinin ekonomik, askeri, siyasi, toplumsal, kültürel vb. güçlerinin mücadele halinde olması demektir. Bilindiği gibi tarih, sınıflar arası mücadelenin tarihidir. Ve bu mücadelede, sınıf güçleri, günümüz dünyasında, esas olarak kapitalizmin ya da sosyalizmin savaş cephelerinde yerlerini alırlar. Bu cepheler, karşı karşıya gelmiş düzenli orduların cepheleri biçiminde anlaşılmalıdır. Sınıf güçleri iç-içe savaşı sürdürmektedirler. Bu savaşta, bazı sınıf güçlerinin, değişen dünya koşullarına göre, kimi zaman kapitalizmin, kimi zaman da sosyalizmin yedğine düştükleri görülür. Bu arada, adlarına ne denli «M-L» denilse de, bazı siyasetlerin, teoride ne söylerlerse söylesinler, pratikte emperyalist kapitalist, revizyonist kapitalist güçlere hizmet ettikleri açıktır.

Ülkemiz devrimci hareketi, tarihinin en çalkantılı dönemini yaşamaktadır. Sağlıklı çizgi bu çalkantı içinden çıkacaktır. En sağdan en sola bir yığın siyasi çizgi, hem kendi aralarında, hem de emperyalizmin, revizyoniz-

min dolaylı ve dolaysız güçlerine karşı mücadele verdiklerini söylemektedirler. Bu siyasi çizgilerin bir kısmı, gerek sağdakiler, gerekse soldakiler, ne yaparlarsa yapsınlar, proletaryanın ve ezilen halkların mücadelesine zararlı eylemlerde bulunmaktadırlar. İşçi sınıfının ve emekçi kitlelerin birliğini engellemektedirler. İşçi sınıfının mücadelesini yanlış hedefler doğrultusunda yönlendirmeye çalışmaktadırlar.

Devrim, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin, emperyalizme, revizyonizme ve oportünizme karşı birliğini emreder.

İşçi sınıfı bir tanedir.

Ona yol gösterecek olan bilimsel sosyalizm de bir tane olacaktır.

İşte 1 Mayıs, bu acil görevin yerine getirilmesi doğrultusunda yürütülecek bir mücadele ve birlik ruhuyla karşılanmalıdır. Hangi siyaset ve ideolojik etki altında olursa olsun, bütün çalışanların 1 Mayısta birliği sağlanmalıdır. Bu anlayış sınıf mücadelesinin, oportünizme ve revizyonizme karşı mücadelenin tatil edilmesi demek değildir.

78 Mayıs'ına, 77 Mayıs katliamının hesabı sorulmadan giriyoruz.

Faşistlerden hesap sormak, 1 Mayıs katliamının hesabını sormak, sadece yılda bir hatırlatılacak bir sorun değil, özünde devrime hazırlanma sorunudur. Bununla birlikte, varolan demokratik olanaklar, en son noktasına dek, faşistlerden hesap sorulması biçiminde zorlanmalıdır.

78 Mayıs'ını, geçmişin hatalarından dersler çıkartarak karşılayalım.

Faşistler yeni bir katliam düşlemektedir. Uyanık olalım...

Faşist-gerici güçlerin tuzağına düşecek olanların ekmeğine yağ sürecektir eylem ve davranışlardan uzak durmalıyız.

İşçi sınıfıyla kaynaşalım.

Köylülükle birleşelim.

Küçük burjuvaziye saflarımıza katalım.

Faşizmi halkın birleşik güçleriyle yenebiliriz.

Kahrolsun Faşizm!...

Yaşasın işçi sınıfı ve tüm çalışanların birliği...

YAŞASIN 1 MAYIS..

İlhan Bunc

Siqueiros'un kendi yaptığı portresi...

SIQUEIROS

Geçen sayımızın kapağında tablo detayından bir örnek sunduğumuz David A. Siqueiros yüzyılımızın en büyük ressamlarından biri kabul edilmektedir. Siqueiros, Meksika kamu binalarının duvarlarını süsüleyen büyük «duvar resimleri hareketinin» kurucularındandır. Büyük bir ressam, devrimci resmin büyük ustalarından biri olduğu kadar, kendini uluslararası proletarya hareketine adanmış bir eylem adamıdır da. Porfirio Diaz diktatörlüğünün yıkılması ile sonuçlanmış Meksika İhtilâli'ne, İspanya İç Savaşına ve ülkesindeki sınıf mücadelesine bizzat katılmıştır.

Büyük bir sanatçı, devrimci bir eylem adamı olduğu kadar Siqueiros aynı zamanda bir sanat kuramcısıdır. Onun kadar sanat eseri vermiş, siyasal mücadeleye katılmış ve tüm bir yaşam boyunca devrimci sanatın kuramcılığına katkıda bulunmuş ikinci bir kişi zor gösterilir. Elli yıllık sanatçılık döneminin çeşitli zamanlarında kaleme aldığı yazılar ve verdiği söylevler dünya devrimci sanat literatürü için eşsiz bir hazine niteliğindedir.

Aşağıda çevirisini yayınladığımız yazı, devrimci ressamın Meksika'da 1932 yılında açtığı bir sergisinin kapanış konuşmasından, yer darlığı yüzünden kısaltılarak çevrilmiştir. Siqueros konuşmasında, resim ve heykeltıraş alanındaki akademizme, züppeliğe ve popülizme karşı çıkmaktadır.

SANAT ve DEVİRİM

RESİM ve HEYKELCİLİK YETKİN İNSAN MESLEĞİ OLUP, HEM BİLGİYE HEM DE BECERİYE DAYANIR.

On yıldan beri resim ve heykelticiliğin beceriye dayanan bir meslek olduğu söylenmektedir. Resim ve heykeltıraşlar Sendikasının yargısı böyle olmuştur. Diğer bazı kimseler ise bu iki sanat dalının sadece bilgiye dayanan meslekler olduğunu iddiaya devam etmektedirler. Bu ikinci görüş eski Meksikalı ressamların kanısıdır. Ben resim ve heykelticiliğin, sözcüklerin yaygın anlamıyla, hem bilgiye hem de beceriye dayanan bir meslek olduğunu savunuyorum.

Bu sanat dalları beceriye dayanan mesleklerdir. Çünkü icra edilirken eller kullanılır ve deneyin getirdiği maddi yasalara uymak zorundadırlar.

Fakat aynı zamanda bu sanat dalları bilgiye dayanan mesleklerdir; çünkü bilimsel karakterli nesnel bilgilere gereksinime gösterirler.

Tabi ki bütün bunlar, duygusal-öznel unsurun maddi araçlardan yararlanarak plastik eseri ortaya çıkarmasının zarfı olmaktan öteye gidemezler. Söz konusu duygusal-öznel unsur ise birereye aittir.

Oysa, deney pratiğin bir ürünü olduğundan ve plastik bilimi yönteme dayanan bir uygulama ile elde edildiğinden, sanat eseri, uzun çalışma yılları olmadan ve ressam ve heykeltıraş ifade yolları konusunda yaratıcı bir eğilime sahip olmadan üretilemez. Başlangıçta, eser acemilik kokar,

tamamlanmamış, tutarlılık kazanmamış kişiliğe ihanet eder. Yayıncısının çapına bakılmaksızın eser olarak küçüktür.

KENDİLİĞİNDEN, İÇGÜDÜSEL ESERLER, ÇOCUKLARIN VE GENÇ İNSANLARIN YARATTIĞI PLASTİK ESERLER GÖRECELİ BİR DEĞERE SAHİPTİR. BUNLARIN PUTLAŞTIRILMASI TEHLİKEŞİNE KARŞI, YUKARIDAKİ GÖRÜŞÜ AÇIKÇA BELİRTİP TARTIŞMAYA SON VERMEKTE YARAR VARDIR.

Çocukların, genç insanların, acemilerin resim ve heykelleri, belirli bir sosyal anın, bir coğrafyanın, bir ırkın ilkel estetik değerlerinin dışı vurulması bakımından büyük bir önem taşırlar, ama o kadar. Söz konusu resimler, profesyonel ressamın, geliştirilme şansına sahip estetik unsurları ortaya çıkarmasına yarayabilir. Ancak bunlar asla bir çağın veya bir halkın temsilcisi olma sıfatını kazanamazlar. Bunun aksini iddia etmek züppelikten başka bir şey değildir.

RESİM VE HEYKELTRAŞLIK MESLEĞİ, SADECE ÇIRAĞIN USTANIN ESERİNİN GERÇEKLEŞMESİNE BİZZAT KATILMASI İLE ÖĞRENİLEBİLİR.

Üretmeyen ressam ya da heykeltıraş asla öğretme olanağına sahip değildir. Aynı şekilde resim ve heykelticilik kuramsal olarak öğretilemez. Bu husus, öğretme iddiasında olan kişi plastik eserler üretmişse bile böyledir. Bir yüzyıl boyunca Akademi feci sonuçlar veren bir yöntemin uygulama merkezi olmuştur. Çünkü Akademinin, iddiası, plastik sanatlar öğretimini, çağlar boyunca uygulandığının aksine, ustanın özel atölyesinde öğrenilen sanatlar olmaktan çıkarmaktı.

Özel atölye sistemine dönmek gerekir, fakat bu konuda bulanıklığa yol açmadan. Diego Rivera gerçekte sadece isim değiştirmiştir: Eski San

Carlos Akedemisinin adını, Plastik Sanatlar Okuluna çevirerek. Bu okulda pedagoji sistemi devam etmektedir ve plastik sanatlarda pedagoji sistemi demek, Akademi demektir. Öğrencilere renklerin yapılması ve tualin hazırlanması öğretilmektedir, ancak bu öğretim soyut olmamalıdır çünkü bu, çırak tarafından seçilen ustanın tekniğine büyük ölçüde bağlıdır. Renklerin ve tualin cinsi ve kalitesi vb. plastik sanatların yaratılmasında çok önemli bir başlangıçtır. Plastik malzeme tekniklerinin çeşitliliği, mümkün olan

estetik anlayışlar kadar çoktur. Plastik sanatlar da malzeme tekniğinin değişmez bir el kitabına sığabileceğini düşünmek vahim bir hatadır. Gerçi bu konularda belirleyici deneyler, fizik deneyleri, kimya deneyleri vardır ama bunlar benim söylediğimle çelişmez.

Özel atölye sistemi ile plastik sanatların uygulamalı öğrenimini nasıl gerçekleştirmeli? Sözümona plastik sanatlar okulunun putlaştırılmasına nasıl son vermeli?

Plastik sanatlar okulu sadece müze haline getirilmelidir. Eğitim bakanlığının resim bölümü feshedilmelidir. «Özgür Okulların» devamında hiç bir yarar yoktur. İlk ve daha yüksek okullar öğrencileri için yararsız olmakla kalmaz, orada öğretim uyeliği yapanlar açısından da son derece zararlıdır. Onlar bir veya daha fazla ders hane verilerek ödüllendiriliyor, bu onlar için idam sehпасından da beterdir.

Eğitmen haline gelen ressam ya da heykeltıraş, iki, üç saatini öğretime ayırıyorsa, sekiz ya da daha fazla saatini mevkiini korumak için yitirmek zorundadır. Bu koşullarda, etkisiz bir eğitim karışığında ressam ve heykeltıraşlar küçük çıkarılarının koruyucuları haline dönüşmektedirler.

İşte bu yüzden, söz konusu duruma son vermek zorunludur. Meksika'da plastik sanatlar öğrenimi için harcanan 2,5 milyon Peso, Meksikalı ressamların tablolarını, heykeltıraşların heykelle-

rini satın almaya yarayacak bir fona dönüştürülmelidir. Bu düzenli satışlardan yararlananlar bireysel atölyelerini kurmaya mecbur tutulmalı ve isteyenlerin kendilerini usta olarak seçmelerini kabul etmelidirler.

Kırk ressam ve on heykeltıraşın şu anda kendi atölyelerini kurma olanağına sahip olduğunu düşünelim. Bu, elli atölye eder. Her atölye sahibinin on öğrenci kabul etme zorunluğu olduğunu varsayalım. Böylece beşyüz plastik sanatlar öğrencisi olacaktır. Hükümetin her bir ustanın on eserini herbiri bin pesodan satın aldığını düşünelim. Her usta yılda on bin peso kazanacak ve devlet bunun karşılığında beşyüzbin pesoluk ödeme yapmış olacaktır. Meksikalı ressam ve heykeltıraşların en ağgözlüsü için bile onbin peso atölyesinin masraflarını karşılamak için mükemmel bir gelir olacaktır. Öte yandan kamusal eserler yaratmamız için de elimizde yeterli bir para olacaktır ki, bu da atölyelere fazladan bir yardım teşkil eder. Ayrıca öğrencilerin düzenli sergiler açmasına imkân tanınacak, ustaların özel işleri için de yeterli zaman kalacaktır.

Elde edilen eserleri ne yapmalı?

Bunlar şimdiki Plastik Sanatlar Okulunun galerisini zenginleştirmeye yarayacaktır. Şimdiki üniversite ve yüksek okullara ek galeriler kurulabilir. Bütün ülkede ve yurtdışında geçici sergiler açılabilir.

Somutlarsak, bu önerilerim uzun zamandır sözü edilen atölyelerin yaratılmasına hizmet edebilir ve masraflar da şimdikinden fazla olmayacaktır. Plastik sanatların öğrenimine getirilen bu yeni sistemin, kendini eser yaratma konusunda birikim sahibi gören tüm ressam ve heykeltıraşlara sağlanacağı avantajlar açıktır. Yalnızca bürokrasinin köhnemişliğine kendilerini kaptıranlar bu uygulamaya muhalefet edeceklerdir.

İLK VE DAHA YÜKSEK OKULLARDA ÖZEL, SANATSAL ÇİZİM DERSLERİ, OLMAMALIDIR.

İlk ve daha yüksek okullarda geometrik ve konstrüktif çizimlerin öğretilmesi tercih edilmelidir. Bu eğitim, işçi ya da teknik eleman olacak çocuklar için son derece değerli bir malzeme olacaktır. En basit işlerde olduğu kadar, en ileri teknik mesleklerde geometrik çizim çok yararlıdır. Günümüz dünyasının koşulları ve özellikle geleceğin toplum koşulları bu eğitimi kesinlikle gerekli kılmaktadır. Sanatsal çizime gelince, çocuklar istedikleri zaman yapabilmek için gerekli maddi olanaklara ve hakka sahip olmalıdırlar. Gene de bu faaliyet boş zamanları doldurucu olmalıdır. Gerekli maddi yönlendiriş görevi öğretmene verilmelidir. Öğretmenler çocukların ilgisini doğaya çekmeli böylece, başının ve renkli çocuk kitaplarının zararlı etkileri giderilebilir. Öte yandan çocuk desenleri her zaman ilginçtir.

Plastik sanatlara ilgi duyan, ressam ve heykeltıraş olmak isteyen çocuklar şüphesiz ustaların özel atölyelerine geleceklerdir. Çocuklar, beğendiği ressamı seçme konusunda, kesin hak sahibi kılınmalıdır.

HALK SANATININ ÖVÜLMESİ, PORFİRİO DÍAZ DÖNEMİNİN AVRUPACI VE ARİSTOKRAT SANATINA KARŞI DOĞAL BİR TEPKİ OLARAK DOĞMUŞTUR.

Bu övgü bir anlamda yararlı olmuştur, ancak izlediği yol son derece tehlikeli bir yoldur. Tehlike yalnızca halk sanatını uygulayan ressamın açısından değil, halk sanatının bizatihi kendisi için de söz konusudur. İşte bu yüzden halk sanatının gerçek tabiatı ile ilgili doğru bir anlayışa sahip olmak, profesyonel ressamın açısından çok önemlidir. Taşıdığı tüm bilimsel ve deneysel birikime rağmen halk sanatı, yüzyıllar boyunca küleliğe mahkûm edilen bir ırkın ya da halkın çözümleri halinde olan bir ifade tarzıdır. Bu nedenle anıtsal biçimde kendini ifade etme olanağını maddi olarak yitirmiştir. Oysa o ırk ya da halk geçmişte, yükselme devrini yaşarken söz konusu olanağı bulmuştur. Dolayısıyla tartışılmaz güzelliğine rağmen halk sanatı resme hoş gelen (pitoresk), plastik bir kaynak olmaktan ileri gidemez.

Resmin ya da heykelin profesyonelleri için, halk sanatı, çocuk sanatı, gençlerin yarattığı sanat, çok büyük önemi olan bir kaynaktır. Bu kaynak profesyonel sanatçıların estetik çizgilerini düzeltmelerine, bir coğrafyadan, bir toplumsal durumdan, bir ırktan son derece uyarıcı değerler bulup ortaya çıkarmalarına hizmet edebilir. Sanatçı halk sanatında plastiğin filizlerini bulabilir. Plastik eser, bu filizler geliştirilerek ortaya çıkma olanağını elde edebilir ama hepsi bu kadar. Halk sanatından ve çocuk sanatından putlar yaratmak, plastik sanatlara profesyonel olarak başlamak isteyenler için son derece büyük bir tehlikeydir. Ve tekrar ediyorum, bu halk sanatının kendisi için de aynı derecede tehlikelidir.

«MEXİCAN CURIOS» (1) ADI VERİLEN RESİM TÜRÜ, ÇAĞDAŞ MEKSİKA RESİM HAREKETİNİN ÖNÜNDEKİ EN BÜYÜK TEHLİKEDİR.

Bu resim türü Meksika'da turizmin gelişmesi ile doğru orantılı olarak önem kazanmaktadır. Söz konusu olgu, Amerikan emperyalizminin Meksika'ya her gün daha fazla artan biçimde nüfuz etmesinin etkilerinden bir tanesidir. Meksikalı ressam ve heykeltıraşların büyük çoğunluğu bu akıma teslim olmaktadır: kimi bilinçli, kimi bilinçsiz. Sonuçta değişen bir şey yoktur. Öte yandan bu olgu, halk sanatının putlaştırılmasının başka bir biçimidir. Plastik açısından, turistlerin talebine uygun olarak tipik dış görünüşle-

rin önünde boyun eğme söz konusudur. Böylece çağdaş plastik sanatlar coğrafya, toplumsal iklim ve Meksika geleneğine doğrudan bağlı estetik yansımalar olmaktan çıkıp, folklorik ihraç ürünleri haline getirilmiştir. Bu akıma yalnızca ortalama ressamın değil, ünlü ressamın da boyun eğmiştir. Tabi ki hepsi değişik ölçülerde; ancak gidiş kötü bir gidiştir. Cornejo yüzde yüz taviz vermiştir. Diego Rivera ise yüzde elli. Ancak bu gelişme anlamlıdır. Meksika'nın tüm bilinçli ressam ve heykeltıraşları bu akıma karşı çıkmalıdır. Çünkü filizlendiği andan itibaren büyük gelişme gösteren plastik sanatlar hareketimizin bayağı anlamda bir halkçı sanat okulu haline dönüşmesinin önüne geçilmelidir. Önemli hareketler bütünüyle anıtsal bir değere sahip olmalıdır. Sanat hareketimizin bayağı anlamda bir halkçı sanat okuluna dönüşme tehlikesi bu hedefle çelişme halindedir. Halk arasında yaygın nesnelerden çok, gözümüzü daha bir ciddiyet ve derinlikle Meksika ve bütün Amerika'nın yerli ustalarına çevirmeliyiz. Çizimi ve inşayı öğrenmek istiyorsak yerli plastik sanat örneklerinden daha iyisini bulamayız. Ayrıntıyı, önemsiz olana tasfiye etmek istiyorsak, ana kültürleri, birincil hacimleri öğreten yerli usta yapıtlarına gidelim. Onların eserlerinin incelenmesi plastiğin mekanik bir inşaa sorunu olmaktan ibaret olmayıp, bir canlandırma gücü sorunu olduğunu bize anlatacaktır. Yerlilerin geleneksel sanatına bakarak onların yaşadığı aynı coğrafi mekânda ürettiklerimizi düzeltebilir ya da güçlendirebiliriz. Tek kelime ile; bize resim veya heykel yapmasını öğretecek, yerli heykeltıraşlardan ve İspanyollar gelmeden önceki dönemin anıtlarından başkası değildir. (Aztek ve Maya uygarlığı. ÇN)

(1)

“Mexican Curius”: Meksika halk sanatlarının yarattığı ünden yararlanan bazı sanatçıların, halk sanatlarının taklidi biçiminde geliştirdikleri ve ABD’li turistlerin alışverişine sundukları resim, heykel vb. sanat ürünlerine verilen ad. Diğer bir adı ise hava alanı sanatıdır - (ç.n.)

Ancak Meksika yerli gelenegin gözlenmesine vereceğimiz ayrıcalıklı yer dünyada mevcut diğer önemli geleneklerden kendimizi soyutlamamızı getirmemelidir. Bu yüzden estetik üretimimizi ulusal sınırlar içinde hapsedelim demek istemiyorum. Her şeyin üstünde, çağdaş ve uluslararası düzeyde olmalıyız ve evrensel estetiğe elimizin altında olan bu değerleri katmalıyız.

ZÜPPELİK; FOLKLORCÜ TEHLİKEYİ ORTADAN KALDIRMA İDDİASI İLE ÇALINAN DİĞER BİR TEHLİKELİ KAPIDIR.

«Mexican Curious»dan kaçmak isteyen bazı ressam arkadaşlar kolaylıkla züppe bir plastik sanat anlayışına düşmektedirler. Bu biçim yaşadığımız coğrafi mekanın maddi gerçeklerine tamamen aykırıdır. Onlar «Mexican Curious» dediğimiz türün yalnızca halk sanatının taklidinden ibaret olmayıp, aynı zamanda arkeolojik yapıtlardan da etkilenen, ondan yararlanan bir tür olduğunu sanıyorlar. Bu büyük bir yanlışlıktır. Meksika yerli sanatının yükselme devrine ait arkeolojik eserler, sözünü ettiğimiz halk sanatının elemanlarına tamamen yabancıdır. Halk sanatına taklit etmek çok kolaydır. Eski yerli ustaların plastik değerlerine ulaşmak ise uzun yıllara mal olacak çok derin bir araştırma çalışması gerektirir. Bu olgu bile çöküş halinde olan halk sanatı ile yerli geleneksel Meksika sanatı arasında dev uçurumu kanıtlamaya yeterlidir.

Züppe (Snob) akım özellikle son beş yılda Meksika'da boy göstermiştir. Rivera'nın «Mexi-

can Curious» alanındaki özel üretkenliğinin mantıklı tepkisidir bu gelişme. Ancak doğru yolu bulmak gereklidir. Avrupa resim ve heykeltiriliği yoluna girmek bizi doğruya yaklaştırmaz. Çağdaş resim ve heykeltirilik çökme döneminde olan burjuva sınıfların karakteristik özelliği olan zihinsel tatmin yolunda ısrar etmektedir. Tekrar ediyorum bu demek değildir ki Avrupa plastik akımlarının tecrit edilmesi gerektiğini savunuyorum Tersine Meksika dışında üretilen her şey hakkında mümkün olduğu kadar çok bilgi sahibi olmak zorundayız, ancak çeşitli koşulların bir araya gelmesi (gelenek, coğrafya, ırk, toplumsal koşullar) evrensel güzelliğe gerçek bir katkıda bulunmamızın olanaklarını bize vermektedir. Ama çağdaş Avrupa kültürünün karakteristik züppeliğine düşmemeliyiz.

TOPLUMSAL SANAT MI, SAF SANAT MI?

Günümüzde bu sorun tüm dünya aydınlarını ikiye ayırmaktadır. Saf sanattan yana olanlar plastik sanatlara en uzak şeyin sınıf mücadelesi olduğunu iddia etmektedirler. Onlar mevcut toplumda bir plastik sanat ürününün mümkün olduğunu savunarak, hiçbir şeyin bir ifadeyi engelliyemeyeceği görüşü ile desteklemeye çalışmaktadırlar. Ardından şunu eklemektedirler: toplumsal sanat zorunlu olarak bölük pörçüktür. bu yüzden de ifade olarak yetersizdir.

Toplumsal sanattan yana olanlar ise, ressam ve heykeltıraşların eserlerini, proletaryanın kapitalist rejime karşı mücadelesinin hizmetine sunmaları gerektiğini savunmaktadırlar. Derler ki, çağımız emperyalizm ve sınıf mücadelesi çağıdır. O halde plastik sanatların önünde iki olanak vardır: Ya burjuvazinin safında yer almak, ya da proletaryanın sınıf mücadelesine katılmak.

Ben ikinci anlayışın doğru olduğuna inanıyorum ancak buna açıklık getirilmesi gerekir.

Resim ve heykelin devrimci mücadelesinde proletaryaya hizmet etmesi gerektiğini savunuyorum, ama saf sanat teorisinin de yüksek bir estetik amaç olduğunu düşünüyorum. Ama bu tür bir sanatsal ortaya çıkışın henüz dünyanın hiç bir yerinde gerçekleşmediğini ve ancak sınıf mücadelesi olmayan sınıfsız bir toplumda olabileceğini ekliyorum.

Böyle bir toplumun yaratılması için mücadele ediyorum, çünkü böylece saf sanat için mücadele etmiş oluyorum. Öte yandan ressam ya da heykeltıraşın, kendi estetik anlayışını proletaryanın zevklerine tabi kılmaması gerektiği düşüncesindeyim. Çünkü proletaryanın zevkleri çökmekte olan kapitalist sınıf tarafından zehirlenmiştir. Ressam ya da heykeltıraş bir devrimci olarak eserlerinde kitlelerin özlemlerini, objektif durumlarını ve proletaryanın devrimci ideolojisini yansıtmalıdır. Ayrıca plastik anlamında bu büyük bir sanat olmalıdır. Büyük sinemacı Sergey Eisenstein sergimin açılışında bu kıtası şöyle somutlaştırıyor: «Büyük devrimci ressam kitlesel anlayışla, onun bireysel algılanışının temsili arasında mükemmel bir sentez ulaşmaktadır.»

BİZİM NAZIM HİKMET'İMİZ / I

Hikâye-i Arhaveli İsmail

Arif DAMAR

Asım Bezirci, Nâzım'ın Varan 3 kitabında yer alan «Demir Kafeste Dolaşan Aslan» şiirinin «Not»unda şu bilgiyi veriyor (Tüm Eserleri 2, Şiirler 2 S. 278): Şiir «İsmail'e» sunulmuştur. İsmail, şairin kavgâ arkadaşı İsmail Bilien'dir. «Lâz İsmail» lâkabıyla da anılır. Kurtuluş Savaşı'nda taka ile Anadolu'ya silâh ta-

şımıştır. Nâzım Hikmet onun serüvenlerini Kuvayı Milliye, Destan'da Üçüncü Bap'ta «Yıl 1920 ve Arhaveli İsmail'in Hikâyesi»nde işlemiştir. Gece Gelen Telgraf'ın kitaba adını veren şiiri de İsmail'le ilgilidir. (Daha çok bilgi için oraya bakınız.)

«Daha çok bilgi için oraya bakalım.

«Gece Gelen Telgraf»

Arif Damar

«Nâzım Hikmet, Gece Gelen Telgraf, İstanbul, 1932, 5 - 7 (sonunda 1931 tarihi vardır).

Bu şiir, Nâzım Hikmet'in mücadele arkadaşı Lâz İsmail (İsmail Bilien) in sosyalistlerin 1929 yılında yakalanmalarında mahkemece 4,5 yıl hapse mahkûm edilerek Diyarbakır hapisanesine gönderildikten bir süre sonra öldüğü haberi gelmesi üzerine yazılmıştır. Ama, sonradan haberin yanlış olduğu anlaşılmıştır.

Türkiye Sosyalist İşçi ve Çiftçi Partisi üyelerinden olan Lâz İsmail, İstiklâl Savaşı sırasında genç yaşta Anadolu'ya gönderilmek üzere İstanbul'dan Karadeniz limanlarına taka ile silâh ve cep-

hane taşımış, bu çalışmalarında büyük bir yararlık göstermişti «Nâzım Hikmet, Kurtuluş Savaşı Destanı. Yön Dergisi yayını, İstanbul, 1965, S. 30 - 33'te maceraları anlatılan Arhaveli İsmail, bu Lâz İsmail'dir. 1921 - 1922 yıllarında Rusya'ya gitmiş, Nâzım Hikmet'le Moskova'da Kutv (Doğu Üniversitesi) da tanışmıştır. 1924'de Türkiye'ye gelince, Sosyalist İşçi ve Çiftçi Partisi'ne girmişti.»

Asım Bezirci'yi okuyalım:

«Portatif Karyola» şairin arkadaşı Lâz İsmail (öbür adıyla Arhaveli İsmail, asıl adıyla İsmail Bilien)' için yazılmıştır. Nâzım Hikmet'in Lâz İsmail'e ilişkin öbür şiirleri şunlardır: «Demir Kafeste Dolaşan Aslan» (Varan 3,

1930, S. 28), «Gece Gelen Telgraf» (Gece Gelen Telgraf, 1933, S. 5 - 7), «Arhaveli İsmail'in Hikâyesi» (Kuvayi Milliye, Destan, 1974, S. 41 - 52, Bilgi Yayınları) ve «İşte Böyle Lâz İsmail» (Ahmet Uysal, Mapusane Şiirleri, 1974, S. 20). (Tüm Eserleri 2, S. 303, 1974)

Asım Bezirci 1976'da yayınlanan Kuvayi Milliye, Destan (Tüm Eserleri 4, Cem Yayınevi) da yineliyor:

«— Arhaveli İsmail: Eski Türkiye Sosyalist ve İşçi Partisi üyelerinden ve Nâzım Hikmet'in arkadaşlarından. Kurtuluş Savaşı sırasında İstanbul'dan taka ile Anadolu'ya silâh taşımış, yararlıklar göstermiştir. 1921'de Rusya'ya gitmiş, Nâzım Hikmet'le Kutv Üniversitesinde okumuştur. Kendisine Lâz İsmail de denir. Asıl adı İsmail Bilien'dir.

Nâzım Hikmet'in Arhaveli İsmail için yazdığı üç şiir daha vardır: «Demir Kafeste Dolaşan Aslan» ... «Portatif Karyola» ... «İşte Böyle Lâz İsmail»... (S. 295)

Yukarıya alınan alıntılar Asım Bezirci'nin «Arhaveli İsmail'in «Lâz İsmail» İ. Bilien (Bezirci, «Bilien» diyor soyadını. Bu konuda bir açıklama da yapmıyor. Oysa, bilindiği gibi ÜRÜN Dergisinde, TKP yayınlarında «Bilen» deniyor. Yazımızda sözü geçen kişi İ. Bilien diy« anılacaktır.) olduğundaki kanısının nasıl kesin olduğunu kuşkuyla yer bırakmayacak bir biçimde göstermektedir. Yalnız son alıntıda «Gece Gelen Telgraf» şiirini yazmamış. Bir dalgınlık sonucudur diye düşünelim.

Biz, «Arhaveli İsmail'in İ. Bilien'le en küçük bir ilgisi ol-

madığı yolundaki kanımızı öncelikle belirtir, bunun nedenlerini, şiirin incelenmesini az sonraya bırakarak, Sovyetler Birliği Türkolog'larından Nâzım'ın son 13 yıl boyu yakın dostu Ekber Babayev'in «Demir Kafeste Dolaşan Aslan» şiiri üstüne yorumunu okuyalım :

«Hopa hapishanesinde Nâzım Hikmet, demir kafese kapatılmış bir aslana benzetmektedir kendisini. Kafes ve kamçı nasıl aslana boyun eğdiremezse, şairi tutsak edenler de onu susmaya zorlayamayacaktır. Hapishanede, devrimci türküsünü söylemekten yoksun bırakılmıştır gerçi. Fakat o susuşuyla da daha güçlüdür düşmanından.» (Ekber Babayev, Yaşamı ve Yapıtlarıyla Nâzım Hikmet, S. 133, Çev. Ataol Behramoğlu — Cem Yayınevi, 1976)

Yani Ekber Babayev'e göre: «Demir Kafeste Dolaşan Aslan» İ. Bilen değil Nâzım Hikmet'tir. Gerçi şiir İsmail'e «ithaf edilmiştir» İsmail de İ. Bilen'dir ama Ekber Babayev bir şiirin herhangi bir kimseye sunulmasıyla o şiirin o kimse için yazıldığını göstermeyeceğinin farkındadır. Ayrıca adı geçen şiir 1928'de yazılmıştır. İ. Bilen'in tutuklanması yılı 1929'dur. 1928'de İsmail, İ. Bilen dışardadır.

Biz «Arhaveli İsmail'in Hikâyesi»ne dönelim, bu yazıdaki konumuza. Şiirin «Destan» içindeki başlığı: «Yıl 1920 ve Arhaveli İsmail'in Hikâyesi»dir.

Ürün Dergisi'nden öğrendiğimize göre İ. Bilen 1902 doğumludur. Ürün'ün Kasım 1977 sayısından şu parçayı

okuyalım :

«Biri Büyük Ekim Sosyalist Devriminin 60. yılı. Öbürü Türkiye işçi sınıfının kendi bağrından yetiştirdiği büyük evladı İ. Bilen'in 75. doğum yılı» (Ürün. Sayı 41. Kasım «İki Büyük Yıldönümü» adlı yazı.)

İ. Bilen 1977'de 75 yaşında olduğuna göre 1920'de 18 yaşında olması gerekir. Şiirdeki «Arhaveli İsmail» 18 yaşında bir genç, bir delikanlı mıdır? 18 yaşındaki bir gencin özelliklerini mi taşır? Ya da şöyle soralım: 18 yaşında bir delikanlıda «Arhaveli İsmail»in özellikleri bulunabilir mi? Bir insan 18 yaşına kadar o özellikleri elde edebilir mi? Buna olanak var mıdır? Şiirden şu dizeleri birlikte okuyalım :

«En azdan on beş mil uzaktır en yakın sahil.
Fakat İsmail

ellerine güvenir.
O eller ekmeği, küreklerin sapını, dümenin yekesini
ve Kemeraltı'nda Fotika'nın memesini
aynı emniyetle tutarlar.»

«Arhaveli İsmail»de, şiirinde eller çok önemlidir. «İsmail»in elleri öteki organlarından daha fazla gelişmiştir. Eski bir denizcidir. Gerçi 18 yaşında da bir denizci de eski olabilir. Şair :

«O eller ekmeği.....»
dizesinden :

«aynı emniyetle tutarlar» a geçseydi. «Arhaveli İsmail»in çok genç, 18 yaşında bir denizci olabileceğini düşünelim. Ama «İsmail» :

«Kemeraltı'nda Fotika'nın memesini»

«Aynı emniyetle tutar», Yani İsmail'in «Kemeraltı'nda, «Fotika» adında bir dostu (sevgilisi) vardır. «Fotika» olsa olsa bir rum dilberidir. «Kemeraltı» ya eski bir genelev adı, ya da «Kemeraltı» semtinde bir genelevdir. «Ar-

haveli İsmail» «Fotikanın memesini», «küreklerin sapını» tuttuğu «emniyetle» tutabildiğine göre 18 yaşında olması olanaksızdır. O yaşlarda bir genç, kadınlara karşı (Denizci de olsa) çekingendir, ürkektir.

Sonra «İsmail» :

«Denizi bıçak atmak kadar iyi...»

bilir. Yani hem «bıçak atmak», hem de «denizi» «iyi bilir». Bu özellikleri olan, bu nitelikteki bir denizcinin genelevde bir rum dilberinden dostu olabilir, ama bu denizci 18 yaşında olamaz.

Aslında «Arhaveli İsmail» şiirde ölür. «Ölü bir deniz»in ortasında, «sahil»e «on beş mil uzak», «ve bir balık gibi ürkererek» «küreklerle yüklenir», «kürekler kırılır», «artık hiçbir şey mümkün değil»dir. Aradaki en önemli en can alıcı dizeye geliyorum :

«elleri yıldılar»

Evet «Arhaveli İsmail»in «elleri» yılar.

«Yılmak» sözcüğünün anlamı açıktır. Ama bilineni bir kez daha yineliyelim. Yılmak: «Gözü korkup vazgeçmek» (Okyanus, Türkçe Sözlük, Cilt 3, S. 3053)

Şiirin son üç dizesi :

«Sonra,

Sonra malûm olmadı insanlara
Arhaveli İsmail'in âkibeti.»
başka türlü yorumlanamaz.

Yani şu biçim yorumlar saçma olur: «Arhaveli İsmail» «emanetiyle» kurtulur, işçi sınıfı örgütünün saflarına katılır (Ki, ayrıca «Türkiye Sosyalist İşçi ve Çiftçi Partisi» legal bir kuruluştur.) ille-gale çekilir filân gibi.

İ. Bilen'in Kurtuluş Savaşında «genç yaşta Anadolu'ya gönderilmek üzere İstanbul'dan Karadeniz limanlarına taka ile silâh ve cephane

taşımış, bu çalışmalarında büyük yararlıklar göstermiş..» olması tek Nâzım Hikmet'in «Arhaveli İsmail'in Hikâyesi» şiirine dayandırılıyorsa, (Asım Bezirci'nin yukarıya aldığım sözlerinden böyle olduğu anlaşıyor.) bunun gerçeklik payı da kuşku uyandırır. Korumuz bu değil. Bu gibi konulara ilerki yazılarımızda değineceğiz. Örneğin: Nâzım'ın 9.10.1951'de yazdığı «Seni Düşünüyorum» şiirinde. O şiirdeki T.K.P.'nin hangi T.K.P. olduğuna, R. Üstüngel'in «Savaş Yolu» kitabındaki «Önsöz»ün Nâzım Hikmet'in olup olamayacağına v.b.

«Arhaveli İsmail'in Hikâyesi» şiirindeki «İsmail»in İ. Bilen olamayacağı şiirin cözümlemesi yoluna gitmeden de kanıtlanabilirdi. Doğrudan Nâzım'ın tanıklığıyla; okuyalım :

«Aşçıbaşı Mahmut Aşer

kocaman yumruklarının tersiyle ovuşturdu gözlerini, sesi doluydu :

«— Ben bu İsmail'i tanırım, yavrum.»

Güldü Metrdotel :

«— Amma da yaptın, usta, sahiden İsmail diye bir adam yok, böyle bir insan yaşamamış. Bu dinlediğin masal...»

Mahmut Aşer âdeta kızdı bu itiraza :

«— Yavrum, masal olur mu?

Hâşâ!..

Destan denildi, duymadın mı?

Köroğlu da mı yaşamamış?

Tahir'le Zühre de mi yalan?

Hem ben. tanırım dedim sana Arhaveli İsmail'i.

Fakat yirmi yıldır gördüğüm yoktu.

Ölmüş daha o zaman

yazık

erkek çocuktu.»

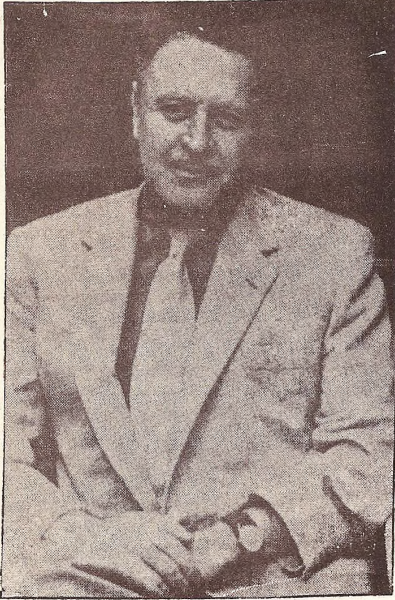
Şimdilik Asım Bezirci'nin «Aşçıbaşı Mahmut Aşer» kadar olsun şiirden anlamadığını söylemekle yetinelim.

Nazım Hikmet
Desen: Bulaban

(Memleketimden İnsan Manzaraları, Nâzım Hikmet, Cilt/2 S. 211, DE Yayınevi, Baskıya Hazırlayan: Memet Fuat. İkinci Baskı: Kasım 1967).

YIL 1920
VE
ARHAVELİ İSMAİL'İN HİKÂYESİ

Şairimizin bir portresi

1950'de açlık grevine başladığı günlerde

Karanlıkta kurşuni derisi kırmızıya boyanan
balatabaş gemi
İngiliz torpitosudur.

ve dalgaların üstünde sallanarak
alev alev

yanan:

Şaban Reisin beş tonluk takası.

Kerempe fenerinin yirmi mil açığında,
gecenin karanlığında
dalgalar minare boyundaydılar
ve başları bembeyaz parçalanıp dağılıyordu.
Rüzgâr:

yıldız - poyraz.

Esirlerini bordasına alıp
kayboldu İngiliz torpitosu.

Şaban Reisin teknesi
ateşten direğiyle gömüldü suya.

Arhaveli İsmail
bu ölen teknedendi.

Ve şimdi
Kerempe fenerinin açığında
batan teknenin kayığında
emanetiyle tek başınadır,
fakat yalnız değil:

rüzgârın

bulutların

ve dalgaların kalabalığı,

İsmail'in etrafında hep bir ağızdan konuşuyordu.
Arhaveli İsmail

kendi kendine sordu:

«Emanetimizle varabilecek miyiz?»

Kendine cevap verdi:

«Varmamış olmaz.»

Gece, Tophane rıhtımında

Kamacı ustası Bekir Usta ona:

«Evlâdım İsmail,» dedi,

«hiç kimseye değil,» dedi,

«bu, sana emanettir.»

«Allah büyük
ama kayık küçük» miş Yahudi.

İsmail bodoslamağ : bir sağnak yedi,

bir sağnak daha

peşinden üç-kardeşler.

Ve denizi bıçak atmak kadar iyi bilmeseydi eğer
alabora olacaktı.

Rüzgâr tam kerte yıldız dönuyor.

Ta karşıda bir kırmızı damla ışık görünüyor:

Sivastopol'a giden bir geminin

sancak feneri.

Elleri kanayarak

çekiyor İsmail kürekleri.

İsmail rahattır.

Kavgadan

ve emanetinden başka her şeyin haricinde,

Prag'da (üstte) ve Berlin'de gençlerle

Nazım. Açlık grevi yaptığı günlerde
Münevver Andaç'la (1950)

İsmail unsurunun içinde.

Emanet:

bir ağır makinalı tüfektir.

Ve İsmail'in gözü tutmazsa liman reislerini

ta Ankaraya kadar gidip

onu kendi eliyle teslim edecektir.

Rüzgâr bocalıyor.

Belki karayel gösterecek.

En azdan on beş mil uzaktır en yakın sahil.

Fakat İsmail

ellerine güvenir.

O eller ekmeği, küreklerin sapını, dümenin yekesini

ve Kemeraltı'nda Fotika'nın memesini

aynı emniyetle tutarlar.

Rüzgâr karayel göstermedi.

Yüz kerte birden atlayıp rüzgâr

bir anda bütün ipleri bıçakla kesilmiş gibi

düştü.

İsmail beklemiyordu bunu.

Dalgalar bir müddet daha

yuvarlandılar teknenin altında

sonra deniz dümdüz

ve simsiyah

durdu.

İsmail şaşırıp bıraktı kürekleri.

Ne korkunçtur düşmek kavganın haricine.

Bir ürperme geldi İsmail'in içine.

Ve bir balık gibi ürker,ek,

bir sandal

bir çift kürek

ve durgun

ölü bir deniz şeklinde gördüğü yalnızlığı.

Ve birdenbire

öyle kahrolup duydu ki insansızlığı

yıldı elleri,

yüklendi küreklere,

kırıldı kürekler.

Sular tekneyi açığa sürüklüyor.

Artık hiçbir şey mümkün değil.

Kaldı ölü bir denizin ortasında

kanayan elleri ve emanetiyle İsmail.

İlkönce küffretti.

Sonra, «elham» okumak geldi içinden.

Sonra, güldü,

eğilip okşadı mübarek emaneti.

Sonra,

Sonra, malûm olmadı insanlara

Arhaveli İsmail'in âkıbeti.

(Kuvaâyı Milliye, Nâzım Hikmet - BİLGİ Yayınevi,
Baskıya Hazırlayan: Cevdet Kudret, İkinci Basım, Ocak
1974)

oğluma hikayeler

Küçük Rahatsızlıklar Birikir Büyük Hastalıklar Olur

Çocuk dedi ki:
Ben doktora gitmem.»
«Niye?» dedi babası.
«İğneden korkuyorum»
dedi çocuk.
Annesi kızdı ona.
«İğneden korkarsan
hastalıktan da
kurtulamazsın...» dedi.
«Ben doktora gitmem»
dedi çocuk.

Babası dedi ki:
«Bak güzel oğlum. Beni
can kulağıyla dinle. Sen
hastasın. Hastalıktan
kurtulman için doktorun
sana bakması, hastalığını
bilmesi gerek. Bize yol
göstermesi gerek. İlaç
yazması gerek.»
«Ben ilaç içmem» dedi
çocuk. «İlaç acı.»
«Öyleyse geber» dedi
annesini.

Baba devam etti:
«Bazı insanlar vardır
oğlum; kocaman
adamdırlar. Onlar da
doktora gitmekten
korkarlar. Tıpkı senin gibi.
Onlar, hasta olduklarını
bilirler, fakat doktorun
hastalığın adını
söylemesinden
korkarlar. Hastalıkla
birarada yaşamaktan

YILMAZ GÜNEY yazdı HASLET resimledi

korkmazlar, hastalığın
adından, hastalıklarının
adını bilmekten korkarlar.
Oysa korkmamız gereken
doktor değil, hastalığın
kendisidir oğlum. Hastalığı
bilmezsek hastalık bizi yer
bitirir hastalığı bilirsek biz
onu yer bitiririz.»

«Ben hastalığı yiyip
bitiremem» dedi çocuk.

Babası güldü.

«Hastalığı yenersiz»
dedi.

«Ben ilaç içmem dedi
çocuk. İğne de istemem,
hastalığı da yenmek
istemem.»

Babası avcunu çocuğun
alnına bastırdı.

«Ateşler içindesin»
dedi.

«İlaç içmem» dedi
çocuk.

«Dert iç» dedi
annesi.

«Bak güzel oğlum» dedi baba. İnat etme. İnatçılık kötü bir şeydir. Doktora gitmezsek hastalığın ilerler,, önünü almakta gecikirsek ölürsün. Hastalığın şimdi önemsiz görülebilir, ama her büyük şey başlangıcında küçüktür, günden güne büyür gelişir. Küçük dereler çay olmazsa büyük ırmaklar olmaz... küçük çocuklar büyür büyük adam olurlar... küçük rahatsızlıklar birikir büyük hastalıklar olur... küçük yalanlar birikir büyük yalanlara yol açar... küçük hatalar birikir büyük hataları doğurur...»

«Ben doktora gitmem. Ben erik isterim.»

«Bu kış günü erik olur mu oğlum?»

«Doktora gidersen sana erik alırsız» dedi anne.

«Erik de istemem... doktora da gitmem...» dedi çocuk.

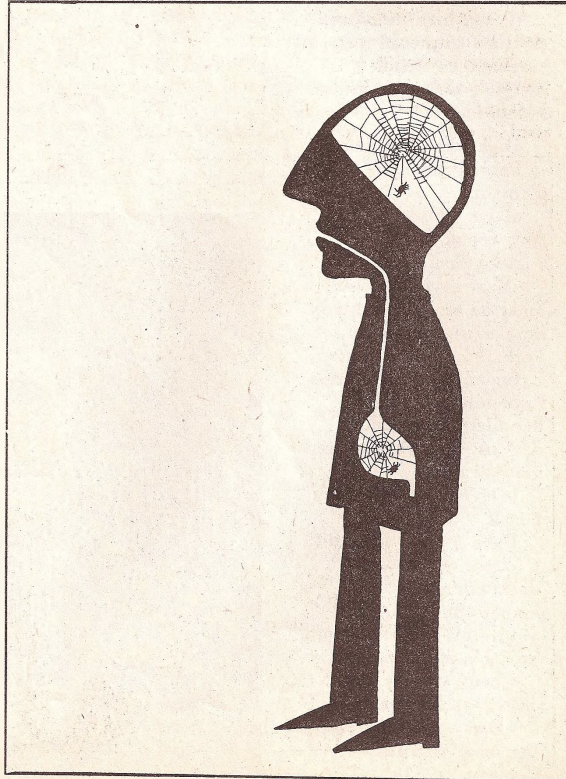
Baba dedi ki:

«İğnenin acısı, ilacın acısı geçicidir oğlum. Bir anlık acıları göze almazsak sürekli acılardan kurtulamayız. Cesur olmalıyız... iğneden korkmak, hastalıktan yana olmaktır. İlaçtan korkmak hastalıktan yana olmaktır. İğne yemeyi göze alırsak korkuyu yeneriz. Korkuyu yenince hastalığı yeneriz... Söyle şimdi güzel oğlum, sen kendinden yana mısın, hastalıktan yana mısın?»

«Ben eşikten yanayım» dedi çocuk.

Anne kızdı:

«Kabahat senin...»

şımartıyorsun çocuğu...» dedi. «Çene çalacağına, al kucağına götürelim. Ağlarsa ağlasın...»

Çocuk ağlamaya başladı.

«Ben doktora gitmem» dedi.

Baba dedi ki:

«Sus ağlama. Beni dinle. Sen küçük bir çocuksun. Annen ve ben büyügüz. İstersek seni iki yandan tutup doktora götürebiliriz. Direnmeye gücün yetmez. Senin yararına olan bir şeyi sana zorla yaptırmak hoş olmaz, değil mi? İsteğim o ki, sen bize inanasın... doktora gitmenin yararına inanasın ve kendi dileğinle doktora birlikte gidelim.»

«Gitmem» dedi çocuk.

Baba gülmekten kendini alamadı.

«Niye gülüyorsun?» dedi çocuk.

Baba dedi ki:

«Bazı insanlar vardır, onlar da senin doktordan korktuğun gibi devrimden korkarlar... yoksulluktan, baskıdan, zulümden in'im in'im in'erler, yine de kendilerini kurtaracak devrimden korkarlar.. ona gülüyorum.»

«Devrim nedir?» dedi çocuk.

Baba kısaca düşündü:

«Seni doktordan korkmamaya inandırabilirsem, seni götürmeyi başarabilirsem, bu senin için devrimdir.»

Çocuk yüksek sesle ağlamaya başladı.

«Ben devrim istemem... ben erik isterim...» diyordu...

Lu Sun

«ÜÇÜNCÜ KATEGORİ» ÜZERİNE

Çeviren : İsmail KAPLAN

Son üç yıldır sanat ve edebiyat konusunda pek az sayıda polemige tanik olduk. Komutanın kılıcının himayesindeki o «teorisyenler»in (1) dışında hemen hemen hiç kimse ağzını açamıyor. O «teorisyenler» kendilerine «solcu» diyorlar ve sanat özgürlüğünü haklı gösteren kanıtları Marksizm'den, «komünist haydutları» yok etmeyi haklı gösteren kanıtları ise Leninizm'den bulup çıkarıyorlar. «Sanat için sanat» görüşünü savunan yazarlar tabii ki halâ «özgür»ler, çünkü hiç kimse onlar hakkında ruble alıyorlar gibisinden bir şüpheyi kapılmıyor. Ama «üçüncü kategori»nin üyeleri, yani «edebiyata candan bağlı olanlar» (2), solcuların, kendilerine «burjuvazinin uşakları» diyeceğine dair kuvvetli bir önseziye kapılmaktan kurtaramıyorlar kendilerini.

Modern Çağ dergisinin 3. ve 6. sayılarında, Bay Su Ven, bu «üçüncü kategori» adına savunmaya geçiyor. (Hemen belirtelim ki, «bu üçüncü kategori adına» sözünü kolaylık olsun diye kullanıyorum. Çünkü Bay Su Ven'in «yazarlar grubu»nun, «belki», «az çok», ya da «etkisinde kalmış» gibi belirsiz kavramları uygun görmeseler bile, belirli ve kesin kavramlara karşı çıktıklarını iyi biliyorum. Sizi nitelendiren belirli bir adınız olur olmaz özgürlüğünüz sona erer çünkü.) O, solcu eleştirmenlerin, en ufak bir bahaneyle yazarlara «burjuva uşakları» diye saldırdığına, tarafsızlara bile partizan gözüyle baktığına ve insanın, tarafsızlıktan vazgeçer geçmez «burjuva uşağı» damgasını yeme tehlikesiyle karşı karşıya kaldığına inanıyor. Ve şöyle devam ediyor: Sözümona «solcu yazarlar» belki «sol» olabilirler ama yazmaktan kaçınıyorlar (3); buna karşılık, «üçüncü kategoriden» olanlar yazmak istiyorlar ama buna cesaret edemiyorlar. İşte bu yüzden, edebiyat dünyası bomboştur. Gene de, denildiğine göre edebiyatın hiç olmazsa bir kesimi sınıf mücadelesinin üstündedir. Ve bu, geleceğin edebiyatıdır, «üçüncü kategori»nin bağlı olduğu gerçek, ölümsüz edebiyattır. Ama ne yazık ki, solcu teorisyenler herkesi böyle edebiyat eserleri yazmaktan ürker hale getirmişlerdir, çünkü yazarlar daha yazmaya başlamadan önce, damgalanacaklarını sezmektedirler. Bazı insanlar, özellikle kendilerine «üçüncü kategori» diyenler böyle bir önseziye sahip olabilirler. Bay Su Ven'in dediği gibi, teoriyi epeyce iyi bilen ama duygusal yönden değişmeyi zor bulan yazarlar da var olabilir. Ama duyguların değişmediği durumlarda söz konusu olan teorik bilgi düzeyiyle, duyguların değiştiği ya da biraz değiştiği durumlarda söz konusu olan teorik bilgi düzeyi arasında zorunlu olarak bazı farklılıklar bulunur. Bu da görüş ayrılıklarına yol açar. Ve benim görüşüme göre, Bay Su Ven'in görüşü yanlıştır.

Şüphesiz ki, solcu edebiyatın ortaya çıkışından bu yana, teorisyenler yanlışlar yapmışlardır. Bay Su Ven'in iddia ettiği gibi, ba-

zı solcu yazarların «sol» geçinip yazmaktan kaçındıkları doğrudur. Üstelik daha başkaları yön değiştirerek soldan sağa geçiyorlar ve hatta milliyetçi edebiyat (4) saflarına katılıyorlar; kitabevi sahibi olanlar ya da düşman partinin casusluğunu yapanlar da var. Gene de, bu yorgun yazarların devrettiği solcu edebiyat yaşıyor. Sadece yaşamakla da kalmıyor, bu hareket edebiyatın kutsal topraklarında ilerlerken gelişmeye ve kusurlarını gidermeye devam ediyor.

Bay Su Ven soruyor : Üç yıldır kusurlarını niçin gideremediler peki?

Cevabımız şudur : Halâ kusurlarımızın olduğu doğrudur, bunları gidermek için belki de daha otuz yıl uğraşmamız gerekecek. Ama kusurlarımızı giderirken ilerleyebiliriz. İlerlemek için önce bütün kusurlarımızdan arınmayı bekleyecek kadar budala olmayacağız. Bay Su Ven, «şaka ederek», solcu yazarların kapitalist yayıncılardan maaş aldıklarını söylüyor. Şu anda bütün ciddiyetimle belirtmek isterim ki, solcu yazarlar halâ bu feodal - kapitalist toplumun yasalarınca ezilmekte, hapse atılmakta ve katledilmektedirler. Bütün solcu dergilerin zulme uğramasının ve sadece birkaç tanesinin çıkmasına izin verilmesinin nedeni budur. Arada sırada çıkan bu dergilerde bile pek az sayıda eleştirme yazısı yayınlanmıştır. Ve bu yazılar ne en ufak bir bahanede yazarları «burjuva uşakları» diye damgalamakta, ne de «yol arkadaşlarını» geri çevirmektedir. Solcu yazarlar gökten inmiş melekler ya da ülkeyi istilâ etmiş yabancı düşmanlar değildirler. Onlar kendileriyle birlikte biraz yürüyenleri iyi karşılamakla kalmazlar, yol kenarında duran seyircileri bile kendileriyle birlikte yürümeye davet ederler.

Başka bir soru daha soralım, gene de. Bu sıralarda solcuların üzerinde öylesine bir baskı var ki, yeteri sayıda eleştirme yazısı yayınlıyamıyorlar. Ama bu olanağa kavuşacakları gün geldiğinde, onlar, en ufak bir bahanede «üçüncü kategoriye» «burjuva uşakları» damgasını vuracaklar mıdır? Bana kalırsa, solcu yazarlar böyle bir şey yapmayacaklarına ve olaylara karamsar bir gözle bakmayacaklarına dair söz vermedikleri sürece bu ihtimal vardır, hatta bundan daha kötü ihtimaller de söz konusu olabilir. Ama kanımca böylesi tahminlerde bulunmak belki bir gün yer yarılabilir diye intihara kalkışmak kadar anlamsızdır.

Ama denildiğine göre Bay Su Ven'in «üçüncü kategorisinin» üyeleri gelecek hakkında böyle bir korkuya kapıldıkları için «kalemlerini bir kenara bırakmışlardır» Peki, henüz yüz yüze gelmedikleri hayali bir bela nedeniyle böyle bir şey yapabilecekleri düşünülebilir mi onların? Edebiyata candan bağlı olan bu yazarların bağlılığı bu kadar zayıf mıdır? İlerde ayıplanabiliriz korkusuyla iki sevgilinin kucaklaşmaktan kaçındığını gören işiten olmuş mudur hiç?

İşin aslına bakarsanız, «üçüncü kategori» yazarların «kalemlerini bir kenara bırakmalarının» nedeni, solcu eleştirinin çok ağır oluşu değildir. Gerçek neden şudur: «üçüncü kategori» diye bir şey olamaz, ve eğer böyle insanlar olamazsa, o zaman onların «üçüncü kategori» kalemleri de olamaz, olmayan kalemlerin bir kenara bırakılması ise mümkün değildir.

Sınıflı bir toplumda yaşamak fakat sınıflar üstü bir yazar olmak, savaş zamanında

yaşamak fakat savaş meydanını terketmek ve tek başına durmak, günümüzde yaşamak fakat gelecek için yazmak: ham hayaldir bu. Gerçek hayatta böyle insanlar yoktur. Böyle bir insan olmaya çalışmak, kendi saçınıza yapışarak ayağınızı yerden kesmeye çalışmaya benzer; bu, mümkün değildir. Öfkelenebilirsiniz belki ama, saçınızı çekmekten vazgeçmenizi, başkalarının, yaptıklarınızı beğenmesine bağlayamazsınız.

Görüldüğü gibi, bu «üçüncü kategori» bile sınıflar üstü olamıyor. Bay Su Ven'in kendisi sınıfsal eleştirilerle karşılaşacağını seziyorsa, herhangi bir eser nasıl olur da sınıfsal çıkarların dışında kalabilir? Sınıfsal çıkarların dışında kalamayacağı gibi, kavganın da dışında kalmaz. Bu yüzden Bay Su Ven ileriye doğru bir adım atarak, «üçüncü kategori» adına protestoda bulunuyor; «protesto etmekle» suçlanmak da istemiyor ama. Bu arada, bugünü aşmanın imkânsızlığı yüzünden, daha gelecek kuşaklar için sınıflar üstü bir eser yazmadan, solcu eleştiriler hakkında tasalanmaya başlıyor.

Gerçekten garip bir durum. Hayaller gerçek olamaz, işte bu yüzden bu durum ortaya çıkıyor. İşleri karıştıracak bir solcu edebiyat olmasaydı bile, «üçüncü kategori» tarafından yazılmış eserler şöyle dursun, «üçüncü kategori» diye bir şey olamazdı. Ama Bay Su Ven, kafasında zorba bir solcu edebiyat hayaleti yaratmıştır. Ve onu, kendi hayali «üçüncü kategorisinin» ortaya çıkışını ve geleceğin edebiyatının doğuşunu engellemekle suçlamaktadır.

Denildiği gibi, resimli diziler çizen ve opera metinleri yazan solcu yazarların olağanüstü bir yönü yoktur. Ama onlar Bay Su Ven'in sandığı kadar değersiz değiller. Onlar da Tolstoy ve Flaubert'i istiyorlar. Ama onlar, «gelecek için yazmaya çalışan» Tolstoylar ve Flaubertler istemiyorlar (çünkü **bugün** bunlara ihtiyaç yok). Tolstoy ve Flaubert çağdaşları için yazdılar. Günümüz belirler geleceği, bugün için anlamı olmayan şeyin, gelecek için de anlamı yoktur. Özellikle Tolstoy köylüler için masallar yazdı ve hiç bir zaman «üçüncü kategoriye» mensup bir yazar olduğunu söylemedi. Burjuvaziden gelen saldırılar ne kadar şiddetli olursa olsun, kalemini asla bir kenara bırakmadı. Gerçi solcular Bay Su Ven'in dediği gibi, «Resimli dizilerin bir

Tolstoy ya da bir Flaubert doğuramayacağı» bilmeyecek kadar budala değiller. Ama onlar, resimli dizilerin Mikelanj ya da Leonardo da Vinci çapında büyük sanatçılar doğurabileceğine inanmaktadırlar. Ben de opera metinlerinin ve halk masallarının bir Tolstoy ya da bir Flaubert doğurabileceğine inanıyorum. Bugün Mikelanj'ın resimlerine hiç kimsenin sözü yok, ama aslında bunlar dinsel propaganda resimleri ve Tevrat'ın resimli dizileri değil miydi? Onlar da sanatçının «bugünü» için yapılmışlardır.

Özetleyecek olursak, Bay Su Ven, «üçüncü kategori» yazarlar, başkalarını aldatacaklarına ya da olduklarından başka türlü görüneceklerine, yazmak için ellerinden geleni yapmalıdırlar demekte haklıdır.

Hele şu sözü çok daha yerindedir: «Kendine güveni olmayan bir insan çalışmaya cesaret edemez.»

Buna rağmen Bay Su Ven, «üçüncü kategorinin» önemli önemsiz birçok üyesinin, kalemlerini, solcu teorisyenlerin kendilerini eleştireceğini sezdikleri için bir kenara bıraktıklarını iddia etmektedir!

«Ne yapmalı?»

10 Ekim 1932

Chinese Literature
Sayı 9, Eylül 1972

- (1) *Hu Ciu-Yuan ve bazı Troçkistler. Bunlar Marksist geçiniyor ve sanat ve edebiyatta özgürlüğü savunuyorlardı. Çin işçi ve köylülerinin Kızıl Ordu'suna şaydutlar» diye rek iftira ediyorlardı.*
- (2) *Su Ven, solcu yazarların işçiler ve köylüler için yaptıkları resimli diziler türünden yaygınlaştırma çabalarına karşı çıkıyordu. Yazılarının birinde şöyle diyordu: «Edebiyata candan bağlı olan herkes şüphesiz buna karşı çıkacaktır.»*
- (3) *Bu, Su Ven'in solcu yazarlara attığı bir çamurdu. Ona göre, solcu yazarlar «sol» geçiniyor, fakat yazmaktan kaçınıyorlardı.*
- (4) *«Milliyetçi Edebiyat» hareketi 1930'da Kuomintang ajanları ve gerici edebiyatçılar tarafından başlatılmıştı. Lu Sun, Kuomintang'ın Japon emperyalizmine teslimiyetini gizlemeyi amaçlayan ve ulusal çıkarlara ihanet eden bu edebiyat hareketinin gerici niteliğini amansızca teşhir etti.*

Hülki Aktunç

SANAT, SLOGANDIR

TARTIŞMALI bir sav bu. Hele bir başlık olarak atılınca, daha da «sivrilik» kazanıyor. Ancak «slogan» sözcüğü üstünde bir anlaşma sağlanabilirsek, sav üstünde de anlaşabiliriz sanıyorum. Türkçe Sözlük, dördüncü başkısında, «Kısa ve çarpıcı propaganda sözü», diye tanımlıyor sloganı. Sözcüğün kaynağına indiğimizde, İskoç kökenli olduğunu, İskoçya'daki Highland klanlarının toplanma ya da savaş çağrısı anlamına geldiğini görüyoruz.

Bu kısacık yazıda sloganı, «dost ya da düşman, bir edebiyat yapıtı karşısında kalan kişinin, o yapıttan çıkardığı kısaöz», diye tanımlayacağım ben. Slogan ile mesaj'ı karıştırmak gerek. Ayrıca, kaba söz dizileriyle dolmuş ve anlatmak istediğini, karşısındakinin anlamak sayarcasına vurgulamak çabasında birtakım edebiyat-dışı yazıları da düşünmemeli bu bağlamada.

Anlatmak istediğim, bir «Savaş ve Barış»ın, bir «Cinler»in, bir «Memleketimden İnsan Manzaraları»nın, bir «Bereketli Topraklar Üzerinde»nin, bir «Yorgun Savaşçı»nın... taşıdıkları öz ve bunun okurda kalan izidir. Budur sanatta slogan. Ve sanatın yargılanması gerektiğinde, estetik ölçülerin hemen yanı başında yer alması gereken temel ölçü; sloganın doğrultusunu dünya görüşümüz açısından tartışmaktır. Elbette, sanatta sloganı sözlük anla-

mında almayacağız. Elbette, slogan kavramının günlük hayatta kazandığı çok geniş anlamı göz ardı etmememiz gerek. (Geniş anlamda «slogan olmayan bir sanat»tan yana olunabilir mi?) Bu yanıtlara düşünülürken, karşıtlarımız bal gibi sloganlı sanat yaparken, biz bu büyük eylem kılavuzu»nun taşıdığı olanaklardan yararlanamayacağız çünkü.

Slogana, şimdi de marksist dünya görüşümüz açısından bakalım: Slogan, en kısa tanımıyla, «siyasal eylem kılavuzu»dur. Bu bağlamda, sanatın politik eyleme bir katkısı olup olmayacağı konusu önümüze çıkıyor. Sanat, politik eyleme katkıda bulunabilir. Ama hangi nitelikte?

Sanat, aynı bilim ve felsefe gibi «göreceli bağımsızlığı» olan bir yapıdır. Objektif sosyo-ekonomik yapıdan göreceli olarak bağımsızdır sanat. Hızla değişen ve ileriye dönük üretim güçleri, ve bu değişimi bire bir yansıtamayan, geride kalan, tutucu üretim ilişkileri ikilisi karşısında, «sanat, slogandır» savımızı gözden geçirelim...

Sanat, göreceli bağımsızdır. Çünkü, tutucu üretim ilişkilerini kıyasıya eleştirebilir. Bir öncü tavır kazanabilir. Böylece, devrimci sanat olgusu, bir politik eylem kılavuzu niteliği taşıyan, daha gündelik olan politik sloganlardan daha ötelere, daha uzun dönemlere ışık tutabilir. Her sanat yapıtı, geçmiş ile geleceğin kesiştiği bir nok-

tayı aydınlatır. Ya sosyalist bir toplumda nasıl bir anlam kazanacaktır bu tespitlerimiz? Sosyalist toplumun üretim ilişkileri, üretim güçlerinden daha gerilere düşemez mi?

Düşebilir. Sosyalist kuruluş da eleştiriye muhtaçtır. Marksçı dünya görüşünün kurucuları, bunu daha sosyalist toplum ortaya çıkmadan öngörmüşlerdir.

Bu durumda, «sanattaki sloganı kimin eleştireceği, kimin doğru ve eğriye karar vereceği gibi çok önemli, yanlış yapmaya elverişli bir eğik düzleme geliyoruz.

Sanatsal eleştirinin sağlığı, yine sanatsal eleştiriyle sağlanır. Sanat dışı direktiflerle, ya da parti bürolarının yönlendirmesiyle değil. Çünkü bu durumda, toplumsal yapıyı ve sorunları mekanik bir biçimde yansıtan, ya da «gelecek idealizasyonu»na varacak yapay bir sanatın doğması tehlikesi belirmektedir. Çünkü sanat dışı direktiflerin kaynağı, ancak üretim ilişkilerindeki «yapılanma»lardan gelebilir ki, dünya görüşümüz bu yapılanmaların çoğu kez daha tutucu bir nitelik taşıdığını, üretim güçlerinin taşıdığı ve «ileriye dönük olduğu kesin» özellikten çoğu kez yoksun olduğunu belirtmektedir.

Sanat, slogandır. «Bir şey» söylemek zorundadır. Söylediğiyle, karşısındaki kişide «bir iz» bırakmak zorundadır. Sanat, üretim güçlerindeki «toplumsal motor»un sesini duymak zorundadır. Motor, o an için çalışmıyor görünse de. Sanat, çıkarsamalar, geleceğe dönük ışıklar yakmak zorundadır. Bu eyleminde, bilimi de, felsefeyi de aşmak zorundadır. Onların bir çömezi durumuna düşmemek zorundadır. Sanat, «yanlış bir şey ya da hiç bir şey» iletmek ile, «politikanın bilim veya felsefenin bir çömezi olma» ikilemi arasında, şimdiye ve geleceğe kendine özgü ışığını tutmak, geniş anlamda, bir slogan içeren zorundadır. Çünkü Lenin'in bilinç için söylediği, sanatçının bilinci için de geçerlidir: «Bilinç, gerçekliği yansıtmakla kalmaz, onu yaratır da.»

ÇAĞRI

elverir ki coşku
haylaz çocuklarını boğazlamasın
avunmak elbette kolaydır
şehri yiğit bir türkü gibi dolaşmak
dağlara destanlar düşünmek kolaydır
hapislere bir sevinç çılgılığı gibi düşmek
kızların diri göğüslerinde
matbaalarda
ve kongre zabıtlarında dünyayı tazelemek
yeryüzüne depremler düşürmek kolaydır.
çünkü binlerce militanın rüzgârlı macerası
bir kurşun bile değildir namusun mavzerinde
gönlün kahpeliğine tutsaksın açıkçası
asıl savaş alanı suskundur arkadaş
sahipsizdir
asıl savaşçılar afyonlu, mütevekkil.
öyleyse girdabına çalkalanan zulum
halkın şanlı isyanına işaret değil.
bodrum duvarlarına öfkeli yazıları
tırnaklarınla kazıyorsan da
bulvara dökülen bildiriler
harcanan bunca emek, bunca değer
fokurdayan metal potası
işleyen rotatifler
cesetleri iğnelemek gibi bir şeydir
homurdanarak çekip gitmiştir
yani bu
aşağılık bir dramdır artık
çünkü jarjura
boş kovanları dolduran adam
en azından
kendinden utanmalıdır
yani yetsin diyorum
şarkılarınızı doğalarım sürün diyorum
uzatın ellerinizi diyorum
uzatın
tanışalım
helallaşalım

Orhan KOTAN «gururla bakıyorum dünyaya»

SİYASAL DÖRTLÜKLER

I

Emperyalizm
bir köy güzelinin gözlerine oturmamışsa
diken olup ayağına batmıştır
ama ekmeği ağuya
sevmeyi korkuya çeviren zulum
onun iliklerinin orta yerine
tüfek çatmıştır.

II

Bizim kırılışımız
kırıldıkça çoğalan
yedi veren gül fidanıdır
kan tutmuş yaşamın göbektaşında
topladığımız
adı konulmamış çocukların kanıdır

KESTİM BİYIKLARIMI

Anamın dilini dağıladılar
Bir başka türküyü söylemek ağır geliyor
Kestim bıyıklarımı
yere düşüp dağılmıştı gözlerim
tutup kaldırdım
anama sus dediler
anam sustu
ben bağırdım
kuşları vurmuşlardı
gülleri yolmuşlardı
alıp sağalttım
onlar zincir çoğalttılar
ben bileklerime oyuncak yaptım
Anamın dilini dağıladılar
kemend atıp yolunu bağladılar
bu ağır:ya yiğit dayanır ancak
böyle onursuzluk ağır geliyor
kestim bıyıklarımı ya
uzayacak

Sinan SABRİ

«Belâsına Sevdalandığım Bebek»

III

Zinciri eskiten bilek güzeldir
zincirse çirkin
namlunun yatağına karanfil sürseler bile
biz kendimizi öldüreceğiz ilkin

IV

Zincir örüp kolumuzu bağlayın
kurşun döküp bağrımızı dağılayın
öfkemiz sinanmış ağudır bizim
biri nakış nakış şafağı dokur
biri ölümü büyütür gözlerimizin

V

Yüreğimin ortasında dinamit
büyü kulun olayım
halkların coğrafyası dolambaçlıdır
kahpe kasiğinde tükenir yiğit

«Belâsına Sevdalandığım Bebek»

Sinan SABRİ

PİR AHMET SOLMAZ'IN ANISINA

Körlerin gözlerine merhemi
uçsuz bucaksız bozkırdan
doru tayar getirdi.
Ampuller sorgular
cıldirtamadı Pir Ahmet'i.
Karanlık, küflü
odalarda kaldı
el etmeyen ihanet.
Çünkü dikenler cıldirtılıp
sümbül açtı
Antep çıbanlı yüzlerde.
Ne önemi var şimdi
muhabirlerin sıcrattığı haberlerin
kuşluk vakti.
Çünkü eridi
tel örgüler sürgüler
avuçlarda.
Bu hayat yıprana yıprana öğrenecek
Pir Ahmet'in vakur dimdik duruşundan
sokaklara taşan öfke seli kavgasından
hevesle mayaladığı zaferi.
Yaşamak yetmez anlamaya
Kahpe ellerin söndürdüğü
yitip giden zamanın ritmini.

Ahmet ADA

EMEĞİN DOĞASINI

Nesnelerin doğasını fizik
Eksiksiz bilir oyasını atomların,
Elektriğin hızını ve büzün ergimesini
Adı gibi bilir
Maddenin her biçimini.
Ama ona bir de
Özgül ağırlığını sorun
Emeğin,
Görün
Ne kadar kördür o koca fizik
Karşınızda
Ne kadar ezik.
Yüreğin yapısını biyoloji
Çilesini sınırların
Yanlışsız tanımlar
Hücreyi lamel üzerinde,
Bakın ne kadar dalgın
Terin nedenini bilir de
Bilmez
Niçin ters olduğunu aktığı yerin,
Dolaşımı ezberindedir de
Unutkandı
Konu alanda akışına gelince kanın.
Dışında ne vardır matematiğin
Neyin çözmez ki denklemini
Ama ona sakın
Artık değer sonucunu sormayın
Dünyanın binlerce çözülmedik yanı varken
Tebeşiri kalır mı, işçilerin
Nasıl sonuna geldiklerine ayın.
Gaz, tuz
Ve bazılarının kimya
Hangi dönüşümü bilmez,

İyi ya, hani deneyi emeğin
Çalışanın teri
Neyle bileşime girer
Neye dönüşür
Her şafak
Sekiz saat
Akan ter?
Peki şiir
Ya şiir nerededir,
O mu
Hergelenin biridir o,
Yıldızlar, çiçekler ve kelebek
Yüreğine üşüşürken
Yetinmez de
Emeğin doğasını arar o,
Bu yüzden halkın ekmeğinde
Ve bir de hapislerdedir
Hain!

Seyyit NEZİR

«İsrarla»

YAŞAR KEMAL: Halk Yalanı, Yalansızı Dolansızı, Uydurma Olmayan Anlar, Sever, Benimser

Konuşan: Erden Kırıl

1— Yaşar Kemal, siz romanlarınızda, efsanelere, masallara, mitoslara başvurup, onları yeniden kalıba döküyorsunuz. Böylelikle anlattıklarınızın kökleri derinlere iniyor.. Devrimci sanat ve edebiyatımızı inşa ederken, halkçı, ilerici yanını temel aldığımız ulusal kültürden nasıl kaynaklanmalı ve yararlanmalıyız?

Öz-Biçim arasındaki bağları nasıl değerlendirmeliyiz? «Sosyalist öz, ulusal biçim» formülasyonu konusundaki görüşleriniz nelerdir?

1 — Benim eski masalları, efsaneleri, mitosları yeniden kalıba döktüğüm epeyce yanlış bir kanı. Bunu kimi yapıtlarımın adlarından çıkarıyorlar eleştirmen arkadaşlar. O eleştirmenler bu yapıtlarımı okumuş olsalardı kanılarını değiştirirlerdi. Örneğin «Ağrıdağı Efsanesi» adlı yapıtım, bir halk efsanesi değildir. Benden önce böyle bir efsane ne halk arasında vardır, ne de yazılı edebiyatta. Bu roman benim düpedüz yaratmamdır. Ağrıdağının getirdiği bir çağdaş esinlemedir. Bu efsaneyi ben yeni bir kalıba dökmüş değil, yeniden yaratmışımdır. Bir de «Binboğalar Efsanesi» adlı yapıtım var ki,

bunun en uzaktan, ya da yakından efsaneyle hiç bir ilişkisi yoktur, bu yapıt benim en gerçekçi romanlarımdan birisidir. Şimdiye kadar hiç bir efsaneyi almış roman olarak işlemiş değilim... Köroğlunun Ortaya Çıkışı' var. Bir de Karacaoğlanın Karasevdası var ki bunları da efsane işlemesi saymıyorum. Onlar, halk hikâyelerinin yeni bir biçimde yorumlanmasıdır ve roman değildir. Bir zamanların denemeleridir. Alageyik bir halk hikâyesinin yeniden yazılışıdır. Bütün bunlar da benim yapıtlarımın odağı, temeli değildir. Şöyle bir dokunup geçtiklerimdir. Bazı adamlar benim yazılarımı kötülemek için beni efsaneci, masalcı gibi gösteriyorlar. Çok söyledim, keşki o kötüledikleri masal gibi erişilmez yapıtlar verebilsem. Keşki o büyük halk gibi erişilmez efsaneler yaratabilsem... Nerde, bizim çağımız yazarlarında öyle bir güç. Beni kötülemeğe çalışırken ne kadar yücelttiklerinin farkında değiller. İşte bu adamlar dünyadan habersiz, masalın, efsanenin gücünden, büyüklüklerinden habersiz zavallılardır. Gücümün yeteceğine bilsem, en küçük bir yaklaşımın olabileceğini sansam

oturur ömrüm boyunca halk gibi masallar, efsaneler yaratmağa çalışırdım. Öyle çağdaş masallar, efsaneler yazardım ki dünya edebiyatını allak bullak ederdim.

Ben bir iki romanımda insanoğlunun bir yanını işlemeye çalıştım, gerçek dünyayla bir düş dünyasının insanoğlunda içiceliğini vermeğe çalıştım... Benim insan anlayışım şimdilik bu. İnsanlar ne kadar gerçek dünya içinde, ne kadar bir düş dünyası içinde yaşıyorlar... Bunun sınırsızlığı, içice geçmişliği insan yaşamında ilginç bence... Bir de üç bölümlük uzun bir roman dizisi yazdım.. Bir ermişin doğuşunu anlatmağa çalıştım. Bu bir allegoriydi. Dinlerin, diktatörlerin, Peygamberlerin, ermişlerin doğuş sebeplerini araştırdım... Ortadirek, Yer Demir Gök Bakır, Ölmez Otu bu araştırmamın sonucudur. İnsanoğlu sıkışınca, toplum olsun, kişi olsun kendisine sığınacak bir düş dünyası yaratıyor, bir kişi yaratıyor. Yani, insanoğluna yer demir gök bakır olunca insanoğlu kendisine bir başka, sığınacak dünya, sığınacak bir kişi yaratıyor. Bu, insanoğlunun yaşamında üstünde durulacak önemli bir yer.

İnsan bir kültür içinde doğar büyür ölür. Bu soruyu başka türlü sormalı, dünya kültüründen nasıl yararlanmalıyız, demeli bence. Ulusal kültürün temelini oluşturan halk kültürüne nasıl mı yararlanmalıyız? Yanıtı kolay, halkı yaşamalı, halktan almalıyız. Bizim burjuva kültürümüzde kötü bir geleneği var, ki yüzyıldır bu kültür batıya öykünmüş, daha da öykünüyor. Geçmişde, günümüzde bile

Fransız kökenli aydınlar, yazarlar ülkemizde daha at oynatabiliyor. Yetersiz, kırma dilimize benzemeyen bir dille yazılar yazılıyor, romanlar, hikâyeler biçimlendiriyorlar ağa babaları gibi, onu da bizim yutacağımızı sanıyorlar. Bir de, biz bütün bunları onlara böylece söylediğimizde ortalığı tozu dumana boğuyorlar, batı kültürüne, dünya kültürüne düşmanlığımızı öne sürüyorlar. Oysaki dünya kültürüne, batı kültürüne, ulusal kültüre düşman olanlar bu yapmacık Fransız, Amerikan, İngiliz kırması öykücüleridir. Belini sağlam, kendi kültürüne, kültürünün kişiliğine, halkının yaratıcılığına dayanmış dünya kültüründen en iyi biçimde yararlanacak kişidir. Ulusal kültürler yaratıcıdır... Tek başlarına kaldıkları sürece de ulusal kültürler yaratıcılıklarını yitirirler. Kültürlerin birbirlerini aşılmalara ulusal kültürlerin katmer katmer açmalarını sağlar. Tek başlarına kalmış, aşı almamış, kendi içlerine kapanmış kültürler cılızlaşır, söner, yiterler... Kültürümüzü dünya kültürüyle, besledikçe, aşıladıkça yaratıcılığını sonsuzlaştırırız. Dünya her zaman bir bütün olmuş, çağlar boyunca kültürler birbirlerini aşmışlardır. Bizim düşmanlığımız kendi kültürünü yadsıyıp, yok sayıp başka kültürlerin uşaklığını edenlerdir. Ne yazık ki böyle insanlar daha yurdumuzda, kültürümüzde cirit atıyorlar. Gene de mutluyuz ki yozlaşmamış, sağlam kalmış kültürler böylelerini kusarlar. Bizze gelince biz bir elimizle kendi kültürümüze ne kadar sarılmışsak, öteki elimizle batı kültürüne, dünya kültürüne

öylesine sarılacağız. İki yüz yıldır batı kültürünün öykücülüğünü yapan kültür dünyamızda bizim tek sarılacağımız dal, varacağımız kaynak yozlaşmamış, öteki ulusal kültürlerden faydalanmış, aşı almış dirli halk kültürümüzdür. Bizim yöneticilerimizin maymunluk ettiği kültür yazık ki bir kültür posasıdır. Bu posadan yararlanmak söz konusu değildir. Belki de ileri gidiyorum, bir insan soyu nasıl maymun eder kendisini, kendi ulusal kültürünü yok sayıp başka bir kültürün maymunu olabilir, bu oluşumdan yararlanabiliriz, ibret için...

Sanat önce zenaattır. Bu ne hiç bir sanatçı yadsıyamaz. Biçimle öz işi derin bir iştir. Uzatırsak tavuk mu yumurtadan, yumurta mı tavuktan'a kadar varabilir.. Söyleyeceğimiz de o kadar önemlidir. Nazım Hikmetlerin, Nerudaların, Aragonların ne biçim söyledikleri, anlattıkları, getirdikleri öz kadar önemlidir. Nazımların, Nerudaların, Argoların getirdikleri biçimler, getirdikleri öz kadar önemlidir. Önemlidir de, onun için çağımız

dünyasının dev şairleri olmuşlardır. Üç derdim var birinden ayrılmaz, öz, biçim, kaynak... Çağımızın bu üç büyük ustası, çağımızın üç büyük biçimcisidir. O üç büyük biçimci, ustadır ki, çağımızın en büyük sorunlarının şairleri olmuşlardır. Biçimle öz, özle ana kaynak etle tırnak gibi birbirlerinden ayrılmıyorlar. Nazım Hikmet büyük bir biçimci olarak kalsaydı salt... Salt büyük bir biçimci, sanatta hiç olmamış... Nazım Hikmet salt büyük bir özcü olarak kalsaymış, sanatta büyük bir özcü hiç olmamış... Nazım Hikmet olabilir miydi, diyecektim, vaz geçtim, çünkü böyle bir soru bile saçmalık... Bir büyük sanatçı kendi biçimini de özünü de aynı anda kendisi yaratır. Bu bir kişilik sorundur. Sanat yereldir, yaratılan öz de, biçim de yerel olacaktır. Ben hep şaka eder dururum, bazı ahmaklar da bunu anlamazlar, hani Tolstoy da, Standal da, Dostoyevski de, Kafka da Çukurovalıdır, derim ya, doğrudur. Bir insanın Çukurovası yoksa o sanatçı olamaz. Bakın

bizde iki yüz yıldır batıya öykünenlerin hiç Çukurovası var mı? Onların Çukurovaları değil İstanbulları bile yok. Geçtim Çukurovalılardan İstanbulları olsun.. Olamaz, çünkü sağlıklı insan değildirler. Onlar için delidirler diyemiyorum, dellik de bir biçim sağlıktır. Onlar yoz kişilerdir, öyküme cehennemindedirler. Ulusal kültür ya yiter gider, ya da böylelerini kucar. Günümüzdeki böylesi birkaç insanı da kültürümüz pek yakında kusacaktır.

Geçenlerde bir genç romancı bir ödül alım konuşması yapmıştı Sakallı Karınca' niye yazıyordu. Bu genç romancımız konuşmasında bayağı utanıyordu köyü, köylüyü yazdığından, ben ne yapayım ben, demeğe getiriyordu, ben köyde doğmuşum... Bir zamanlar Sait Faik ustayı da başka bir ahmakla canından bezdirmişler küplere bindirmişler. Ona da hep şehri yazıyorsun, diye çatıyorlardı. Öyle bir moda sarmıştı ki kültür dünyamız, neredeyse İstanbulu yazanları vatan hayırlığıyla suçlandırıyorlardı. Böylesi modalar zaman zaman öyküncü takımını sarar... Bir süre köylüdürlü, şehirlidirle uğraşır dururlar. Söyledikleri de incir çekirdeğini dolduramaz. Şimdi de başka bir enayiliğin ardındalar, vay efendim Türkiye değişmişmiş de, vay efendim çağımız Türkiye'si endüstri Türkiye'siymiş de, vay efendim köylüyü yazanlar çağdışı kalamışlarmışmış da... Böylesi ahmak sözler ancak bizim öyküncü takımının ağzından çıkar... Dünyamızın bütün sorunları artık, çağımızda toplumların bütün sınıflarına, tabakalarına yansımaktadır. Türkiyede olsun, İranda Tu-

randa olsun. Sovyetlerde, Hindistanda olsun Vietnamda olsun... İş, dünyamızın insanlarını kendi yerel sorunları içinde yazabilmektir. Bu bir endüstri dünyası, bir köylü, bir işçi, bir bürokrat dünyası olabilir. Bu, bir sanatçı, bir sporcu dünyası olabilir. İşçiye yazmak iyi de köylüye yazmak kötüdür düşüncesini ortaya sürmekten daha büyük ahmaklık olamaz. Bugün bir tek ağacın, suyun, karıncanın öyküsünü bile yazmakla çağımızın sorunlarına varabiliriz. Dünyamız öyle küçüldü, dünyamız öylesine bir tek dünya oldu ki... Köylü, işçi, bürokrat öylesine karmançorman oldu ki... Sanatçının yolunu kesmek, ona şu biçim insanı yaz bu biçimini yazma demek ahmaklığın dikâlasıdır. Böylesi akılsız adamın ne kendine, ne de ulusal kültüre hayrı olur... Onu dinleyecek bir iki kendisi gibi ahmak bulursa da zararı olur... Ama böylesi ahmaklıkların üstünde de pek durmamalıyız, onları da ulusal kültür kucar.

2— Sizin eserleriniz en geniş kitleler tarafından okunuyor.. Geçen sayımızda işçi arkadaşlarla yaptığımız oturumda, işçiler bir sanat eserinin dili sade ve anlaşılır olmalıdır dediler. Bu konudaki düşünceleriniz nelerdir? Çok okumanızın nedeni biraz da bu mudur? Öte yandan bir dergide yayınlanan Anadolu Dili konusundaki konuşmanız tartışmalara yol açtı. Bunun üzerine bir yazımız: «Her sanatçı dilini kendisi yaratır. Ne var ki, bütün bu diyeleki yazıların tümünün İstanbul Türkçesi üzerine kurulduğu da bir gerçek-

tir. Yalnızca köylü diliyle sanat olur mu? Durum tersinedir. İstanbul Türkçesinin yanın da köy dilleri bir kaç yüz sözcükten öteye gitmez. Bütün köy konuşmaları bir araya gelince bir zengin görünüm kazanır ki, bu hazne de yine İstanbul Türkçesi olmadan birlik sağlayamaz» dedi. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

2 — Her sanatçı dilini kendisi yaratır, bu doğru. Benim Türkiye yazılarındaki konuşmamı kimi yazar arkadaşlar yalancılıktan anlamadılar. Oysa ki söylediğim apaçık ortadaydı. Bana söğmelerine bir gereklik yoktu. Ben diyordum ki orada, Osmanlı dili ortadan kalkınca bizim edebiyat Türkçemiz yanlış yunlış kaldı. Sözcüksüz, deyimlessiz kaldı. Çırlıçılak kaldı. Bu dille de şiir, edebiyat yapılamaz, dedim. Kaldı ki, yapılamadı da, dedim. Yapılamadı ya işte, yapıtları ortada, işte ulusumuzun dili, yaşamı ortada.. Yapıtlarını bir şey mi sanıyorlar. Dedim ki, dehşet zengin bir kaynak var, halkımızın zengin dili, bu kaynağa eğilirsek zengin bir edebiyat dili çok yakında oluşur, dedim. Örnek de verdim, işte Nazım Hikmet, dedim, o büyük kaynağa başvurunca erişilmez bir yapıt ortaya çıkardı, dedim. Çardak köyüne gidemezseniz, ne olursunuz, Zeytinburnu'na, Kuştepe'ye Fikirtepe'ye gidin, dedim. San ki kötü bir şey söylemişim gibi, kuyruklarına basılmışçasına bastılar çığırtıyı, sövdüler bana.. Gitmesinler, bana ne, cehennemin dibine gitsinler, onların o fıkara, bağışayar türkçeleriyle babamın

oğlu yazmıyor ya... Varsınlar o tatsız tuzsuz bilgisayar Türkçeleriyle kalsınlar bakalım, dişe dokunur bir şey yazabilirler mi?

«Bütün diyelikli yazıların İstanbul Türkçesi üstüne kurulduğu bir gerçektir. Yalnızca köylü diliyle sanat olur mu? İstanbul Türkçesinin yanında köy dilleri birkaç yüz sözcükten öteye geçmez.»

Ne deyim, ne söyleyim ben bu adama. Kim diyor ki köylü dilini edebiyatımıza öz kılalım, diye. Elbette İstanbul Türkçesi öz alınmıştır. Ama bu dilin öz alan edebiyat dili öksüz kalmıştır, cılızdır, dedim ben. Bunu zenginleştirelim, Anadolu'nun zengin

Türkçesiyle, dedim. Başka bir şey demedim. Bu cılız bilgisayar Türkçesiyle iyi bir edebiyat yapılamadığı gibi, iyi de düşünülemez, dedim. Bana ne, ne yaparsanız yapın...

Sayın yazarın bir de başka sözü var ki evlere şenlik: «Bütün köy konuşmaları bir araya gelince zengin bir görünüm kazanır ki...»

Ne diyor başta bu sayın yazar, birkaç yüz sözcüklük köylü dili, sonra da bu birkaç yüz sözcüklük dil bir araya gelince zengin bir görünüm kazanıyormuş... Gel de böyle bir ortamda konuş... Birkaç yüz sözcüklük köylü dili, sonra da bir araya ge-

Fotoğraf: Limasollu Naci

lince zengin bir görünüm kazanmak, vay Allah vay, vay Allah... Türk Dil Kurumunun Derleme Sözlüğü diye ciltler dolduran bir sözlüğü var, bu sayın yazarımızın gözüne bu sözlük hiç çarpmış mı acaba, çarpmışsa Anadolu dilinin ne kadar zengin olduğunu görmemiş mi acaba? Haydi bu sözlüğü açıp bakmadı diyelim, o sözlüğü eliyle şöyle bir okkalamamış mı acaba?

Biz ne konuşuyoruz, ağalarımız ne konuşuyor. Bir edebiyat dilini nasıl zenginleştirebiliriz, bugünkü birçok yazarımızın dili bilgisayar Türkçesi diyoruz. Onlar kalkmışlar, üstelik de uyduarak birkaç yüz sözlüklük köylü dilinden dil olmaz, diyorlar.. Haydi canım bu adamlar ciddiye alınır mı? Ya dediğini çarpıtıyorlar, ya köylü dili birkaç yüz sözcüklük dildir, diye uyduruyorlar... Kocaman cilt cilt sözlükleri görmezlikten gelerek, çelişkiden çelişkiye düşerek. Kim demiş ki onlara İstanbul Türkçesine sırtımızı dönelim, onu edebiyat dili olarak benimsemiye- lim diye.

Neyse, boş verelim bunlara, yakında Anadolu'dan gelecek, hem de akın akın gelecek kuşaklarca edebiyat dilimiz ne kadar zenginleşecek görecekler...

Bana gelince, ben Çukurova'nın Türkçeyi epeyce zengin konuşan, Karacaoğlanı, Dadaloğlunu, daha nice büyük ustaları yaratmış bir bölgesinden geldim. Dilimi bölgemin diliyle zenginleştirmeye, arıtmağa çalıştım. Daha halkın arasında İstanbul'da dilimi arıtmağa, yalınlaştırmaya, zenginleştirmeye çalı-

şıyorum. Bizim Menekşe'de de balıkçıların çok zengin bir dilleri var.. Daha da, özellikle deniz üstüne, çok şey öğreniyorum. Deniz adamlarının da dillerinin zenginliğine, tadına varmağa çalışıyorum.

Halk Yunus'u, Pir Sultan'ı, Karacaoğlu'nı yaratmış. Bunların dilleri yalın. Nazım Hikmet'in dili de bunlar gibi, bunlar kadar yalın ve zengin. Ben bir halk adamı olmağa çalıştım. Halk yazarı olmağa çalıştım. Bütün çabam onların yalınlığına, zenginliğine varmak oldu. Çok okunuyorsam dilimin yalınlığından olacak..

Bir yazarın özü yalın olmalı, doğa gibi... Bir yazarın özü zengin olmalı, doğa gibi canlı..

Halk yalını, yalansız dolansız, uydurma olmayanı anlar, sever, benimser.

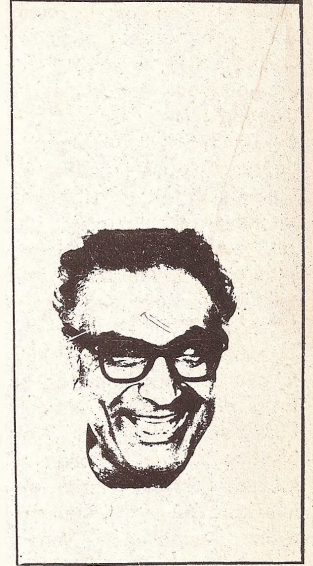
Yalın bir yapıtı doğanın yalınlığıyla ölçmede de fayda var.

Benim kitaplarımın okumasına gelince, bunun türlü sebepleri var... İsveç halkı da, Fransız halkı da, kendi halkım kadar diyemeyeceğim, hemen ona yakın, İngiliz halkı da benji tıpkı öyle karşıladı. İnce Memed İsveç'te birkaç yılda 12. baskı yaptı. Fransa'da üç yılda 5., İngiltere'de 5. baskı yaptı... İnce Memed Norveç'te 150,000, Finlandiya'da 105,000 basıldı... Bunun sebepleri bence belli. Başlıcası halkın diliyle, doğrudan doğruya eski halk destancıları gibi halkın içinden yazmam.. Böyle yazdıkça başarılı, ipin ucunu kaçırdıkça başarısız oldum... Daha doğrusu çok okunmam üstünde öyle durup da çok düşünmüş değilim, buna vaktim olmadı... Bir yazar kendi üstü-

ne de halk içinde araştırmalar yapabilmeli, ilginç olur. Ama buna benim olanağım yok... Belki bir gün buna da sıra gelir. Örneğin bu derginin kurucusu Yılmaz Güney'in sinemasının böylesine niçin tutulduğu üstüne bir araştırma yapmak gerek. Benim romanımla aynı kapıda buluşacağını sanıyorum bu sonucun da...

3— Çocuk kitaplarının kültür hayatımızdaki yeri ve işlevi nedir?

3 — Çocuk edebiyatı üstüne epeyce konuştum. Çehov diyor ki, bir çocuk edebiyatına inanmıyorum, diyor. Ben de, bu kaniya katılıyorum. Çocuk edebiyatı hep çocukları küçümsedi. Onları insandan başka bir yaratmış gibi gördü. Ona göre de dünyada rezil bir çocuk edebiyatı oluştu. Çehov diyor ki, kusura bakmayın ben doktorum, diyor, size doktorca bir örnek vereceğim, diyor. Büyük hastalar, çocuk hastalar için ayrı ayrı ilâçlar mı kullanıyoruz, sadece dozları değişiyor, diyor. Bence de öyle. Çocuklar özlü, halkların anladığı her edebiyatı anlarlar. Çocuk, deneyi az insandır. Karşılaşmadığı birçok ögeyi bilmez ki, birçok kavramdan da haberi yoktur... Bundan başka, çocuğa ayrı bir gök, ayrı bir deniz, ağaç, çiçek, insan, at, eşek mi yapıyoruz, ayrı kaya, toprak mı yapıyoruz. Örneğin eski masalları, efsaneleri, epopeleri çocuklar da dinliyorlardı kendilerince, büyükler de... Halkta bir tek ayrıcalık var, çocukların oyunlarını ve o oyunlara bağlı edebiyatları.. Ama o oyunları da, o

Fotoğraf: Günes Karabuda

edebiyatı da çocuklar kendileri yaratmışlardır... Çocukların yarattığı bir edebiyata, oyunlara, resimlere varım... Ama büyükler gene çocukların şu yarattıkları resimleri rezil ediyorlar.. Durun be, ne işiniz var, niye burnunuzu sokuyorsunuz çocukların resimlerine..

Dünyamızdaki en büyük çocuk edebiyatı büyükler için yazılmış edebiyattır. Andersen masallarını çocuklar için mi yazdı sanıyorsunuz? Bununla birlikte salt çocuklar için edebiyat yapılamaz demiyorum. Ama zor iştir diyorum. Bu zor işin üstesinden gelmek belâdır, diyorum. Çocuklara da yarayan edebiyatı ancak çağımızın büyük ustaları yaratmışlardır, ya da çağların büyük ustaları...

4— Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Kancacıyı niye yazdınız, niçin yazdınız?

4 — Filler Sultanı ile Kır-
mızı Sakallı Topal Karıncayı
çocuklar, hem de büyükler
için yazdım. Çocukları küçük
görmeyen bir hikâye vermek
istedim onlara. Yani ilâcın
dozunu değiştirdim, Çehov
ustanın dediği gibi... Çağımı-
zın en karmaşık işini, insanın
insanı sömürmesini anlatma-
ğa çalıştım büyüklere de, ço-
cuklara da... Konu benim de-
ğil, bir eski Anadolu hikâye-
si... Belki de dünya hikâye-
si... Ben Anadolu'da duydum.

Masalların, eski destanların,
türkülerin yalın diliyle işleme-
ğe çalıştım. Çocuklar tadına
varsın istedim. Çocuklar da
sevsinler istedim ve çocuk
yayınları arasında çıkardım
bu romanı... Bin pişman ol-
dum. Bu sefer de büyükler
okumadılar romanı.. Çocuk
romanlarını o kadar küçüm-
semişler ki büyükler, benim
cocuk dizisinde çıkardığım

bu romanı, en okuması gere-
kenler okumuyorlar. Büyü-
kler çocukları için aldıkları
oyuncuklarla oynuyorlar da,
hem büyükler, hem de çocuk-
lar için yazdığım Filler Sulta-
nını okumuyorlar. Oysa ki ben
bu romanı yazdığım da onu
büyükler de okuyacaklar sa-
nıyordum. O yüzden de Cum-
huriyette bastırdım önce. Ora-
da büyüklerin okuduklarını sa-

nıyordum. Ama çocuk kitabı
olunca okumuyorlar. Kendi-
leriyle alay edileceğinden mi
korkuyorlar... Büyükler, ken-
dileri bilirler, ben böyle ro-
manlar yazmayı sürdürece-
ğim, bir gün onlara da okut-
manın yolunu bulurum elbet.
Şimdi Filler Sultanı İngilizce-
ye çevrildi, ilk olaraktan İs-
veç'te, sonra öteki Skandi-

nav ülkelerinde çıkacak... Ba-
na öyle geliyor ki o ülkeler-
de bu kitap İnce Memed'den
de daha coşkuyla karşılanac-
kık..

**5— Ortadirek, Yer Demir
Gök Bakır, Ölmez Otu kitap-
larında gerçek ve gerçek dışı-
nın içiçe oluşunun nedeni?**

5 — Bu üçlü bir alegorik
romandır. Niye din, niye Pey-
gamber, niye diktatör, ermiş,
bunu işliyorum üç kitap bo-
yunca... Bir de insanlar ken-
dilerine sığınacak kişiler,
dünyalar yaratırlarken, kişisel
halleri ne durumda... İnsan
yaşamında düşünle gerçek iç-
içe değil mi? aratmak insa-
nın en büyük gerçeğidir. Ve
en büyük gerçek de insanlı-
ğın durmadan umut yaratma-
sıdır. Yarattığı umuda, düşe,
efsaneye, mitosa karışan ins-
san ne haldedir? İnsanın ger-
çekle, yarattığı gerçek ve
düşle içiçeliği... Bu, insanın
en büyük özelliklerinden de-
ğil midir? Doyumsuz, umar-
sız insanın kendine bir sığın-
ca olarak düşün, din, pey-
gamber, diktatör yaratması-
nın gerçekliği... Onun için
Ortadirek, Yer Demir Gök Ba-
kır, Ölmez Otu benim en ger-
çekçi romanımdır. Bu roman-
da toplum bir ermiş, mitos,
düş yaratır. Bir de kişiler düş,
mitos, ermiş yaratırlar. Bun-
lar da içiçedir. Yoksa bir ma-
sal yaratma yüceliğine eriş-
miş değilim bu romanda da..
Bir efsane, bir mitos, bir epo-
pe yaratma yüceliğine eriş-
miş değilim. O yüce sanatla-
rı yalnız halklar yaratabilir-
ler. Bizim gibi, halktan da
gelsek öyle ölümsüz yapıt-
ları yaratmak bizim gibilerin
haddi değildir.

**6— Der Arciler Çarşısı Ci-
nayetü ile Yusufçuk Yusuf'ta
söyledikleriniz... Bu roman bi-
çimi ve içeriği üstünde durul-
madı..**

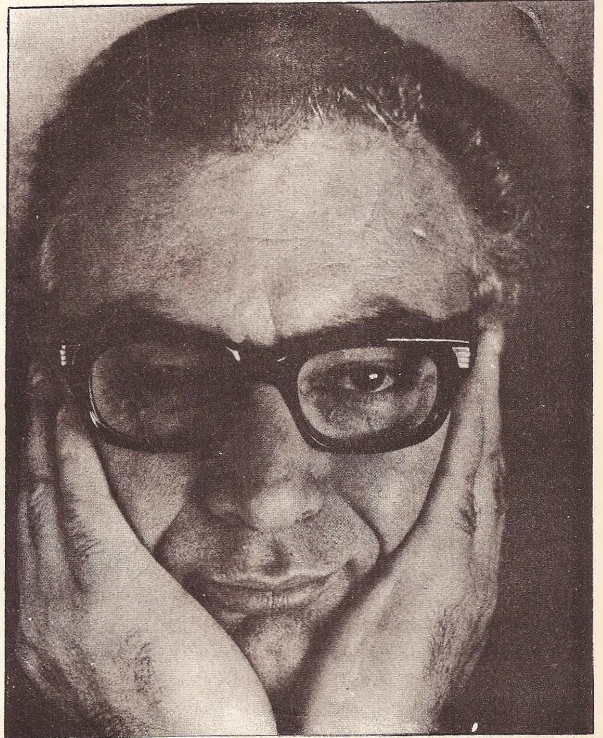
6 — Türkiye'de eleştirmen
yok dendiğim, başka bir ko-
nuşmamda. Bir iki kitap ya-
zısı çiziktiren edebiyat öğret-
meni eskisi var. Onlar da ya-
zarlarımıza tepeden bakıp
yol gösteriyorlar. İşleri bu.
Gerçekten bu kendini bilmez
kişiler eleştiri yaptıklarını sa-
nıyorlar. Edebiyatımız oluşu-
ken bunlar pek yakında, bü-
yük gazetelere sığınsalar da
alay konusu olmaktan kurtu-
lamayacaklardır. Ben bun-
lardan edebiyatımız için hiç
bir şey beklemiyorum. Ken-
dim için de... Bana halkımın
anlayışı yeter de artar bile.
İstedikleri kadar gölge etsin-
ler, vız gelir, bana da, geliş-
mekte olan edebiyatımıza da.
Yeni edebiyatımız halkın sa-
vaşçı edebiyatı olma yolun-
da geliyor. Bunun önüne
geçmek onların da, ağa ba-
baları burjuvaların da güç-
lerinin dışında. Yeni edebiya-
tımız kendi çapındaki genç
eleştirmenini de çok yakın-
da yaratacaktır. Bir Fethi Na-
ci, bir Murat Belge yok de-
miyorum. Onların da gerçek-
ten işleri başlarından aşkın...
Onlara yakın birkaç eleştir-
memiz daha var ya, arkadaş-
lar gereğince edebiyatı ken-
dilerine iş edinmiş değiller.
Bir yazar günün yirmi dört
saatinde de edebiyat düşü-
nüyorsa, eleştirmenler de
böyle olmalıdır. Ben bu ro-
manları yazarken bile ülkemiz
eleştirmenlerince üstünde pek
durulmayacağını biliyordum.
Bir kere bu iki roman çok

uzun, 1400 sayfaya yakın. Bu kadar uzun bir romanı bizim ülkemizde okuyacak eleştirmen pek yok. Olsa da araştırma yapmak başka bir çaba işi...' Gene halkımıza güveniyordum, Demirciler Çarşısı özellikle büyük bir okuyucu topluluğu buldu. Yusufçuk Yusuf da ondan geride kalmadı. Eski biçimler içinde yeni, çağdaş insanın macerasını sunmağa çalıştım. Feodal düzen çözülüp yerini kapitalist ilişkiler alırken Insanoğlunun halini yazmağa çalıştım. Bu da üçlü, bir cilt daha var. Bu da çok uzun bir roman... Sınıflar değişirken onlarla birlikte çok şeyler de değişiyordu. Bu değişene tanıklık etmemden dolayı mutluyum. İnsan kendi kendini değiştirirken doğayı da birlikte değiştiriyordu. Feodal düzenin doğası başka türdü, kapitalist ilişkiler doğayı başka biçime döndürüyor. Ülkemizde kapitalist ilişkiler oluşur, kapitalist sınıflar doğarken doğayı da kendince değiştiriyor. Bizdeki kapitalist sınıf talancı bir sınıf olarak gelişmiştir. Ülkeyi bütünüyle talan, yağma etmiştir. Edip bağlı olduğu batıdaki yandaşlarına satmıştır. İnsanımız sonsuz, dile anlatılamaz bir sömürünün karşısındadır. Yer altı, yer üstü servetlerimiz de öyle... Bu talandan doğamız da kendisini kurtaramamış, ölümle karşı karşıya gelmiştir. Ben bu romanlarda Çukurova'yı anlatıyorum. Çukurova feodal düzeni yaşarken doğası başkadır, kapitalist düzene geçince doğa bambaşka olmuştur. Düzenler, sınıflar değiştikçe yalnız insanlar değişikliğe uğramıyor, yalnız

kültürler değişmiyor, doğa da sınıfla birlikte değişiyor. Etkiler oranında, doğayla ilişkili işler oranında... Bundan elli yıl önce ölmüş bir kişi yeniden Çukurova'da doğsa mümkünü yok bu doğa parçasını tanıyamaz. Şaşkınlıktan şaşkınlığa düşer... Ben bu romanda doğa insan ilişkilerinin çelişkilerini, karmaşıklığını, insan - insan ilişkilerini doğa içinde bütünüyle vermeğe çalıştım. Bu karmaşa bir de kendine has biçim getirdi, buna biçimler de diyebiliriz... Bu romanın biçimi ve içeriği üstünde durulmadı, diyorsunuz, bizim aydın kesimi daha yeni yeni kendine geliyor, daha da bu roman üstüne öyle sanıyo-

rum ki durulmayacak. Eleştirmenlerimiz, ya büyük bir coşkuyla, kabarak, tepeden, beğendim, güzeeeeel, bayıldım diyecekler, ya da bu run kıvrıp daha çok tepeden beğenmedim, böyle kötü bir yapıt okumadım, diyecekler... Yeni yetişen birçok edebiyatçı, şair, romancı da, sen kim oluyorsun, diyemeyecekler, boynu bükük öyle kalacaklar...

Üzülmesinler, genç yazarlara söylüyorum, sağlıklı bir edebiyat getirmişsek, getireceksek, o eleştirmenini de yaratır. Bakın, Nazım Hikmetlerin eleştirmenleri vardı, beğenisi olan dünya görüşü olan, Sabahattin Eyüboğulları...

Fotoğraf: Ara Güler

Nazım Hikmet Üstüne Birkaç Anı

YURDUMUZDAN ayrılmak zorunda kaldığımızdan ölümüne kadar yaşamımız hemen hemen hep birlikte geçti. O döneme ait anılarımı bir kitapta topladım. Bu eser henüz yayınlanmadı. Ben burada yalnız bir iki anımı yazmakla yetineceğim.

Sene 1953. Dünya Barış Konseyinin Viyana'da kongresi oluyordu. Dünyanın her köşesinden binlerce delege gelmişti. Bunlar arasında Nazım Hikmet de vardı. Memleketten ayrılmak zorunda kaldığından beri ilk kez böyle uluslararası bir kongreye katılıyordu. Zaten Moskova'da Dünya Barış Konseyinin üyesi olmuştu. Bir üye olarak kongreye katılması doğaldı.

Ben de Nazım'la görüşmek üzere Viyana'ya gitmiştim. İstanbul'dan ayrılalı beri ilk buluşmamızdı. Kongrenin yapıldığı gazinonun büyük salonuna girer girmez Nazım'la karşılaştım. Özlemle ve sevgi ile kucaklaştık. Sonra bir kenarda bir yuvarlak masa çevresinde durmuş olan arkadaşlarının yanına gittik. Masada Julio Curi, İlya Ehrenburg, Pablo Neruda gibi ünlü kişiler oturuyordu. Nazım beni onlara tanıttı. Şili'nin uluslararası ünlü şairi elimi sıkarken Nazım'ı gösterek :

— Bu adamı iyi koruyun dedi. Nazım büyük şairdir. Biz onun yanında şair sayılmayız.

Pablo Neruda'nın bu sözleri göğsümü kabarttı.

Budapeşte'deyiz. Nazım, Macar şairlerinin katılacağı bir şiir gecesi tertip ettirdi. 20-25 kadar şairin katıldığı güzel bir sanat ge-

cesi idi bu. Bir yemek masası çevresinde toplanmıştık.

Geceyi bir şiirle Nazım açtı. Sıra Macar şairlerine gelince ortalığı bir sessizlik kapladı. Macar şairleri kalkıp şiirlerini okumaya cesaret edemiyorlardı. Aralarında bir fiskos geçtiler. Sonra içlerinden biri kalktı.

— Nazım, dedi, seni dinledikten sonra cesaretimiz kırıldı. İçimizde hiç birimiz senin çapına erişemeyiz. Onun için kalkıp kendi şiirlerimizi okuyamıyoruz. Sana ancak büyük Macar şairi Petöfi'nin bir şiiri ile karşılık verebiliriz.

Ve içlerinden biri kalkıp Petöfi'nin «Ağaç» şiirini okdu.

Böylece o toplantı tatlıya bağlandı.

Gene böyle uluslararası bir barış kongresinde idik. Bütün Orta-Doğu delegeleri arasında şair ve sanatçılar özel bir toplantı yaptılar. Yemekten sonra her ülke şairlerinin kendi şiirlerinden birer şiir okuması önerildi. Her vakit her yerde olduğu gibi Nazım Hikmet başı çekti. Kalkıp bir şiir okudu. Arkası gelmedi. Öteki şairler kendilerini göstermeğe cesaret edemediler. Hayli tereddütten sonra Acem şairi kalktı :

— Nazım, dedi. Senden sonra ben kendi şiirimi okumayı küstahlık sayarım. Onun için düşündüm taşındım, size Sadî'den bir parça ile karşılık vermeye karar verdim.

Ve sonra Sadî'nin :

«Beni Adem azayı yağdigerend» mısraını okudu ve oturdu.

İşte Nazım böyle bir şairdi. Ne yazık ki biz halâ onun şiirlerini okul kitaplarına koyup, onu çocuklarımıza tanıtmaktan kaçınıyoruz.

DOĞUDAN BATIDAN

Güney'e

GÜNEY'e Selâm!

Selâm halkı için ölenlere...
Selâm Devrim yolunda,
Tek bir yumruk, tek bir yürek gibi
savasanlara selâm...
Erdoğan YILDIRIM

Kırıkkale Cezaevi
Şerefli uğraşınızı yürek-
ten destekleyen bir okur ola-
rak, «Doğudan batıdan, Gü-
ney'e» çağrısını yanıtlamayı
bir görev olarak nitelendir-
mekteyim. Amatör satırla-
rımınla, toplumsal amaçlarımı-
za küçücük bir yarar getire-
bilirsem sevinç duyacağım.
Doğuya, batıya, kuzeye,
güneye doğru yolunuz açık
olsun...

SESLER DE ÖZGÜRLÜK İSTER

Sesler
Yıkıntılı sesleri insanın
Gecenin köreltisinde
Sevgiyi taşır
Ve o eller
Usta elleri işçilerin
Vurula çalına balyozlara
Nasır bağlar
Damar etleri
Bu ellerle
Bu dillerle
Ve göremediğimiz
Parmaklık arkası yüzlerle
Çekin önümüzden yasak tellerini
Yediveren asmalar
Kemiğe uzak bıçaklar
Yanağı kan damlası kızlar
İsteriz
Gözlerini aç
Kulakların duysun
Bir elin yüreğinde
Biri silahında dursun
Kimi yumruklarla
Tüfeklerle kimi

Hanna MAPTUNOĞLU
Antakya - Hatay

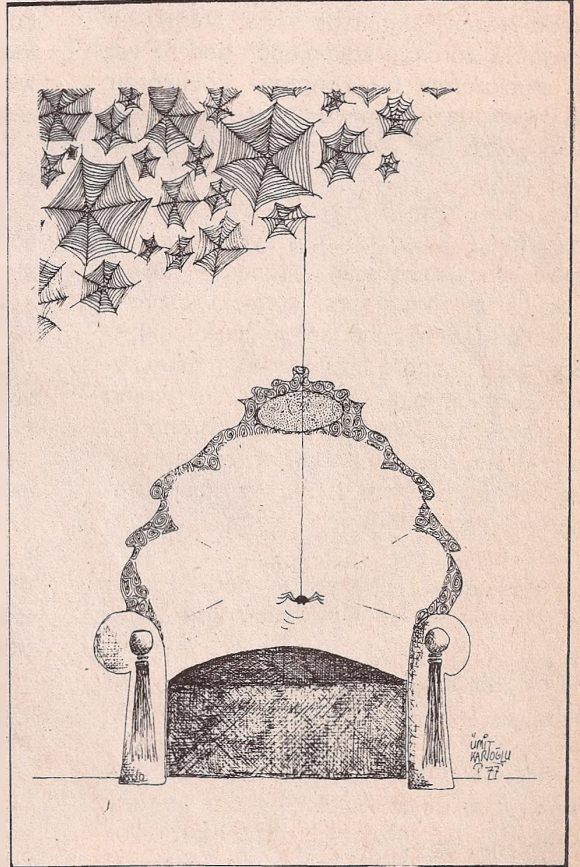
VOLANTRİZM

Yok,
Kaderden umut beklemek artık.
Bir zafer rüzgârının esmesini beklemek yok.
Yaratmadıkça fırtına.
Ve, Yooooook!
Yüz yıkamayı beklemek,
Uyandık.
Bitecek,
bitiyor,
bitti
Determinizm.

Ve zafer,
Bir türkü gibi kıvrak,
bir yaşam gibi taze
bir çocuk gibi şen

Ve zafer,
Bir çiçektir artık,
namlunun ucunda.

Burhan AYSAL
Çengelköy

Ümit Kartoğlu - Ankara

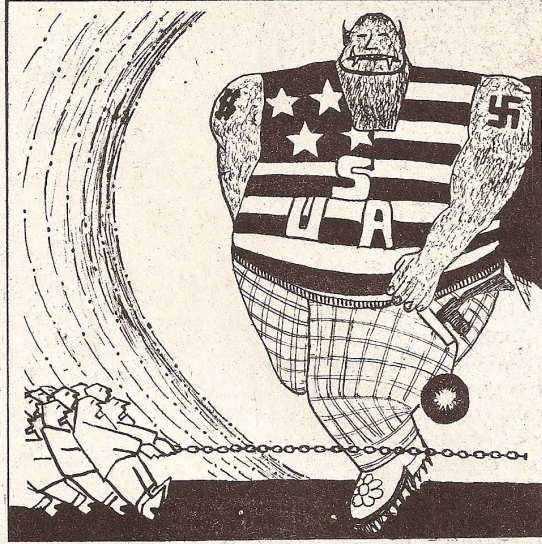
ÖLÜMÜ KURŞUNA DİZMEK

Görüp te kıvılcımı
Duyamadan sesini

Yıldırımlara vurulmak gibi
O korkunç suskunluğu yüreklerin
Ölümün köreldiği o nokta
Yaşamın silahlandığı.
Yani bu demek:
Bağlayıp ellerini
Ve de gözlerini
Dayayıp sırtını duvara
Ölümü kurşuna dizmek
Ve de çizmek yolumuzu

Yenibaştan ve ölümsüz

Oktay KAFTANCIOĞLU
İstanbul

Ramazan Avcı - MALATYA

ÇÖLÜ DİNLE

Susuzluğun, açlığın
ve karanlığın
Hüküm sürdüğü çöllerde
Ne demek olduğunu sevdanın
bilemezsin,
Çöllerde ayak izleri
ufuk çizgileri gibidir.
Çöllerde sevmek yasak;
Düşünmek yasak;
Konuşmak yasak;
Yani insan olmak kısıacası

Yasak,

Öğrenmelisin çölde insan olmayı
Çölde insan sevmeyi
ve çölde yok edip
kendini yaratmayı.

Gidenler insanlığı arıyorlar
«Kılı kırk yarıyorlar»
Saban namlunun ucunda
Gün tetiğe yakın

Yaratacaksın!
Gençliğin ve namusunla
Yaratacaksın

Ellerin ve usunla
Kadını ve çocuğu
Kuşkusuz seveceksin, insanları
yaratınca,

Beraber yıkalım,
ayrılığı, yalnızlığı
ve karanlığın duvarlarını
İnsanca ve kardeşçe
Yaşamak için.....

AH ŞANLI
Almanya

Cem - İstanbul

DOĞUDAN BATIDAN

Günerye

KUŞ MU ÖLEN

«Mavi kuş
küçük kuş» deriz
ya çocuklara.
Çiçek açar
kanatlanır içimiz.
Umudun
sevdanın cellatları
tek tek düşürken
dallardan körpe fidanları
ölü yatar yerde
dirliyoruz.
Bir ses gelir radyodan:
«Polis HAVAYA ateş etti.
İkisi ölü ağır yaralı biri».
Gördünüz ya a dostlar!
Doğrulandı tanımız.
Mavi kuş
işte
çocuklarımız.

AH ERDOĞAN

Gaziantep Ticaret Lisesi
Edebiyat Öğretmeni
Gaziantep

YÜREK DIŞARDA ÇARPINCA, GÖZYAŞI ZENCİR ERİTİR

Umudun en koyusu
çökmüş yiğit bağrına
sanki bir bahar,
kır saçlarında renkl.
öpülesi avucunda,
en şerefli nasır
ve bileğin bükülmesinde,
en namussuz zencir.
sonra,
yüreğinde tüm memleket,
— tüter ha tüter —
zaman geçiyor,
— mapusta da olsa —
Nasır bu kökleşir,
ve avuçlar tanır birbirini,
sonra, kucaklaşıp..
zaman geçiyor,
zencir bu küflenir..
içten içe birleşir avuçlar
içten içe ayrılır zencir,
gevşer halkalar
ve erir sonra,
sıcak avuçların kızılında
— kopar ha kopar —

Ahmet YAŞAR
Ankara

PANZERLER VE GÜÇSÜZLER

Neden böyle bakıyor bu gözler bana
Değil baktıkları gibi, dalgın düşünceli sevdalı doğan aya
Hem gerçek hem kaskatı ve korkulu baktıkları gibi bir
yangına

Neden böyle bakıyor bu gözler bana
Ben de aslında içinizden biriyim
Benim de evde çocuklarım karım
Ay sonuna yetmiyor maaşım
Ben de aslında içinizden biriyim
En çok kızdığım size karşı kullanılmak
On gecede kondurulanı bir anda yıkmak
Derse girmek isteyenlere karşı durmak
Her yıkılan konduda benim de ocağım
yıkılır
Her vurulan gençle benim de oğlum
vurulur

Dev güçlü bir panzerin üstündeyim
Ufak güçsüz bir toplum polisiyim
Benim de evde çocuklarım, karım
Ay sonuna yetmiyor maaşım
Ben de aslında içinizden biriyim

Haluk GERAY

ÖZGÜRLÜK İÇİN

kalbim
özgürlük için vuruyor
özgürlük için vuracak
bunu
böyle bilin
ey cellatlar
bunu
böyle bilin
durduracaksanız
durduracaksanız eğer
kalbimin vuruşunu
kalbim
özgürlük için duracak
ey cellatlar
özgürlük için duracak
bunu
böyle bilin
bunu
böyle bilin
ey cellatlar

Hüseyin GENCO
Viranşehir — URFA

BİZİM SERÜVENİMİZ

Bayburt'lu bir dostun sigarasından aldığı ateş
Oyküleşebilir
Anlatılabilir bazan
Yaşam bu işte
O Ruhi Su'yu dinlerken
Sarı güz yapraklarının söylediği dilden
Aksaray dolmuşuna binerken
Genç bir kızın göğsüne sıkıca bastığı kitap
İnan ki
Basmane karakolunda polise yazdırdığın
İfade biçimindeki düşüncen
Yaşam bu işte
O her gün ekmek kılığına giren
Köşebaşındaki emekçilerin sonsuz hüneri
Akşamları döğülmüş gibi eve dönerken
İki tane daha derken
Yeniden yeniden

Hilmi ÜSTÜN
Kütahya

ANALIĞIN MODASI MI GEÇİYOR

Gündüz VASSAF
(Psikolog)

Gülüp geçmeyin sanki analığın modası varmış da geçermiş diye.

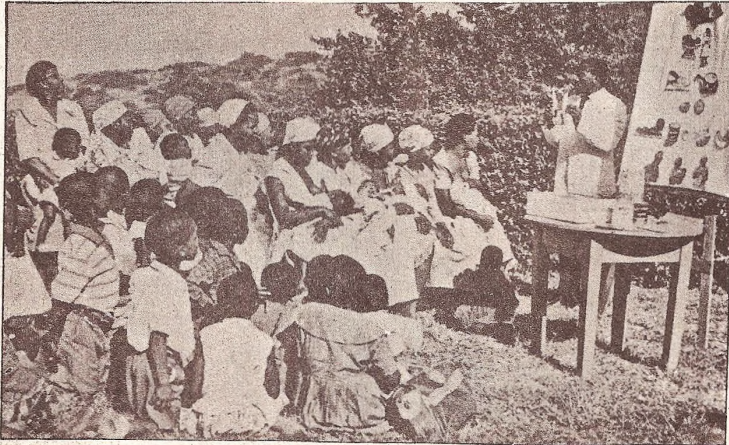
Aldığım bir habere göre İsveçli ve Türk iş adamları sermayelerini birleştirip İstanbul'da bebek maması yapan bir fabrika kuracaklarmış.

Bu olay İsveç'te müthiş yankılar uyandırmış. Çünkü ilgili-ler sözde ana sütünün yerini alabilecek bu tür mamaların Türkiye gibi az gelişmiş ülkelerde bebek ölümlerinin hızla artmasına yol açtığını belirtmişler. İsveç televizyon ve basını Türk çocuklarında ölümcül ishal ve zafiyetlere yol açabilecek bu girişimi özel yayınlarında şiddetle kınamış. Ne ya-

zık ki bizim basında bu konuda hiç bir şey yazılmadı.

Geri kalmış ülkelerde bebek mamalarının reklamlarını yapanlar analara emzirmenin modasının geçtiğini, çocuklarının sağlıklı, güçlü olmasını istiyorlarsa Amerikan ve Avrupa mamaları kullanmaları gerektiğini söylerken, bir yandan da emzirmeyen annelerin vücutlarının genç ve güzel kalacağı telkin ediliyor.

Böylece batılı gibi olmaya özendirilen genç annelerimiz de öz malları ana sütüyle çocuklarını emzireceklerine bu işin pazarlamasından çıkarları olan doktor ve ebelerin de telkiniyle dünyanın masrafına girip ithal malı bebek maması almaya kandırılıyor.

Doktorları satın alarak süttozunu piyasaya sürdüler...

Bilim adamlarının ve Dünya Sağlık Teşkilâtının bebe mamalarına ilişkin görüşleri şöyle :

1. Çocuklarını hiç emzirmeyen analarda meme kanseri olma olasılığı daha fazla,
2. Çocuk ana sütünden mikroba karşı bağışıklık kazanır, halbuki mama'nın böyle bir özelliği yok,
3. Mama çok pahalı olduğundan genellikle analar masraftan kısmak için mama tozuna fazla su katıyorlar. Böylece çocuk zafiyet tehlikesiyle karşı karşıya kalıyor.

4. Yoksul ülkelerde sular genellikle mikrop lu olduğundan, mikrop mamaya karışıyor. Bu kez de çocuk ishalden ölebiliyor,

5. Emzirilmeyen çocukların psikolojik açıdan gelişmeleri olumsuz yönde etkilenebiliyor.

Türkiye'de ise piyasaya sözde ana sütü yerine geçen yeni bebek mamaları sürülüyor. Süt tozunun bu koşullar altında kullanılması zararlı olabilir.

Mamanın satış ve kullanımı denetlenmeli, suyun kaynatılışından mamanın hazırlanışına kadar analar eğitilmelidir. Çocuklarını emzirebilecek durumda olan analar ise süt tozu kullanmamalıdır.

Mamaların kullanımı kentlerde ve işçi mahallelerinde hızla yayılıyor. Analar emzirmezlerse çocukları daha sağlıklı olacak, kendileri daha güzel olacak diye telkin altında kalıyor.

Türkiye gibi az gelişmiş ülkelere yapılan bu mamul - kültür ihracı toplumdaki sosyal kurumların, insan ilişkilerinin, analığın özünü etkiliyor. Modaya düşkün kadınlar arasında analık istenmiyen bir şey oluyor. Böylece batılı olalım diye geleneklerimizi, canlarımızı yitiriyoruz. İşte size kültür emperyalizminin bir örneği. Çocuk beslenmesi, çalışan anaların önemli bir sorunu. Ama çözüm emekçilerin haklarında, kreşlerde, iş yerlerinde, emzirme odalarında, maaşlı izinlerde, sömürüye karşı mücadelede aranmalı.

Güney

Bursa-Doğancı Barajında Çalışan İşçilerle Konuştu:

Soru : Barajdaki durumu genel olarak anlatabilir misin?

Yanıt : Barajda 180 civarında işçi çalışıyor. Hepimiz yurdumuzun çeşitli yerlerinden buraya çalışmaya geldik. Analarımızı, bacılarımızı, ailelerimizi bırakıp geldiysek bunun sebebi oradaki koşulların olumsuz olmasıdır. Yani bizi birleştiren, bizi yuvamızdan koparan, gurbetçi eden birşey var.. Yoksulluk. Arkadaşlar arasında yoksulluğun kaynağının tespiti ve bunun ortadan kaldırılması konularında farklı düşünenler var. Ne var ki, ekonomik çıkar ve taleplerimiz için mücadele ederken kararlıyız. Elbet sınıf bilincine sahip olanlar daha değişik davranıyor. Biz sadece ekonomik mücadeleyi vermenin işçilerin kurtuluşu için yeterli olmadığını biliyoruz. İşçilerin, köylülerin ve halkın diğer yoksul kesimlerinin kurtuluşunun ancak bir devrimle olacağını içinde yaşadığımız hayat bizlere öğretti. Ama bu böyle diye, günübirlik ekonomik ve demokratik haklarımız için mücadele etmeyi küçümseyemeyiz. Biz her doğan güne; bu sömürü ve zulüm düzenini biraz daha gerileterek başlarsak ancak o zaman o günü yaşamağa hakkımız olur.

Soru : Sendikalaşma öncesi ve sonrası durumu kıyaslamak ne gibi sonuçlar ortaya çıkarıyor?

Yanıt : Sendikalı olmanın bize bazı faydaları olduğunu inkâr edemeyiz. En azından her mücadelenin en kötü de olsa belli bir örgütlenmeden geçtiğini öğrendik. Ama sendikanın işçilerle dostluk ilişkileri içinde oldu-

Fotoğraf: Ömer Pekmez

ğunu bile söyleyemeyiz. Örneğin Toplu Sözleşmeyle kazandığımız birçok hakkımız bize verilmiyor. Sendika bu konuda herhangi bir tavır koymadı. «Yaparız», «ederiz» diyorlar ama ortada gözle görünür birşey yok. Eskiden asgari ücret saat başına 7.5 lira idi, 5 lira da sendika zammıyla elimize 12.5 lira 13.75 liraya yükseldi. 5 lira da sendika zammı geçiyordu. Şimdi asgari ücret saat başına eklenince elimize 18.75 lira geçmesi gerekir. Fakat işveren yeni asgari ücret tesbitinden sonra sendika zammını ödemiyor. Başka meseleler de var. Toplu sözleşmede bizlere «üç öğün, doyurucu» yemek verileceği yazar. «Doyurucu» yemekten vazgeçtik, kimi zaman peynir eklemek bile bulamıyoruz. Çeşitli iş kazalarına karşı toplu sözleşmeyle tesbit edilen önlemler de alınmıyor. Sendika bizle ilgilenmiyor. Herhangi bir şikâyetimizi anlatmak için gittiğimiz şantiye şefleri de bizleri kovuyorlar. «Siz gidin sendikanız gelsin» diyorlar. Eskiden tavırları böyle değildi. Sendikacı olarak geçen son bir senemiz bize çok şeyler öğretti. Biz daha çok sömürülmek ve horlanmak için sendikacı olmadık. Patron - ağa düzenine karşı sürdürülen mücadele patronlara hizmet eden sendikalara karşı da

yürütülmelidir. İşbirlikçi burjuvaların, tekellerin ve toprak ağalarının diktatörlüğünü gerçekten ortadan kaldırmak istiyorsak bunların aramızdaki unsurlarını iyi tanıyalım. Aksi halde zulüm ve sömürden yakamızı kurtaramayız.

Soru : İşçiler arasında arkadaşlık ve dostluk bağları nasıl?

Yanıt : Aslında aramızda iyi ilişkiler var. Fakat bazı yapay ayrımların etkisinde kalan arkadaşlarımız da yok değil. Daha çok muhasebede falan çalışanların yarattıkları meseleler oluyor. «Kürtler», «Aleviler» gibi suçlamalarla karşılaşıyoruz. Bizler arkadaşlara bu türden oyunlara gelmemelerini dilimizin erdiği kadar anlatıyoruz. Nereden gelirsek gelelim, hangi milletten olursak olalım; biz işçiyiz. Ve belli bir düşmana karşı mücadele ediyoruz. Elbette aramızda yığınla ayrımlar var. Farklı yerlerden gelen insanların, kısa bir zaman içinde geldikleri yerlerde kazandıkları farklı inanış, gelenek ve davranışlardan kurtulmalarını zaten bekleyemeyiz. Fakat bize öyle gelir ki; halk arasındaki hiç bir ayrım, halkla halkın düşmanları arasındakiki ayrımdan daha büyük değildir.

Fotoğraf: Ömer Pekmez

Mao Zedung

Mao'nun Şiirleri

Düşünceleri ve eylemiyle çağımıza damgasını vuran büyük işçi sınıfı devrimcisi Mao Zedung, aynı zamanda başarılı bir sanatçıydı. O, bir şairdi. Mao Zedung, kültür, sanat ve edebiyat konularına her zaman yakın bir ilgi gösterdi. Sanat ve edebiyata ilişkin bir dizi meseleyi çözerek sistemli bir sanat ve edebiyat teorisi yarattı. Yazdığı şiirlerle, bu teorinin nasıl uygulanacağını parlak bir örneğini verdi.

Mao Zedung, sanat ve edebiyatın halk kitlelerine hizmet etmesi gerektiğini belirtmişti. Yazdığı şiirler de, her şeyden önce işçilerin ve köylülerin kurtuluşuna adanmıştır.

O, sanat için sanat, sınıflar üstü ya da siyasetten kopuk bir sanat olamayacağını söylemişti. Onun şiirleri, proletaryanın Marksist siyasetini yansıtan şiirlerdir. O, sanatçıları, kitleleri uyandıran ve onları toplumu değiştirmek

üzere harekete geçiren eserler yaratmaya çağırmıştı. Onun yazdığı şiirler, kitlelerin mücadele azmini pekiştiren şiirlerdir.

Mao Zedung, devrimci sanatçılarından, sömürücüleri ve zalimleri teşhir etmelerini ve halkın mücadelelerini övmelerini istemişti. Onun şiirleri, emperyalistleri ve uşakları

nı yerden yere vururken, ayağa kalkan ve direnen kitleleri yüceltmektedir.

O, sanatçıların ve edebiyatçıların kitlelerle kaynaşmalarını, onların kurtuluş mücadelesine katılmasını savunmuştu. Onun şiirleri bütünüyle halka adanmış, mücadele dolu bir hayatın ürünleridir. O,

SARI TURNA KULESİ

(İlkbahar 1927)

Geniş geniş akar ülke boyunca
dokuz ırmak

Koyu, koyu ıllerler çizgi
güneyden kuzeye.

Bulanıklaşarak kalın pusunda sisli yağmurun
Kaplumbağa ve Yılan büyük ırmağı
kilitle tutarlar.

Sarı turna gitmiş kimbilir nereye?

Bir tek bu kule ziyaretçilerin uğrası olarak
kalmış

Sunuyorum şarabımı kabaran sele
Yüreğim dalgalarla şişip yükseliyor.

yazarların ve edebiyatçıların, ağıdalı ve yavan aydın dilini bırakıp açık ve akıcı halk diliyle yazmalarını söylemişti. Onun şiirlerinde, halkın söyleyişine uygun, son derecede canlı ve zengin bir dile rastlarız.

Mao Zedung, biçime ve üsluba önem vermeyen, sanat gücünden yoksun eserler yaratma eğilimine karşı çıkmıştı. Onun şiirlerinde, devrimci siyasi öze, parlak, duygulu ve etkileyici üslup içiçe geçmiştir. O, sanatçıları ve edebiyatçıları, sanat ve edebiyat mirasının olumlu yanlarından öğrenmeye teşvik etmişti. O, şiirlerinde, klasik Çin şiirinin biçim ve üslup özelliklerinden yararlanmıştır.

Kısacası, Mao Zedung, proleter sanat ve edebiyatının temel sorunlarının çözüm yolunu göstermiş ve temaları devrimci ve sanat değerleri yüksek eserler yaratmıştır. Okuyucularımıza onun bu eserlerinden seçtiğimiz şiirlerini sunuyoruz.

ÜÇ KISA ŞİİR

(1934 - 1935)

I

Dağlar!

Eğeriye yapışmış, hızlı atımı kamçılıyorum.
Başımı heyecanla çeviriyorum,
Gökyüzü üç ayak üç üstünde

II

Dağlar!

Uğuldayan bir denizde kabaran
büyük dalgalar gibi,
Bin aygır gibi
Savaşın ateşinde dört nala.

III

Dağlar!

Cennettin mavisini delip geçmiş,
körelmemiş oklarının ucu!
Gökler yıkılacak
Ama senin gücün tutuyor.

YOLDAŞ KUO MO-JO'ya CEVAP

(9 Ocak 1963)

Bu ufacık dünyada

bir kaç sinek duvara çarpıyor
vızlayarak durmaksızın

bazen tiz bir sesle,
bazen iniltiyle

Sözde, salkım ağacındaki karıncalar büyük millet
çalımı atıyor

ve mayıs sinekleri dev ağacı devirmeyi tasarlıyor.
Batı rüzgârı dağıtıyor yaprakları Changsa üzerine,
ve oklar uçuyor, vınlıyor.

Yapılacaklar haykırıyor yapılınsın diye,
ve her zaman ısrarla;

dünya dönüyor,
zaman zorluyor.

Onbin yıl çok uzun,

yakala günü yakala saat!

dört deniz kabarıyor, bulutlar, sular kudurmuş,
beş kıta sarsılıyor, gürüyor rüzgâr ve şimşek
gücümüze karşı gelinemez
nedir ki bu sinekler!..

KADIN MİLİSLER

(1956)

Ne kadar aydınlık ve yürekli görünüyorlar,

omuzlamışlar uzun tüfeklerini

günün ilk ışığıyla parıldayan tören alanında.

Çin'in kızlarının düşünceleri ileride,

Seviyorlar savaş giysilerini, ipek ve kadifeleri değil.

LUŞAN GEÇİDİ

(Şubat 1935)

Şiddetli

Batı rüzgârı,

Yabani kazlar kırağılı sabah
mehtabının altında çılgık çılgıla.

Kırağılı sabah mehtabının altında
atların nal şakırtısı,

Fısıldayan borular.

Duvarı demirden diye boşuna

böbürleniyor güçlü geçit.

Sımsıkı dalgalar halinde

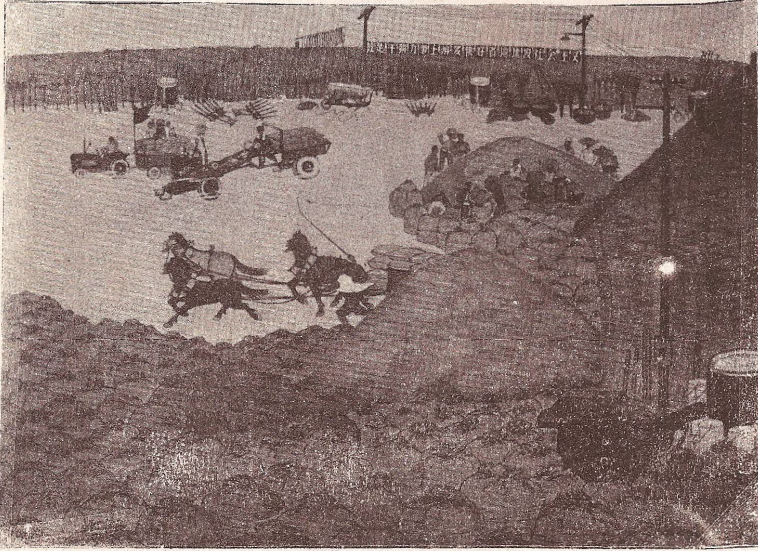
geçiyoruz doruğunu.

Doruğunu geçiyoruz,

upuzun sıralanan tepeler deniz mavisini,
batan güneş kan kızıl.

Çeviren : Cengiz ÇANDAR

Çin'in Husien Bölgesindeki Resim Çalışmaları

KÖYLÜ RESİMLERİ

Çin Köylü Resimleri adlı katalogun ön sözünden...

Çin'in Husien bölgesi, tarihimizde olduğu kadar, amatör ressamların ileri bir merkezi olmasıyla da ün yapmıştır.

Büyük Proleter Kültür Devrimi ve Lin Piao ile Konfüçyus'u eleştiri kampanyası bu bölgede muazzam değişikliklere yol açtı. Husien bölgesinin köylüleri, ellerinde fırçaları, büyük bir heyecan ve devrimci bir ateşle yeni sosyalist kültürün sahipleri olmak için köylük bölgelerde yeni ideoloji ve kültür kalelerini fethettiler. Başkan Mao'nun «Sanat ve Edebiyat üzerine» Yeniden konuşmasında ortaya koyduğu fikirlerin peşinden kararlı-

lıkla yürüyen, yoksul köylülerden oluşan bu amatör sanatçılar, sınıf mücadelesinde ve iki çizgi arasındaki mücadelede büyüdü ve biçimlendi.

Şimdi de onlar Mao Zedung'un sanat ve edebiyat konusundaki devrimci çizgisine sadık kalarak ileriye doğru yürüyüşlerine devam ediyorlar.

Bu köylü ressamların eserleri büyük bir militan ruhu ve halk kitlelerinin mücadelecî karakterini yansıtır. Sanatçıların hepsi halk komününün üyeleri dir. Aralarında kadınlar, gençler, yaşlı insanlar, parti sekreterleri, üretim gurup şefleri,

halk milislerinin birlik şefleri ve muhasebeciler bulunmaktadır.

Bir yanda üretimde, öte yandan kültür faaliyetinde öncülük ederek bir elerinde çapa, bir elinde fırça partinin temel çizgisi olan «sınıf mücadelesi, üretim mücadelesi ve bilimsel deney» yolundaki mücadeleyi partinin merkezi görevi olarak öne çıkardığı çalışmayla birleştirmesini bilmişlerdir. Onlar eserlerinde Mao Zedung'un devrimci çizgisini yeni sosyalist köyün ve büyük proleter kültür devriminin övgüsünü ve revizyonizm ile burjuvazinin yergisini dile getirmişlerdir. Ya

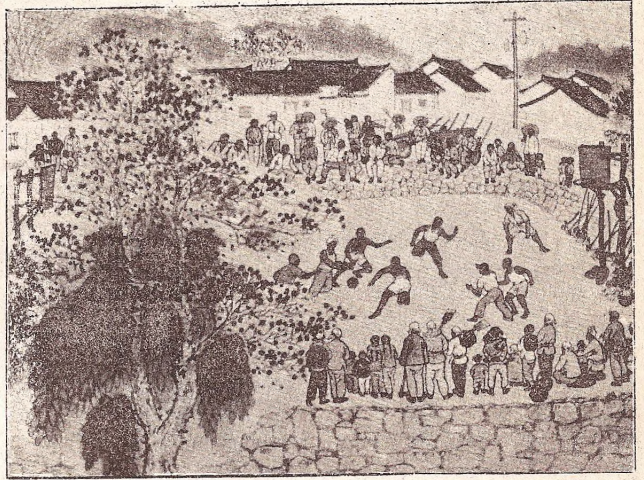
RESİM

rattıkları on binlerce eser devrimci sanatın «halkı birleştirmek ve eğitmek, düşmanı ise vurmak, yok etmek için güçlü bir silah» olma rolünü mükemmel bir biçimde yerine getirmektedir. Böylelikle sosyalist ekonomik temelin gelişmesine ve proletarya diktatörlüğünün sağlamlaşmasına büyük bir katkıda bulunmaktadır.

Husien'in basit birer amatör olan ve üç büyük devrimci harekete sadık kalan bu köylü ressamları, sanatla siyaset arasındaki ve üst yapı ile ekonomik temel arasındaki doğru ilişkiyi bularak «işçiler, köylüler ve askerlerin hizmetinde ve aynı zamanda sosyalizm ve proletarya siyasetinin hizmetinde sanat ve edebiyat» ilkesini somutlaştırdılar. Böylece onlar kırlık bölgelerde kitlesel sanat çalışmalarının geliştirilmesi için örnek bir model yaratmış oldular.

Yoksul ve orta-köylülerin fırçayı ellerine alarak kültüre sahip çıkmaları, üst yapıda çok derin anlamı olan bir devrim demektir. Bu, emekçi halkın sadece insanlığın maddi zenginliklerinin değil, aynı zaman da manevi zenginliklerinin de yaratıcısı olduğunu, tarihinin sahibi olduğunu kanıtlamaktadır.

İşte bu, Lin Piao ve Konfüçyus'un «doğuştan deha» teorilerine ve ancak «üstün nitelikte insanların» akıllı olduğu savsalarına karşı verilmiş güzel bir cevaptır. Bu aynı zamanda, sanat ve edebiyat alanında günümüzde var olan revizyonist çizginin tüm belirti ve sonuçlarının da mahkûm edilmesi demektir.

HALK OZANLARI:

Kitleye Karşı Slogan Atmayacağız... Kitleyle Birlikte Slogan Atacağız

«Halk Ozanları Kültür Derneği» üyesi SEFİL MUSTAFA ve diğer ozanlarla yaptığımız bir röportajı sunuyoruz.

Röportaj: Halil DİNCEL

Soru — Halk ozanları binlerce yıllık feodal baskı, terör ve zulüm karşısında halkın derlerini, acılarını bazen de direnişlerini dile getirdiler. Bugün de sömürü ve baskıya karşı mücadele ediyorlar. Bu mücadelenin boyutları hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap — Bizler Halk Ozanları Kültür Derneği'nin buradaki üyeleri olarak Güney Dergisi'ndeki arkadaşın sorularına yanıt vermeye çalışacağız. Bir kere halk ozanları sınıf mücadelesinin içerisinde yer alan insanlardır. Çünkü sınıflar arasındaki mücadele, sınıflı toplumun her alanında kendini göstermiştir ki bu sanata da doğal olarak yansımıştır. Düzenin bozukluğuna karşı başkaldıran insanlar çeşitli yöntemlerle mücadele vermişlerdir. Kimisi saziyla bu mücadeleye katılmış olduklarını ve düşündüklerini dile getirmiştir. Fakat bunların yöntemleri değişik olmuştur; bazıları düzene karşı öfkelerini anlatmışlar, bazıları düzene karşı mücadele verenler için ağıtlarla mücadeleye katılmışlar, bazıları da Pir Sultanlar gibi düzene karşı gerçekten direnerek, döğüşerek mücadele vermişlerdir.

Soru — Tarihi kültür mirasımız yeterince değerlendiriliyor mu?

Cevap — Aslında bu tarihi kültür mirası, hâkim sınıfların baskısı olduğu için halk kültürü bize yeterince gelememiştir. Biz bu kültürden yeterince istifade edememiştir. Pir Sultan

hakkında bir takım yazılar yazılmaktadır. Şeyh Bedrettin destanları yazılmaktadır. Ya da düzene karşı şairlerin eserleri, yaşam öyküleri günümüze kadar gelmiştir. Biz bunlardan yeterince yararlanma olanağını henüz bulamamışızdır. Çünkü hakim olan bir sınıf söz konusudur. Bunların gerçekten o zamanki kültürü bu güne kadar doğru olarak getirdikleri kanısında değildir. Ama buna rağmen Pir Sultan'ın yaşamından, eserlerinden etkilenerek bir Şeyh Bedrettin'in eserlerinden, mücadele anlayışından esinlenerek ve o doğrultuda günümüzün koşulları içerisinde mücadele vermekteyiz.

Soru — Sizce burjuvazi, yahutta feodal toprak ağaları bu kültürü köreltmek istemiş; fakat halk, kültürüne sabırlı çıkmıştır. Peki biz bu mirası nasıl değerlendirmeliyiz?

Cevap — Aslında burayı biraz daha açın.

Soru — Halk ozanları, bu mirası değerlendirmede kültürün kaynağına inip halk içinde yaşayan deyişler, fıkralar, taşlama ve tekerlemeleri vb. Yeniden kalba dökmek için değerlendiriyorlar mı?

Cevap — Halk ozanları bunlardan gereği kadar yararlanıyor diyemiyoruz. Çünkü Halk ozanlarının içinde bulunduğu şartlar ta Anadolu'nun en ücra köşesine kadar gidip ve orada birtakım açığa çıkmamış sanat ürünlerini gereği gibi değerlendirmiyoruz. Ve bu anlamda biz geçmiş gereği gibi değeri-

remiyoruz. Kendi olanaklarımızla, kendi gücümüzle bir şeyler yapmaya çalışıyoruz.

Cevap — Masallar ve destanlar gibi eski şeylerden faydalanılabilirse iyi olur. Biz devrimci halk ozanları olarak halkın yaşıntısını, halkın ezilmişliğini

Ağa pirzolaıyla besliyoruz
Yavrum yılda bir kez görmüyor eti

diyerek gösteriyoruz...

Cevap — Türkiye'de gerçekten halk kültürü daha gereği gibi araştırılmamış, gereği gibi su yüzüne çıkartılmamış. Yani biz bu konuda sizinle aynı görüşteyiz.

Soru — İşçi sınıfımızın yapısı, gecekondu halkı henüz modern işçi yaşıntısı içerisinde değil, feodal kültürün etkisindedir. Halk sanatında proleter sanatın öncülüğü gerekir. Proleteryanın kültürünün halkın örgütsel mücadelelerindeki yeri nedir?

Cevap — Dedğiniz şeye katılıyoruz. Çünkü gerçekten sınıf mücadelesinde işçi sınıfı ile burjuvazi arasında bir mücadelede işçi sınıfının öncülüğü hakim oluyoruz. İşçi sınıfının öncülüğü inandığımız için de onun bilmi doğrultusunda mücadele vermeye çalışıyoruz.

— Yani günümüzde bir mücadeleye ancak işçi sınıfı öncülük yapabilir...

— Burada halk ozanlarına düşen görev oldukça yüküldür. Halk ozanları her şeyden evvel halka gidebilen biraz mesaj iletebilen insanlardır. Eserlerini Anadolu'nun herhangi bir yeline gittikleri zaman binlerce in-

MÜZİK

sana ulaştırıyorlar.

— Ancak bunun dışında bir şey var, proleteryanın kültürünün doğuşunda halk ozanlarının ne gibi katkısı olabilir. Çünkü bizim işçi sınıfımızın yapısından bahsetmiştik yukarıda...

Cevap — Burjuvazi kendi ulusal kültürü yerine emperyalist kültürün etkisinde kahrken işçi sınıfımızın da sağlıklı gelişiminden dolayı feodal dönemin kültüründen kendisini kurtarmadı. Halk ozanları işçi sınıfına giderek sazıyla, sözüyle halkın dertlerini anlatır. Meselâ bir arkadaşımız bir kahveye gitse halk başına toplanıp onu dinler. Birçokları halk ozanım diye geçinir ama gerçekleri halka anlatan o kadar çok değildir. Pir Sultan devrinde de öyle. Ozan geçinenler vardı ama hepsi de Pir Sultan gibi gerçek söylemedi. Gerçek için dövüşmedi. Günümüzde de bazıları iktidarlara peşkeş çekiyorlar, biz onları halk ozanı saymıyoruz. Kendilerinin, aşık kabul ediyorlarsa da biz onları kabul etmiyoruz.

Soru — Yukarıda da belirttiğimiz gibi halkın dertlerini, acılarını, direnişlerini-ki tarihimize direnişlerle doludur- dile getirenlere halk ozanı diyoruz değil mi?

Cavap — Evet

Soru — Yakınma edebiyatından kurtulup, direnişi, gelişen mücadeleyi haykırmak için, sanatı kuru, kısır ve slogsalsal durumdan nasıl kurtarabiliriz?

Cevap — Sanatın bu kısır dönemlerinden kurtulabilmesi için her şeyden önce sanatçı insanların gerçekten mücadele veren emekçi sınıfların içinde yer alması gerekir. Yani işçi sınıfı içinde, köylüler içinde eriyebilmesi gerekir. Herhangi bir yerde oturup saz çalıp türkü söyleyerek değil, mücadeleye katılarak, bizzat o sınıfın içinde öğrenmelidir. Ancak böylece sanat kısır döngüden kurtulabilir. Çünkü işçi sınıfı için sanat yapıyorsa onu iyi tanımak lazım, onu iyi tanıyabilmek için onun

içinde olmak gerekir. Bir yerde bir grev olduğu zaman ozan saziyla gitmeli, direnişte olan insanların isteklerini yansıtmalı ve işçi sınıfının düşüncesini kendine rehber almalıdır.

— Sanat direnişi geliştiren güçlendiren bir etken olmalı diyoruz...

Cevap — Ancak biz aşıklar slogsalsal sanata karşıyız. Sanat kuru bir gürlüğü şeklinde olmalıdır. Bir takım ozan arkadaşlar son zamanlarda ezgi yerine sadece sloganlar söylediler. Sadece gericiilere kahr olsun demek yetmez. Onların zalim yüzünü halka göstermeliyiz. Sanat ajitasyondan evvel propaganda ya önem vermemelidir.

Soru — Aslında ajitasyona karşı değilsiniz değil mi?

Cevap — Evet. Ajitasyona da slogana da karşı değiliz, ama sanatın o derece kuru ifadesine karşıyız. Ajitasyon ve propaganda bir bütündür. Fakat propagandanın ağırlık kazanmasını istiyoruz. Biz olayları anlatacağımız sonra kitleyle birlikte slogan atacağız. Aslında biz kitleye karşı slogan atmayacağız, halkın özümlemlerini dile getireceğiz. Bir de şunu eklemekte yarar var. Ozanın kime karşı kimin için mücadele verdiğini bilmesi gerekir. İşçi sınıfının mücadelesini veriyorsa, bu mücadelenin yöntemlerini de bilmesi gerekiyor. Dünyada tüm işçiler nasıl mücadele ediyor, ozanın bunu bilmesi gerekiyor. Türkiye’de nasıl mücadele verilecek? Bunun kendine has yöntemi vardır. Onu da bilmesi gerekir ki iyi eserler yapabilsin, güzel şeyler verebilsin.

Soru — Halk ozanlarının kendilerini yenilemeleri ve gelişen mücadele içinde yerlerini almaları, gerçeğin kendisidir. Bu konudaki düşüncelerinizi söyley misiniz?

Cevap — Bu herkes için geçerli bir şey olduğu gibi, sanatçılar için daha da önemlidir. Sanatçı kitleye bilinç götürür. Bilinç götüren insan öğretici nitelikleri olan kişidir. Sanatçı kültür olarak, bilim olarak sürekli öğrenen, kendisini geliştiren kişi olmalıdır.

— Proleteryanın sınıf bilimini öğrenmesi, kavraması gerekir...

Cevap — Evet. Hem bunu öğrenmeli hem de korkmadan yılmadan, bıkmadan anlatmalı, gericiilere karşı boyun eğmemeli, direnmelidir. Halk ozanları bunu yapmalıdır. Sanatçı kendisini geliştirmeye erir. Birçokları bu yüzden erimştir. Yok olmalarının nedeni gelişen halkın mücadelesine ayak uyduramamalarıdır.

Soru — Siz sanatçılar olarak zindanların boşaltılması ve fikirlerin zincire vurulması karşısında ne düşünüyorsunuz? Yılma Güney ve diğer haksızlığa uğramış tutukluların özgürlüğe kavuşması için ne önerirsiniz?

Cevap — Biz ozanlar olarak tüm haksızlıklara karşı çıkıyoruz. Haksızlığa uğrayarak hapse atılanların dışarı çıkmasını istiyoruz. Bunun içinde mücadele vereceğiz. Hakim sınıflar Yılmaz Güney’den korktukları için çeşitli oyunlarla onu içeri attılar. Ama halkın Yılmaz Güney’e olan sevgisi gittikçe büyüdü... Üç gün önce Isparta’nın Yalvaç kazasında binlerce insana konser verdik ve bu konserde sık sık sloganlar atıldı. Bu sloganların en yoğununu, «Yılmaz’a özgürlük»tü...

— Yılmaz’a olan şiirlerimiz vardır...

Doğuda batıda uzak yakında
Sana kucak kucak selam var Yılmaz
Senin çok sevdiğin fakir halkından
Sana kucak kucak selam var Yılmaz.

Sinema Sanatı Emekçilerimiz İçin Değerli Bir Sanattır

THANAS NİKA
«Yeni Arnavutluk» Sinema Stüdyoları
Propaganda Şefi.

Halk Meclisi Başkanlığı'nın sinemanın millileştirilmesi ve Arnavutluk Sinema Kurumunun kurulmasına ilişkin kararnamenin resmen yayınlandığı tarih olan 1947 yılı, başka sanat dallarından farklı olarak, partili dönemde doğmuş ve bir bütün olarak gelişmiş olan, bu yeni militan sanatın parlak yolunun başlangıç noktasıdır. Bu tarih bizim bir ekmek kırsıtı için bile mücadele ettiğimiz ve bunun yanında da kültür alanında mücadele ettiğimiz tarihi vurgular. Çünkü Parti bir savaş sloganı atmış ve büyük ve önemli bir görevi belirlemişti: «Halk için ekmeğin ve kültürün en fazlası».

Aktüalite ve belgesel filmlerimiz, sosyalist gerçekçilik sanatımız gibi, toplum içinde görevini yerine getirme sorumluluğu duygusuyla yola koyuldu. Bunu basit bir eğlence olarak değil, bir ideolojik ve politik eğitim kuvveti olarak yaptı. Bu yolu sosyalist gerçekçilik üzerinde inşa ederek yaratan ve çizen elbette ki Arnavutluk Emek Partisidir. Doğduğu günden itibaren, sinema sanatımız

bu temel üzerinde devrimin hizmetine girdi. Bir bütün olarak, halkımızın, ülkenin inşası ve savunulması için giriştiği büyük savaşa katıldı.

Parti çizgisinin yayılması, halka ve öncülerine dayanarak, yeni ilerici kadro'nun sürekli desteği ilkesi, sinema sanatımızın emekçileri tarafından yapılan her film için bir kalkış noktası oldu. Ekmek için, sosyalizm için mücadele edilen her yerde sinemacılarımız hazırды. Onlar, işçilerin, köylülerin, kooperatifçilerin, ve askerlerin, güçlenme, savunma ve sosyalist vatan'ın doğuşu için ter dökükleri her yerde en ön safta bulunuyorlardı.

50 yılları genç sinemacıla-

rimızın yalnızca aktüalite filmlerinin değil, aynı zamanda da belgesel filmlerin çekimi için ilk kez güç sarfettikleri yılı belgeler. 1952'de «Yeni Arnavutluk» sinema stüdyoları inşa edildi. Böylece kendi belgesel filmlerimiz, endüstri ve örgütlü meslekî - teknik temelinde yapılmaya başlandı. Bu yıllarda seri halinde aktüalite filmleri ve belgesel filmler yapıldı. Bunlar arasında şunları sayabiliriz: «Yürekten Karşılaşma», Enver Hoca Yoldaş'ın Kuzey Arnavutluğa yaptığı bir geziden sahneler; «Kasabadan Mektup», «Ekmek», «Beyaz Altın», «Arnavutluk Üzerinde Işık», v.b... Emeğe ve tarım kooperatiflerindeki yaşamı olduğu gibi kahraman ve vatansever ve devrimci işçi-

SİNEMA

mizin fedakârlık bilincine adanmış onca film.. Bununla birlikte, filmlerin sayısının artmasıyla, bu filmlerin temeline bütünleşmiş ulusal fizyonomiyi koymak için sinemacılarımızın çabası da artmaktadı. Özellikle 60 yıllarında işçi sınıfına ve kooperatifçi köylülüğe paralel olarak ulusal temele dayalı folklorla ya da halkımızın tarihinden ilham alan konulara adanmış filmlerin çekimine başlandığı zaman, onların bu çabaları başarıyla taçlanmıştır. Bu film, dan sonra yüksek bir ideolojik ve sanat düzeyine sahip bir seri filmler gerçekleştirildi. Bunlar arasında şunlar belirtilebilir: «Debatik», «Toprağımız», «İlk Yıllar», «Ölüm Karşı Zafer», «Sessiz Düello», ve seyircinin beğenisini kazanan birçok başka yapımlar. Bu yapımlar seyircinin beğenisini kazanmışlardı. Bunun nedeni de, seyirci bu filmlerde bizzat kendini, yoldaşını, yakınlarını ve arkadaşlarını buluyordu. Bu tarzda birçok yüksek eğitici değeri olan filmler yapıldı.

Aynı şekilde muzaffer tarihimizin temsiline, halkımızın, partinin önderliğinde kat ettiği, kanlı olaylar ve fedakârlıklarla dolu yola özel bir önem verildi. Belgesel filmlerimizde, asırlar boyunca halkımızı sömürmüş olan din ve zehirini akıtmış olan din ve eski alışkanlıklara karşı mücadele gibi devrimimizin büyük olaylarının, gerçekçi bir biçimde ve bir sanat gücüyle yansıtıldığı görüldü. Partinin yönetiminde, halkımız geçmi-

şin bu zincirlerini bir hiç haline getirmek için karşı durdu (ayaklandı). Sinemacılarımız, devrimin bu güçlü hareketini doğru bir şekilde kavrayarak «Devrimin alevlerindeki gibi» adlı filmi yaptılar.

Aynı şekilde, bir seri film, elde edilmiş zaferlerin korunmasına, asker - halkı askeri ve fizik olarak hazırlanmaya adanmıştır. Bu filmler yalnızca temaları açısından değil, sinemacılarımızın ustalıkla buldukları çeşitli görüş açıları dolayısıyla da beğeni kazandı. Burada belirtilen yapımlar, «Yeni Arnavutluk» stüdyoları tarafından ekranlara getirilen kaliteli belgesel yapımların geniş albümünden sadece birkaçı. Bu filmlerle seyircilere, gerçekçilikle ve istendiği zaman inandırıcılıkla, Parti tarafından ıslanmış ve yoğurulmuş, yeni insanımızın portresine esas önemi vererek, ülkemizin geçirdiği en önemli olaylar gösterildi. Sinema stüdyolarının kuruluşundan on yıl sonra, 1957'de, Arnavutluk belgesel filminin niteliksel sıçraması, kadroların edindikleri tecrübe, ve uzmanlaşmalarının düzeyinin daha belirgin bir şekilde yükselmesi, başarıyla gerçekleştirilmesi militan içerikli yapımlara ve berrak ideolojik ve politik çizgiye yol açan, ilk konulu film türünde Arnavutluk filminin çekimi için gerekli koşulları yarattılar.

Partinin sürekli belgeleri ve özellikle de Enver Hoca Yoldaş'ın 20 Aralık 1974'te Merkez Komitesinin toplantısında yaptığı edebiyat ve sa-

nat alanındaki konuşma sinema sanatımız için yeni bir aşamayı ortaya koyar. Bunlar sinemacılarımızın ve yapımcılarımızın esinlenmelerini ve halka, yalnızca çok sayıda değil —esas olan da bu— aynı zamanda da yüksek kalitede belgesel ve konulu filmleri vermeleri için seferber olmalarını belgeler. Bu son yıllarda onların çalışmalarını saygıdeğer yapımların doğması sonucunu doğurdu. Bunlar arasında şunları sayabiliriz: «Dağların Kızı», «Beyaz Yol», «Yazın Başında», «Kopan Oğullar», «Beni Yalnız Başına Yürüyor», v.b. Aynı şekilde ideolojik açıdan ve sanat açısından değeri olan az film yapılmadı. Bnlar arasında da şunları saymak mümkün: «Parti için dört şarkı», «Halk ayakta, Parti başında», «Partizan Ana», «İlon Denizin kıyısında oturan gençler» ve geçmiş yılların iyi geleneklerini daha ileri götüren genç ve yaşlı belgeselcilerimizin sabırlı ve ıhtısal çalışmasının meyvesi olan daha bir çokları.

Sinema sanatımızın bir başka başarısı da, özellikle küçük seyircilerimiz tarafından büyük bir ilgiyle karşılanmış olan ilk çizgi filmlerimizin yapımıdır. 1976'da on fiksiyon türünde film, dört çizgi film ve 53 belgesel film yapmayı başardık.

Bu çalışma yılları boyunca, Arnavutluk sineması, sosyalist gerçeğimizi gerçekçi bir şekilde yansıtmak için elinden geleni yaptı. Temel çizgisi proleter parti düşüncesi ve sınıf tavrıdır. Her zaman

İktidardaki işçi sınıfının ideolojisine ve ulusal topraklara dayanarak, Parti döneminde doğdu ve gelişti.

Her belgesel ya da fiksiyon yapımının ana gövdesini, pozitif bir kahraman olarak, çağımızın en üstün düşüncelerinin taşıyıcısı olarak, komünist ahlâkın çizgilerini taşıyan yeni insanımız, eylem adamımız, çökmüş dünyanın esprisiyle hiç bir zaman uzlaşmayan, kitle eylemlerinin adamı oluşturuyor.

Parti bize hiç bir zaman yalnız kitleler için yaratmayı değil, fakat aynı zamanda da onlarla beraber yaratmayı öğütlüyor. Zaten önemli olan da bu.. Sosyalist toplumumuzda, «sinemayı yapan seyircidir» anlayışı yeni niteliksel bir anlam kazandı. Kapitalist filmlerin üreticileri, onların sinema züppeleri ve tarihçileri, seyircileri, üzerlerinden kârlar ve aşırı kârlar sağlanabilen, yalnızca tüketiciler bilet alıcıları olarak görürler. Revizyonistler de onlarla bu konuda uyum içindedirler. Oysa ki bizde, bizim bütün seyirci halk olarak anladığımız seyirciler, sinema sanatının yaratıcılarıdır. Ülkemizin profesyonel tiyatro oyuncularını sinema stüdyolarının emrine girselerdi, güncel sinema yapımının ihtiyaçlarına karşı koymak yetmeyecekti. Buna karşılık bizim, çok büyük bir oyuncu ordumuz var ve, bugün için, sinema stüdyolarında, filmlerimizdeki rollerin % 50'sinin yorumunu amatör sanat hareketi sağlıyor.

Sinema sanatımız aynı zamanda Vatanın dışında da,

"Pulların düşüşü."

"Duvarlardaki gelincikler."

"Rahatsız yolculuk."

gerçekçi ve devrimci güçlü bir sanat olarak, bütün dünyadaki ilerici insanlar tarafından hayranlıkla karşılanan, Arnavutluk'taki ekonomik, sosyal, ve kültürel dönüşümlerin (yansıtıcısı) göstergesi olarak, sesini duyurdu. Arnavutluk filmlerini, korkunun gerici düşüncelerinin, iğrençliğin, cinayetlerin, seks ve pornografinin ve yozlaşmanın ve ahlak bozukluğunun diğer karakteristiklerinin hakim olduğu ve kendini bu ülkelerin yaşamında ağırlıklı hissettirdiği kapitalist ve revizyonist ülkelerin yapımlarının içeriğine zıt olarak, sağlam ve yüksek eğitici değer de bir içeriğe sahip gelişmiş bir sinema sanatının filmleri olarak nitelediler.

«Bir geleneğin izleri üzerine», «Bir şehrin eskiliği», «Çağlar boyunca Arnavutluk sanatı», «Halklarımız», gibi filmlerimiz ve halkımızın düşünsel ve maddi kültürünü tanıtan ve büyük yaratıcı kapasitesini ortaya koyan yapıci nitelikleri nedeniyle daha bir çokları, yabancı sinema ve televizyon seyircileri tarafından beğeni kazandı.

Kazanılan başarılar, devrimci atılım, özellikle son senelerde, sinema sanatımızın gelecekte yeni ufuklar kazanacağını ve emekçilerinin, Parti tarafından sinema alanında gösterilen görevleri ağırlıklı olarak yerine getireceği, Vatana daha iyi hizmet edeceği, sosyalizme, halka, ve devrime daha iyi hizmet edeceği kanısını uyandırdı.

Çeviren :

Volkan ÇANDAR

Yılmaz Güney'in Filmleri TV'de Gösterilecek

Geçtiğimiz ayın ortalarında, basında Yılmaz Güney'in filmlerinin bundan sonra Televizyonda gösterilebileceğine dair haberler yer aldı. Bu haberlere göre, yeni seçilen Yerli Film Seçim Komisyonu ilkbahar ve yaz aylarında gösterilmek üzere daha kaliteli yerli filmlerin gösterilmesi için çalışmalar yapmaktadır. Komisyon üyelerinden biri basına şu açıklamayı vermiştir:

«— TRT'nin yönetim kadrosunda Yılmaz Güney filmlerinin seçilmemesi ve alınmaması konusunda bize herhangi bir şey söylenmedi. İma dahi edilmedi. Tam tersine almamızı ve hazırlamamızı isteyenler çıktı. Kaldı ki seyirciden de bu konuda baskılar geliyor. Adı bir suçtan hapiste diye bir sanatçının filmlerini ekrana getirmemek diye bir şey olamaz zaten. Biz Yılmaz Güneyli çeşitli filmler seçtik ve hazırlamaya başladık. Bunlar arasında oynayıp yönettiği Ümut, Ağır ve Seyyit Han, sadece oynadığı İnce Cumali (Y. Duru) gibi filmler var. Ancak şu anda TRT'de bir yönetim krizi var. Genel Müdür vekili Doğan Erden, genel müdür yetkilerini kullanmıyor. Kendisine sadece rutin işler için yetki verildi. Sanırım Yılmaz Güney'in ekrana gelmesi TRT'de oturmuş bir yönetimin bulunduğu günü bekleyecektir. Ancak bugünün de fazla gecikeceğini sanmıyoruz.»

Televizyon seyircisi, kurulduğu günden beri yerli filmlerin en kötü örneklerini izlemek zorunda bırakılmıştır. Son birkaç ay içinde bu uygulama sürmüş, hahal ürünü, halkın uyutulmasına, bir takım boş umutların beslenmesine hizmet eden, duygu ve düşünceyi sömüren sanat değeri olmayan yerli filmler ardarda ekrana getirilmiştir. Öyle ki, İstanbulun Hacıhüsrev mahallesinin hakaret konusu edildiği bir film mahalle sakinlerinin şiddetli protestolarına yol açmıştır. Bundan sonra daha iyi filmlerin gösterilmesi girişimi olumludur. Ancak, Yılmaz Güney'in filmlerinin seçimi konusunda Güney Film'in de fikri alınmalıdır.

Avrupanın çeşitli ülkelerinde, sinemalarda ve televizyon istasyonlarında Yılmaz Güney'in filmleri gösterildiği halde, TRT televizyonunda daha önceleri yer verilmeyişini anlamak gerçekten zordur...

Kitleler Yılmaz Güney'in filmlerini televizyon ekranında, sabırsızlıkla, görmek istiyor...

KİTAP ELESTİRİSİ

Lumpen Proleterlerin Romanı:

«SOBA, PENCERE CAMI VE İKİ EKMEK İSTİYORUZ»

AHMET ADA

Yılmaz Güney'in yeni romanı *Soba, Pencere Camı ve İki Ekmek İstiyoruz*'unu, usta gözlemler, ayrıntıların yerli yerine oturmuşluğu, daha önemlisi, kişilerin toplumsal bağlamdan soyutlanmadan verilmesi, toplumsal gerçeğin insan gerçeğine dönüşümü gibi, öğelerin yan yana gelip bir bütünlük oluşturmaya güçlü bir eser kılıyor. Bu öğelerin dışında, insanlarını ülküleştirmeden, gerçeklikleri zedelemeyen, içinde yaşadıkları toplumsal koşullara bağlı olarak verilmesi *Soba, Pencere Camı ve İki Ekmek İstiyoruz*'un gerçekçi bir boyuta ulaşmasında etken oluyor. Yılmaz Güney, lumpen proleterleri nesnel gerçekliklerden koparak değil, maddi bütünselliği içinde kavrayıp yansıtarak da roman gerçekliği ile insan gerçekliği arasında bir uyum ve denge sağlıyor.

Soba, Pencere Camı ve İki Ekmek İstiyoruz, başlangıçta bir roman bütünlüğü taşıyor izlenimi yaratabilen bir eser. Ama, romanın bölüm bağlantıları zincirleme eklenince, aslı tiplerden karakterlere varıncaya değin romanın çatısını bütünleyen bir yapı ortaya çıkar. Sözgelimi, romanın belli başlı tipleri Çiğcin'den çocuk Mustafa, çocuk Ramazan, çocuk Yaşar, Mustafa'nın babası, annesi, bacası Zeycan, Ali Rıza Dayısı, Ozan Amca, diğer gayri meşru yol çocukları, Çillo, Kemal gibi tiplerin çevresinde, giderek Mustafa'nın ça-

laştığı klinikte tanıdığı, ahlâksal değerleri kapitalizmin gelişmesiyle çürüten doktor, kalfa gibi karakterlerle romanın çatısı oluşur. Roman geliştikçe, başka yaşanmış tipler, başka yaşanmış karakterler, cezaevi müdürleri, gardiyanlar polisler; «beyinleri kireçlenmiş» lumpen ve kabadayı Sabri tipi; bozuk düzenin ürünü Makbule abla; cezaevilerindeki bilinçlenme sürecindeki devrimciler: Avni Bektaş, Zübeyir ve başkaları... Romanın kesintili, ama herbiri bir-biriyle ilgili akışını oluşturan kişilerdir.

Romanın tipleri tasarıya değil, yaşanmışlığa dayanarak temellendirilmiştir. Biçimi, yazarın ağzından ve roman kişilerinin yaşamlarını anlatarak kurulur. Bu açıdan yapaylık değil, sahiplik duygusu, içtenlik temeli üzerine kurulu bir roman *Soba, Pencere Camı ve İki Ekmek İstiyoruz*. Salt Mustafa'nın değil, bütün gayri meşru yol çocuklarının romanı. Şöyle de diyebiliriz: Yılmaz Güney, lumpen proleterlerin yaşamındaki bireysel ve toplumsal çatışmaları çözümleyebileceği bir dünya görüşü çerçevesi içinde bakar bu kesmin insanlarına. Ele aldığı sorunsal -ki lumpen proleterlerin çıkmasıdır bu- insanların dış ve iç dünyasıyla kavratmak amacını güder. Mustafa'nın çevresine duyduğu güvensizlik adım adım gelişirken, yazar onda olmayan bilinçlenmeye dikkati çekip mekanizme düşmez. Tersine, Mus-

tafa'yı, olup-biteni kavrayamayan bir tip olarak bir felâketten diğerine; Sabri ile Yaşar'ı ise yaşadıkları koşullarla bağlantılı ele alıp çizer. Romanın aslı tipleri olan bu kişilerin karmaşık sorunlarını, gerçeklerini sosva-

list bakış açısıyla yansıtır.

Çiğcin Bağları'nın yoksul mahallelerinin belirtilmesiyle girilen romana, esrar, kumar, hap, hırsızlık, kabadayılık, yankesicilik gibi ayrıntıyla anlatılan bir dizi toplumsal gerçeklik içinde yetişen insanların, Mustafa'ların ve diğerlerinin serüvenleriyle açılım sağlanır. Bu ayrıntılar birer araçtır romanda. Romanda ağırlık taşıyan tiplerin toplumsal atmosferine, dünyasına okuru sokmak için verilen öğelerdir. Karakolda tanıdıkları düzenzede Musa, Yaşar'ın cezaevinde tanıdığı Rahmi Day'ın maddi temelden kaynaklanan ruhsal durumu, bencilliği, Yaşar'ın sokak kadını Hatice'ye duyduğu yakınlık, Sabri'nin genelevde Makbule'yi «dost» tutuşu, Makbule'nin dramı, Karakoldaki polislerin suça suçlu arayışı... Tüm bu ayrıntılar gereksiz değil, **Soba, Pencere Camı ve İki Ekmek İstiyoruz**'un kurgu öğeleridir. Romanın tuğlası, demirleri haricidirler. Sözgelimi, Sabri'nin Yaşar'a cezaevinde tanıyıp tanımadığını sorduğu Benli Muzaf-

fer, dostu Makbule'yi dövmesi- nin nedeni olacaktır.

Yılmaz Güney yeni romanında yaşanmış tiplerden yola çıkıyor. Roman kahramanlarının dünyasını algılatmak kaygısıyla argo deyimlere, sözcüklere yer vererek bir roman atmosferi yaratıyor. Belli bir toplumsal kesimin, lümpenlerin gerçekliklerinden hareket ederek içinde yaşanan toplum hakkında veriler ortaya çıkıyor. Bu yöntem Yılmaz Güney'i Türkiye gerçekliğine özümlemiş bir dünya görüşünden bakmaya değin götürüyor. Yalnız bu da değil. Yanlış anlaşılmasın. Romanda, yaşanmış tipler, yazarın önceden edindiği, özümlediği «dünya görüşü»nü doğrulamaya yardımcı öğeler değil. Yaşanmış tipler aracılığıyla tarihsel gerçekliği taşıyan somut insan manzaralarını çiziyor. Yılmaz Güney, ele aldığı sorunsalı bu insanların anlatmasıyla, çözümler de bu anlam içinde veriliyor..

Soba, Pencere Camı ve İki Ekmek İstiyoruz'un değinilecek bir başka yönü de Türkiye'nin sorunlarına çözüm getirecek bir boyutu, güncel bir boyutu içermesi. Romanın altıncı ve son bölümünde romana katılan Avni Bektaş, Zübeyir ve farklı görüşlere sahip diğer devrimci karakterler, cezaevinde, sık aramalar arasında, ülkemiz ve uluslararası alanda devrimci hareketin sorunlarını taşımaktan geri kalmazlar. Yılmaz Güney'in amacı, yaşanmış kişileri aracıyla çağının gerçeklerini yansıtmak. Dahası, gerçeği değiştirmek adına gerçeğin dışında yer almayıp okuru hızlı değişimi kavratmak. Bu durum, kimilerine göre hazır kurumsal kalıplardan hareket ediyor izlenimi yaratabilir. Oysa, Yılmaz Güney böyle bir yanlıştan yola çıkmış değil. Yazınsal yaratışa, kişilerin yaşanmış gerçekliklerine, bunlardan da öte toplumsal koşullarla çevrelenmiş bireylerin dünyalarına egemen, Cezaevi gerçekliğine egemen ku-

rumasal olarak farklı görüşlere sahip küçük burjuva kökenli devrimcilerin farklı boyutlarda düşünmeleri gibi karmaşık bir sorunsala, yazar, Zübeyir'le ışıltak tutar. Devrimcilerin «birliği» sorununa sınıfsal açıdan yaklaşım şöyle : «...Revizyonistler, Sosyal Emperyalistlerin çıkarlarına daha çok hizmet etmek için, bir yanda ABD yanlısı gerici güçlere karşı, bir yanda da Ülkenin bağımsızlığını isteyen devrimcilere, yurtseverlere, demokratlara ve geniş halk kitlelerine karşı işbirlikçi, gerici bir birlik istiyorlar. (...) Ülkemizin gerçek bağımsızlığını isteyen devrimciler de, işçi-köylü ittifakı temelinde, hem dünya gericiliğinin iki ana merkezi ABD ve Rus Sosyal Emperyalizmine... hem faşizme, hem revizyonizme... hem küçük burjuva mecaracılığına, hem de küçük burjuva sağ reformist, oportünist çizgiye karşı, Anti-Emperyalist, anti-faşist, anti-revizyonist, yurtsever demokrat bir birlik istiyorlar. Biz, son belirttiğim birlikten yana olmalıyız.» (s. 358-359). Zübeyir olup-bitenin ayırdına varaman bir kimliktedir. Böylece, **Soba, Pencere Camı ve İki Ekmek İstiyoruz**, baştaki bilinçsizliğin romanı olmaktan çıkar, Avni Bektaş, Zübeyir vb. gibi roman kahramanlarının ekseninde bilinçliliğin romanı kimliğine bürünür.

Bu incelemeden elde ettiğimiz verilere dayanarak, **Soba, Pencere Camı ve İki Ekmek İstiyoruz**'u, ele aldığı sorunsalla Türkiye gerçekliğini bütün boyutlarıyla tartışan, sağlam kurgula bir roman olarak niteleyebiliriz. Devrimci edebiyatımızı zenginleştiren bir eser. Bütün devrimcilerin, lümpen proleterlerin, demokratların, yurtseverlerin «yoksul mahallelerin yoksul çocuklarının» okumalarını, «**Soba, Pencere Camı ve İki Ekmek İstiyoruz**» çığlığının duymalarını istiyorum.

KIZIL KAYALAR

BÜŞRA ZARİFOĞLU

Lou Kuang-Pin ve Yang yi-yen'in yazdıkları **Kızıl Kayalar** oldukça zengin, sürükleyici bir belgesel. Çin halkını kurtuluşa götüren son çetin yılları her yönüyle sergiliyor. Fakat aynı zamanda bize, sosyalist roman kavramının ne olup olmadığını düşündürüyor, en önemli yanı da bu...

Kızıl Kayalar'da devrim için mücadeleyi şehirlerde dağlarda, okullarda, toplama kamplarında ve gericiler içinde, yani her alanda görüyoruz. Birçok kişinin yer aldığı **Kızıl Kayalar**'da sonsuz bir hareketlilik ve amaç yönelik bitmek tükenmek bilmeyen bir azım var. Dünya halklarının mücadele arzularını kuvvetlendirecek bir çok örnek davranış da var. Ancak romanı içerik ve teknik yönünden ele aldığımız zaman insanın düşünsel yapısında kuvvetle evrenselleşen şeylerin ne olup olmadığını tartışmak zorunluluğu çıkıyor ortaya.

Kızıl Kayalar'da hatalar ve doğrular bir teorik eser kadar yerinde ve düzenli, örgütsel hiyerarşi bir tüzük taslağı kadar

tutarlı, halk içindeki çelişmeler tam çözümlenecek kıvama gelmiş durumda, düşmanın her hareketi dürüst bir okuyucuyu şiddetle tiksindirecek kadar iğrenç... Böyle bir durumda okuyucuyu etkilemek çok güç. Bir roman, bir duyguyu, bir düşüncüyü ya da bir olayı evrim içinde yaşatarak okuyucuya öyle bir şekilde sunmalı ki, okur günün birinde **Kızıl Kayalar**'ı unutsa da, diyelim bir kişinin ihanete nasıl vardığı düşüncelerinde çakılı kalabilmelidir. Oysa muhâsîp Fu Çi-kao'nun ihanetinin evrimi, kişisel yapısı, geçmişi, duyguları derinlemesine incelenmiş. Kitabın ilk sayfalarından Fu Çi-kao'nun hain olacağı belli. Öte yandan Çiang Çie-nin gücü de bir evrim içinde ele alınmamış. Onun çocukluğunu tek bir paragrafla anlatmak, yada gündelik yaşam hakkındaki düşüncelerine birkaç cümleyle değinmek, iyi bir devrimcinin çok zor bir şekilde oluştüğunu anlatıyor okura. İçerik açısından, sadece toplama kampları, sadece üniversite içindeki mücadele, ya da sadece gericilerin durumu ağırlıklı olarak ele alınsaydı muhakkak ki **Kızıl Kaya-**

lar daha kalıcı bir roman olacaktı. Bir belgesel, bir kişiler geçidi olmaktan kurtulacaktı.

Teknik yönden tarihte çok örneğini gördüğümüz bir roman türü **Kızıl Kayalar**, tam o ülkenin gündelik okurunun arzu ettiği biçimde yazılmış. İngiliz edebiyatında da Fransız edebiyatında da bu amaçla yazılmış birçok roman hatta bir tür edebi akımlar bilinir. Yani her sorunu roman içinde çözümlemek ve okura her şeyi hazır sunmak... Bu, sanat eserinin, geçmiş özümlenip ileriye yani antitezler ve sentezlerle ışık tutacak bir şey olmasını engelleyen bir teknik. Okurun düşüncelerini zorlamamak, onu çeşitli yönlerle itmemek o sanat eserinin eksikliğini gösteriyor. Konu ne kadar hayatı, ne kadar önemli olursa olsun eserler yazarlarının çizdiği çerçevenin dışına taşabilmeli ve halkların düşüncelerinde yeniden şekillenebilmelidir.

Tek bir kişi yada tek bir olay üzerinde durarak bir sınıfın çöküşünü canlandıran çok romanlar yazılmıştır. Bu tür romanlar yüzyıllar sonra da yeni toplumların yeni insanların düşüncelerinde canlı anacaktır. Tolstoy ou tür romanlar ve uzun hikâyeler yazmıştır, hatta İsmail Kadare de böyle bir örnek vermiştir.

Kızıl Kayalar gerçekten zengin bir belgeseldir ve yaşanan bir gerçeğin hikâyesidir. Kişilerin gerçek kahramanlar olmadığı yolundaki kariyerist çekışmeler Çin'de de olsa ülkemizde de olsa bu belgeselin değerini azaltmaz. Çünkü Çin devrimi yaşanmış bir zaferdir. **Kızıl Kayalar** okunmalıdır. Ancak **Kızıl Kayalar**'ı okurken sosyalist romanın ne olduğunu ve ne olması gerektiğini de düşünmek yerinde bir hareket olur. Bu değerlendirmeyi yaparken burjuvazinin roman kavramından da yararlanmalı, tarihte verilen gerçekçi roman örneklerini de anımsamalıyız.

Yazarların ve okuyucuların sorumluluğu ortaktır. Okuyucuların görüşlerini, beğendikleri ve beğenmedikleri 'yanları' kısa mektuplar ve makalelerle iletmeleri çok önemlidir. Derginin başarısının tek ölçütü budur.

MAO ZEDUNG

okuyucu postası

12 MART'LAR OLMASIN Dündar ÖZDEMİR Karadeniz EREĞLİSİ

Tüm Yılmaz'ı sevenlerin ve GÜNEY dergisinin vermek istediği toplumsal ve ekonomik mücadeleye katılanların derginin üçüncü sayısı ellerinde olduğu zaman 12 Mart olayının yedinci yıl dönümünü yaşayacağız.

Anadolu halkının bir çok özdeyişleri vardır ve bu özdeyişler halk kültürümüzle bütünleşmiştir.

Örneğin;

Mart kapıdan baktırır, kazma külek yaktırır.

Mart ay'ı dert ay'ı

Emekçi ve dar gelirli halkımıza Mart ay'ının getirmiş olduğu yönetici kadromuzun halkımız üzerinde uygulamış bulunduğu siyasal ve toplumsal baskının yıl dönümü içindeyiz.

12 Martları anımsadığımız zaman, tüm halk adına, tüm hak adına, tüm emek ve alınteri adına içimiz burkudur. Ve bu dönemi kamuoyu önünde utanç duyarız.

Tüm dünya kamuoyunun da kabul ettiği gibi 12 Mart Türk tarihinde kanlı ve kara harflerle yazılmıştır. İnsan onur ve gururunun, yönetim ve denetim anlayışının, özgürlükçü ve barışçıl düşüncenin hiçe sayıldığı

bu dönem Türk yönetiminin yüz karasıdır.

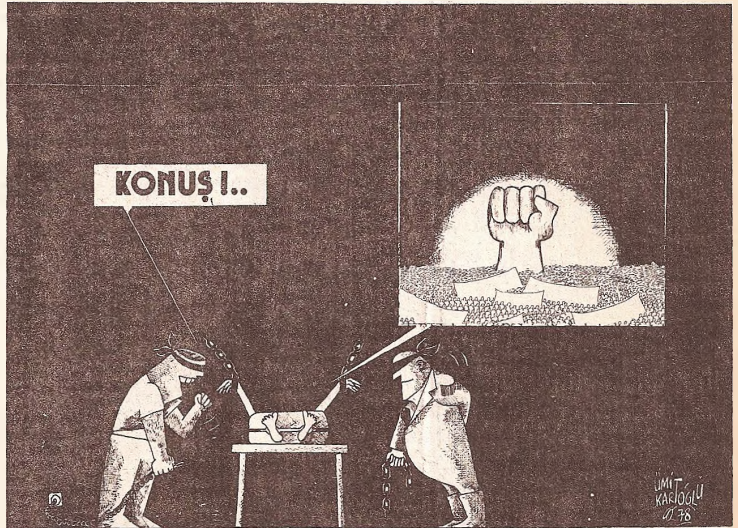
Halkımızı ve onun ulusal bağımsızlığını belli ideolojiler doğrultusunda yönlendirmeye çalışan emperyalizmin çok uluslu şirketlerin komisyonculuğunu yapan yerli burjuvazinin masası olan yöneticilerimiz tüm insanlık adına viydanlarında mahkûm edilmişlerdir.

Sen, Yılmaz GÜNEY'in kart-postalarını topladın, sen Ecevit ağzı konuştun, Sen Deniz GEZ-

MİŞ ve arkadaşlarının resimlerini sakladın gibi askıda kalan savlarla hiç bir yasal gerekçe olmadan tutuklanan halkımızın inanç ve özgür düşüncelerine o dönemde gem vurulmak istenmiştir.

Ama ne varki tarihin hiç bir döneminde özgür düşünce, inançlar uzun dönemli baskı altına alınıp sindirilmemiştir. Gücünü halktan almış, Anadolu ozanlarından Pir Sultan Abdal'lar Nedimi'ler ve Şeybedrettin'ler öl-

Ümit Kartoğlu - Ankara

«yaşadığın günlerin hesabını soranlara
bildiğin marşları söylemeyi unutma»

n. befram

dürülmüş ama inaç ve düşünceleri yokedilmemiştir. Bugün Anadolu halkının soluğu ve önderi olmuşlardır. Onları astıranlar derilerini yüzdürenler vardı ama bugün yokturlar. Halkın gücü, kaynağını doğadan almaktadır. Bu gerçeği kabul edemiyenler elbet birgün halk önünde eğileceklerdir. Bugün baskı ve silahla halkı sindirmek ve tarihi geri çevirmek isteyenler halk denen silah önünde diz çökecektir.

Sene 1971 12 Mart sonrası. Sağlık Bakanlığı Müfettişleri ilçe sağlık kuruluşunun teftişine gelmişler. İlçede Kaymakam vekili J. Üsteğmen ve diğer bir çok görevli arkadaşlarla beraber oturuyoruz, sağlık bakanlığı müfettişlerinden birisi soruyor.

Asayiş nasıl acaba;

Komutanın yanıtı gayet ilginç. Kuru bir kasıntı ile Jandarma erini yanına çağırıp oğlum git benim evden adaleti getir diyor. Adalet evden bir Jandarma eri ile geliyor. Adalet ormandan sökülmiş, bir pırnal ağaççığı, kök ve gövdesi olduğu gibi alınmış; güzelce perdahlanmış üzerine büyük harflerle A D A L E T yazılmış cıllanmış, Komutan göğsünü gere gere işte bu adaletimiz değdiği yerden ses çıkarıyor.

Evet Adalet'i tüfek, dipçik, işkence evleri ve sopalarda arayan dövdün halkımızı.

Yalnız onlara hiç birşey vermeyin, silahlarınızla işkencececi satılmış kişilerinize onları ezin öldürün, ama; tohum düşmüştür toprağa ne zaman ve nereden çıkacağı belli olmaz onu bilmelisiniz.

Halkın özlemleri ile koku bir yargıç arkadaşım ile bir dinlenince günü otururken dilenci zannettiğimiz ayakları ve bel kısmı tutmayan, bir vatandaşımızın yargıca doğru yaklaşıp ağlamağa başladığı zaman yargıç arkadaşımız üzülerek bu adam para istiyorsa 3-5 lira verin de bu adam gitsin deyince gömleğinin düğmelerini ve pantolonunu çözme-

ye başlayan adam yara ve bereelerini göstermeğe başladı. 12 Mart görevlileri o'nu bu duruma getirmişlerdi. O'na yol vermedin, su vermedin, gurur ve onur vermedin. çağdaş insanlığın hep gerisinde tuttun, ama o yaşadığı müddetçe ondan korktun, senin silahlı ve copunu yapandı, senin üniformanı ve kanlı çizmeni dikendi o. Kork ondan. Yağan yağmurda doğan güneşte yeşeren her çimende patlayan her tomurcukta o var. Çünkü o gerçektir. Çünkü o halktır.

CHP ve KÜLTÜR POLİTİKASI

CHP birçok konularda olduğu gibi, Kültür konusundaki gerçek politikasını da uygulamaya başladı.

Hükümet yetkilileri Eğitim Enstitülerindeki masum (faşist) öğrencilerle, gerçek yurtsever devrimci öğrencilerin bir arada öğrenim görmelerini, yani barutla ateşin yanyana, birlikte bulunmalarını öğütlerken, diğer yandan ise devrimci sanat faaliyetlerini geriletme, zayıflatma ve yozlaştırmak için CHP'ye bağımlı belediyelerle işbirliğine giderek dolaylı yoldan Belediye Şehir Tiyatrolarına ambargo koymak ve Kültür Bakanlığına bağlamak istiyorlar.

Niçin bu Şehir Tiyatroları Kültür Bakanlığına bağlanmak isteniyor? Niçin Belediyeler böyle bir gerici eyleme katkıda bulunuyorlar? Bu soru CHP ve belediye yetkililerine yöneltildiğinde cevap olarak şunlar alınıyor: «Tiyatro bizden bakanlık istiyor. Yasalara karşı gelemez. Artık CHP iktidarda. İktidar Halkın iktidarıdır. Bu gibi oyunların lüzumu kalmamıştır. İşimiz gücümüz yok Tiyatroyla mı uğraşacağız. Tiyatro bir grup aşırı solcunun elinde ve onlara hizmet ediyor. Bundan sonra CHP kendi yararına kullanacak. Tiyatrodaki aşırı solcuları dağıtarak, kurumu Kül-

tür Bakanlığına devredeceğiz.»

Bu mudur «halk iktidarı»nın ve Halkçı Belediye'lerin kültür politikası?

İşte CHP ve Belediyelerinin yoruma yer vermiyecek kadar açık konuşmaları. Pekli bu durum karşısında ne yapmalıyız? Direnmeliyiz. Anti-faşist ve anti-empyralist olan her yurtsever devrimcinin, gurubun derneğinin, sendikanın ve diğer kurumların bu gerici adıma karşı birlik olarak, güçleri ve şartları oranında karşı çıkmaları ve bu gerici adımın geri alınması için mücadele etmeleri gerekir.

ALI KORKMAZ.
Gaziantep

GÜNEY DERGİSİNE DOSTÇA...

Güney Sanat ve Kültür Dergisi ilk sayısını uzunca bir gecikme ile Ocak 1978'in sonlarına doğru çıkararak kültür hayatımıza girdi. Dergiler ve diğer yayın organlarının çeşitli aksaklıklarla çıkmaları, her yeni sayının doğruya ve istenene doğru bir adım olması ile olağan karşılanabilir. «Güney»de de bazı eksiklikler vardır. Ayrıca çeşitli yazılar arasındaki bağlantısızlık gözden kaçmamaktadır. İkinci sayfadaki «Çıkarken» başlıklı yazıda okuyucuların dergi içeriğini belli bir oranda belirleyeceği tümcesinden güç alarak derginin ilk sayısı üzerine bazı şeyler söyleme gereksinimini duydum.

Yurdumuzda haftalık ve aylık bir çok sanat ve kültür dergisi var. Bunların yayın siyasetleri, karşısında ve yanında oldukları kültür ve kime sanat yaptıkları bellidir. Ve bir çoğu işçi sınıfı ideolojisinin karşısında olan kültüre karşı da çıkmaktadır.

«Güney» henüz ilk adımlarını atmakta olan gencecik bir dergidir. Yayın siyaseti iyice belirlendikten sonra (ve seslendiği okuyucularca benimsendikten) savaşımını yaptığı kültürü yaygınlaştıracaktır doğal olarak.

Dergi «Çıkarken» başlıklı yazısında, karşısında ve yanında olduğu kitleleri belirlemiştir. Bir avuç toprak ağası ve para babası, emperyalist ve feodal kültürle faşist sanata karşı feodalitenin ve burjuvazinin gerici ideolojisini red. Diğer yandan, işçi köylü, halk yığınları, devrimci, demokrat, yurtsever sanat, halk kültürü, devrimci dünya halkları ve proletaryası kültürü biçiminde de yanında olduğu kültür ve sanat unsurlarını belirlemiştir. Tüm bu kavramlar kendi aralarında bir kargaşaya neden olmaktadır. Örneğin halk kelimesi proletaryayı da kapsar ama proletarya sanatı, halkçı sanattan farklıdır. Halk yığınları kavramı işçi köylü yığınlarını dışlayan bir kavram değildir. Sonra faşist sanat nedir? Böyle bir kavram yoktur. Kendi sanatını oluşturamayan bir dönemdir faşizm. Almanya örneği karşımızdadır. Faşizmle birlikte sanatçılar ya körelmişlerdir ya da Devrimci Sanat savaşımını Almanyadan kaçarak sürdürmüşlerdir. (Böll, Brecht). Konumuz bu değildir. Bu ayrı bir inceleme konusudur.

«Güney» Devrimci Sanat'ın yer bulduğu bir dergi olmak savında ve azminde. Bunun için karşısında olduğu kültür ve sanat ile yapmak istediği (yada yer vermek istediği) sanatı belirlemek zorundadır. Unutturulmak ve yozlaştırılmak istenen zengin Halk Kültürümüz, emperyalist kültürü gerileterek (gide rek yok ederek) yaygınlaştırılmalıdır. Bu noktada emperyalist kültüre karşı oluş nedeniyle Ulusal Kültürden söz edilir. Bu kültür aynı zamanda Halk Kültürüdür. Hakim sınıfların gerici, yoz kültür ve sanatına karşı da savaşım vermek zorundadır. Bu noktada Devrimci sanat kavramı çıkar.

Özetlersek, hakim sınıflar ideolojisinden kaynaklanan kültür ve sanat ile emperyalist kültür ve sanata karşı işçi sınıfı i-

deolojisinin önderlik ettiği Devrimci sanat ve Halk Kültürünün yer aldığı bir dergi olması gerekiyor Güney Dergisinin. Bu açıdan baktığımızda, gördüğümüz eksikliklerin tez zamanda tamamlanacağına kuşumuz yok.

MÜNİR ALTAY
Yalova

Arkadaşlara,

Çıkaracak olduğunuz «Güney Sanat Dergisi» Batı Berlin'de çok sayıda sanatçının ve öğrencinin dikkatini çekmiştir.

Eğer arzu edilirse bizlerde sizlere her alanda yardım etmek isteriz ve yazı göndermek isteriz.

Dostça Selamlarımızla
DEMOKRATİK HALK DERNEĞİ
BERLİN

Güney Aylık Kültür ve Sanat Dergisi'ne

Fıkırdaslarımıza yürekten selam der, devrimci mücadelede, safalarında olduğumu bildirir, uğraşlarında yüreklilik ve sabırlık dilerim.

Okudum, ilk sayınızın beğenimi kazanmasının yanında, getirmek istediklerimiz var.

1 — Okurların şiir yanında, geniş bir şekilde yazılarına da yer verilmeli. Bunun yanında da proletarya diktatörlüğü içeriğinde, devrimci mücadeleyi hedefleyici olması üzerinde tavizsiz durulması.

2 — Proleter devrimci saflarda, yer alması. Yeni okuyuculara ideolojik sürtüşmelerde ki, karmaşıklığa Marksist-Leninist çizgide açıklık getirmesi. Burjuvazinin işine yarayan akımların teşhir edilmesine gidilmelidir.

3 — Devrimci Mücadele açısından önemli gördüğümüz, kitlelerin kafasını kurcalayan ve burjuvazi tarafından yanlış aktarılan olayları etraflı bir biçimde, belirgin olarak, kitleye götürülmesi. (işçi-köylü-öğrenci v.s.) olaylar.

4 — Derginin, geniş kitlelere ulaşabilmesi için; bu işin tica-

retini yapanlar yerine, Anadolu'nun her yanında (köylere kadar) Proleter Devrimci Komiteler kurarak yaygınlaşmasını, sömürülen bütün halka götürülmeyi sağlamalı. Ve bütün demokratik kuruluşlara gönderilmesi. Bunu derken proleter devrimci saflarda olmayanların olacaklarını ve derige karşı çıkanların olacaklarını da biliyorum.

Bunların siyasetlerine Marksist-Leninist açıdan bakarak ve devrimci sınıf içerisinde teşhir etmeyi gözden kaçırmamak gerekir.

5 — Konuşma koşulları sanatçıları taşmalı, işçi-köylü-gençlik-tüketim toplumundan zarar gören ve tutuk evlerindeki, bilhassa arkadaşlara kadar vardırılmalı.

6 — Dünyada ulusal kurtuluş savaşı veren, ülkeler içerisindeki izlenimler ve son durumlarının Türkiye halkına aktarılmasının sürekli sağlanması.

7 — Sözde devrimciyim diye geçinen bazı sanatçı arkadaşları, düzeltme yollarındaki gerekli titizliğin gösterilmesi ve onları proleter devrimci saflara katılmaları için verilecek uğraşı acil olarak başlamalıdır.

Dergi aracılığı ile kitleyle bağ kurmalarını, dağılımında yoğunluk kazanmasında katkıda bulunmalarını şart koşmalıdır.

Bütün emeği geçen arkadaşlara selam.

29. Ocak. 1978

ALİ ŞANLI
İskenderun

Adresinde bulunmayan abonelerimizin listesi :

BAKİ DOĞANTIMUR
MERİH COŞKUN
SELAHATTİN DALKIRAN
(Ankara)

Adresi olmayan abonelerimizin listesi :

ORHAN SÖNMEZ
İSMAİL KURT
SELDATUNCER
VEDAT GERAY

İzmit Kapalı Cezaevi Mahkum ve Tutuklularının Kamuoyuna duyurusu

Bizler, İzmit Kapalı Cezaevi Mahkûm ve Tutukluları, 18-19 Mart 1978 Cumartesi-Pazar günleri, hedefi «GENEL AF ve YENİ İNFAZ YASASININ KAPSAMININ GENİŞLEMESİ» taleplerini içeren, iki günlük açlık grevine gitmeye karar verdik. Hükûmet ve yetkilileri, özellikle yeni infaz yasasının olumsuzlukları karşısında uyarmak istiyoruz. İNFAZ YASASI bu haliyle yürürlüğe girdiği takdirde, eşitsizliğin ve haksızlığın yeni bir uygulaması «halkçı» olduğunu söyleyen bir hükûmet tarafından hayata geçirilmiş olacaktır. Bu yasa, halkın umut bağladığı bir hükûmetin, özünde bir «UMUTSUZLUK HÜKÜMETİ» olduğunu göstermesi bakımından örnek olacaktır.

Eylemimiz kesinlikle Cezaevimiz yöneticilerini hedef almamaktadır. Bu eylemi biz mahkûm ve tutukluların en doğal hakkı olarak görüyoruz. Eylemimizi amacından saptırmaya ve tatsız olaylara yol açmaya niyetlenen sorumsuzlara rağbet etmeyeceğimizi ve kışkırtmalara katılmayacağımızı kamuoyu bilmelidir. Bu nedenle, gerek cezaevi yöneticilerimizden, gerekse güvenlik yetkililerinden, eylemimizin anlayışla karşılanmasını ve eylemin olaysız geçmesi için gereken hassasiyeti göstermelerini dilemekteyiz. Biz, eylemimizi, bize yakışacak ciddiyet ve sorumluluk duygusu içinde başarıya ulaştırmaya kararlıyız.

İnsanlar doğuştan suçlu değildirler. Onları suçlu duruma sokan koşullar var oldukça suçlular da var olacaktır. Bu koşulların temel sorumluları egemen sınıflar olmakla birlikte bu koşullara boyun eğen, bu koşullara müdahale etmeyenler de sorumlulardan sayılmalı-

dırlar. İnsanları cezaevine tıkamak, sabıka dosyalarını kabartmak çözüm değildir. Onları değiştirecek ve eğitecek, yarınlarını güvence altına alacak koşulları yaratmak gerekir.

Genel Af'ın en kısa zamanda çıkartılmasını istiyoruz.

Neden en kısa zamanda?

Çünkü hepimizin bildiği gibi, 1981 de genel bir affın çıkacağından söz ediliyor.

Bu ne demektir?

Bu, aştan çok kısa bir zaman önce binlerce insanın öldürölmesi demektir. Daha şimdiden, kimin kimleri öldüreceğinin hesapları yapılmaktadır. Listeler hazırlanmaktadır, 1981 de çıkacak aştan önce göröllecek hesapları görmek ve aştan yararlanmak. Bugün işlenen siyasal ve toplumsal cinayetler ve suçlular, aynı zamanda bu açıdan da değeriendirilmelidirler. Bu nedenle, en kısa zamanda ve uzun tartışmalara girmeden genel bir af çıkartılmalı, ya da affın çıkmayacağı kesin ve inandırıcı bir biçimde duyurulmalı ve bunun yasal dayanakları hazırlanmalıdır. Bu iş geçiktikçe, affa güvenerek öldüröllecek insanların sayısı da artacaktır.

Çok kısa bir zamanda genel bir af istiyoruz.

İnfaz yasasının genişletilerek, kapalı cezaevlerinde bulunanları da kapsamına almasını istiyoruz.

Bugüne kadar verilmiş bütün disiplin cezaları kaldırılmalıdır.

**İZMİT KAPALI CEZAEVİ
MAHKUM VE TUTUKLULARI**

17 Mart 1978

DEĞERLİ ARKADAŞLAR,

Biz, Birinci koğuşta bulunan mahkûm ve tutuklular, iki gün süren açlık grevini başarıyla bitiren İzmit Cezaevi Mahkûm ve Tutuklularını en içten duygularla, saygıyla ve sevgiyle selamlıyoruz.

Arkadaşlar,

Genel Af ve yeni infaz yasasının genişletilmesini hedefleyen açlık grevimiz, cezaevimiz mahkûm ve tutuklularına yakışır bir ciddiyet ve sorumluluk duygusu içinde, başarıyla sona ermiştir. Kadın koğuşundaki kardeşlerimiz, çocuk koğuşunda bulunan kardeşleri-

miz, bizlere örnek olacak biçimde kendilerine düşen sorumluluğu yerine getirmişlerdir. Özellikle çocuk koğuşundaki kardeşlerimiz, yaşlarından beklenmeyecek bir inanç ve olgunlukla grevimizin başarısına başarı katmışlardır.

Bütün koğuşlarda, mahkûm ve tutuklu arkadaşlarımız, gerek arkadaşlar arasında, gerekse gardiyan arkadaşlara karşı herhangi bir yanlış anlamaya meydan vermeyecek davranışlarına gereken dikkati göstermişlerdir. İki günü dostluk ve kardeşlik duyguları içinde geçirmişlerdir.

Ancak, cezaevimizde bulunan mahkûmun ezici bir çoğunluğu, birkaç hasta ve yaşlı arkadaşın dışında, şevk ve inançla grevi sürdürürken, bazı koğuşlarda, grevi kırmayı amaçlayan, mahkûmun başarısını gölgelemek isteyen çatlak sesler de ne yazık ki görülmüştür. Sayıları, bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar az olan grev kırıcıları, cezaevimiz mahkûm ve tutukluları arasında birlik ve dayanışma doğrultusunda atılan ileri ve örnek adımı zedeleyecek güçte değildir. Onlar, ne

kadar kurnazca ve hile ile davransalar da, mahkûmun birliğini ve beraberliğini, kardeşçe dayanışmasını bozamazlar. Onlar sadece şunları söylemekle yetinelim :

«Kadınlar kadar, çocuklar kadar olamazınız!»

Arkadaşlar,

Grev, süresince gösterdiğimiz ciddiyeti, arkadaşlarımızla birlikte oluşturduğumuz dostça havayı, her zaman inançla sürdürmeliyiz, geliştirmeliyiz. Mahkûm ve tutuklular kardeşçe birbirlerine sarılmalıdırlar. Ufak tefek çelişmelerimizi büyütmemeliyiz. Birlik ve beraberliğimizi bozacak, huzurumuzu kaçıracak bireysel sürtüşmelerden uzak durmalıyız. Böyle olacağına da inancımız tamdır.

Arkadaşlar,

Cezaevi yönetimi, grevimiz süresince bizlere anlayışla davranmıştır. Başta sayın Müdürümüz Hilmi Tekinay olmak üzere, bütün başgardiyan ve gardiyanlara teşekkür ederiz.

Başarı birimizin değil, hepimizinindir.

Yaşasın mahkûmların birliği ve kardeşliği.

Genel af ve infaz yasası acilen çıkartılmalıdır

Gaziantep Cezaevindeki tutuklu ve hükümlüler «Genel Af ve Infaz Yasasının acilen çıkarılması» adı altında bir kaç aydır yoğun bir kampanya sürdürmektedirler. Son olarak 379 tutuklu ve hükümlünün yazdığı bir mektup bize ulaştırıldı. Mektupta Gaziantep Cezaevinde bulunuz, bu arkadaşlar, mücadelelerinin amaç ve niteliğini açıkça ortaya koymakta ve tüm ilerici, devrimci ve demokratlar, ilerici basın ve tüm hukukçular bu uğurdaki mücadeleye desteğe çağrılmaktadır.

Mektuptan öğrendiğimize göre Gaziantep'te yayınlanan «Özgür Gaziantep» gazetesi de kentlerindeki tutuklu ve hükümlülerin başlattığı kampanyayı destekleme doğrultusunda bir imza kampanyası başlatmıştır.

Gaziantep 379 tutuklu ve hükümlüsünün mücadeleleri ile ilgili olarak basına yaptıkları bir açıklamada ise şöyle denmekte: «Bizler içinde yaşadığımız düzenin kokuşmuşluğun sonucu olarak suça itilmiş tutuklu ve hü-

kümlüleriz, kimimiz eğitimsizliğin, işsizliğin, pahalılığın ve gerici toplumsal geleneklerin etkisi ile suça itilmiş, kimimiz de düzenin kokuşmuşluğunun tüm sonuçlarına karşı çıktığımız için tutuklanmış bulunuyoruz. Cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlülere verilen cezalar hükümlülerini islah etmekten çok çağdışı hapisanelerde binlerce insanı üretimden kopararak toplumsal asalakları haline getirmektedir»

Basın açıklamasında bu noktalar üstünde durulduktan sonra «Özgür Gaziantep» gazetesi-nin imza kampanyasını desteklemek üzere tüm halkımız seferber olmaya davet edilmektedir. Biz de Gaziantep Cezaevindeki arkadaşların isteğini okurlarımıza duyuruyoruz ve destekliyoruz...

İmza kampanyasına katılmak isteyenler, isim adres ve mesleklerini bildirerek «Özgür Gaziantep Gazetesi Dümeni Mah. Kahyaoglu sok. No. 14 Gaziantep» adresini yollamalıdırlar.

Biz «demokrasinin ve dünya işçi sınıfı hareketinin uluslararası kültürü» sloganını ileri sürerken, **her** milli kültürün sadece demokratik ve sosyalist unsurlarını alıyoruz. Hem de unsurları **sadece** ve **kesinlikle her** milletin burjuva kültürüne ve burjuva milliyetçiliğine karşı olmaları bakımından alıyoruz.

«LENİN»

Sanat ve edebiyat siyasete tabidir, ama bununla birlikte onun da siyaset üzerine derin bir etkisi vardır. Devrimci sanat ve edebiyat, tüm devrimci davanın bir parçasıdır, onun çarkı ve dişlisidir; gerçi daha da önemli bazı parçalara kıyasla daha az önemli ve daha az acil olabilir ve tali bir yer tutabilir, ama gene de tüm devrimci makinanın vazgeçilmez çarkı ve dişlisi ve tüm devrimci davanın vaz geçilmez bir parçasıdır.

«MAO ZEDUNG»